

Informe INSOCAT **per a la millora de l'acció social**

**Indicadors socials
a Catalunya en relació
al context estatal i europeu**

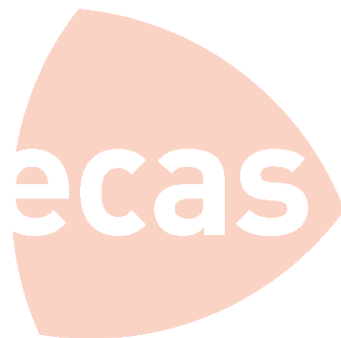
**Núm. 12 | UNA SOCIETAT
ENTRE CRISIS**

entitats
catalanes
d'acció
social

Realitzat per ECAS amb la col·laboració
de Georgina Marín Nogueras, investigadora social

Desembre 2020
www.acciosocial.org

ECAS és una federació d'Entitats Catalanes d'Acció Social que treballen de manera prioritària amb col·lectius en situació o risc d'exclusió social. L'atenció directa que presten les organitzacions membres d'ECAS i la tasca de la pròpia federació per vertebrar el sector es fonamenten en la lluita per la igualtat d'oportunitats per a tota la població, així com en la voluntat de transformar la societat per fer-la més justa i equitativa. El nostre objectiu és sumar esforços i vehicular-los per afavorir la inclusió, fer efectius els drets de les persones, promoure la plena ciutadania i contribuir al benestar de tota la població mitjançant la construcció d'una societat basada en el compromís i la corresponsabilitat, amb una cohesió social sòlida i duradora de la qual tots siguem partícips.

RESUM EXECUTIU	3
METODOLOGIA	13
0. PRIMER IMPACTE DE LA COVID-19	15
0.1. Impacte econòmic: PIB, fiscalitat, mercat laboral	15
0.2. Pobresa i desigualtats	19
1. POBRESA I EXCLUSIÓ SOCIAL	22
1.1. Taxa de risc de pobresa	22
1.2. Taxa AROPE (Taxa de risc de pobresa o exclusió social)	25
1.3. Desigualtat d'ingressos	28
2. TREBALL I ATUR	31
2.1. Evolució recent de l'atur i de l'ocupació	31
2.2. Atur de llarga durada	34
2.3. Llars sense ocupació	37
2.4. Condicions de treball	39
2.5. Ingressos procedents del treball	43
3. EDUCACIÓ I EXCLUSIÓ SOCIAL	45
4. SALUT I CONDICIONANTS SOCIALS	48
4.1. Salut autopercebuda i limitacions	48
4.2. Trastorns crònics, depressió i problemes de pes	50
5. HABITATGE I SUBMINISTRAMENTS	55
5.1. Desnonaments	55
5.2. Habitatge i pobresa energètica	57
5.3. Despesa en habitatge i subministraments	59
6. INVERSIÓ PÚBLICA I PROTECCIÓ SOCIAL	63
6.1. Transferències socials	63
6.2. Inversió pública en polítiques socials	65
6.3. Prestacions de garantia d'ingressos	68
6.4. Pensions	70
6.5. Equipaments residencials i prestacions per dependència	75

INSOCAT 12 | RESUM EXECUTIU

Introducció

Aquest nou INSOCAT, 'Una societat entre crisis', es publica en un context del tot inesperat que no podríem imaginar quan es recollien les dades corresponents a l'any 2019 en les quals es basa el gruix de l'informe. Avui, malauradament, patim una pandèmia que impacta fortament en les condicions de vida de les persones i altera per complet les dinàmiques socioeconòmiques al nostre país. L'escenari que tenim és molt diferent al que indiquen les dades de 2019, però conèixer amb detall aquestes dades i contrastar-les amb la realitat generada a partir del març de 2020 és el que ens permet dimensionar l'impacte de la covid-19.

La pobresa i les desigualtats creixen, els nivells de benestar de la ciutadania es redueixen i, encara immersos en mesures excepcionals, restriccions i incertesa, el malestar de la població augmenta. En el cas de les persones i els col·lectius més desfavorits i desprotegits, les conseqüències de la pandèmia deriven en desempara i desesperació. La incapacitat del nostre model socioeconòmic per garantir els drets bàsics i reduir les desigualtats posa en evidència els problemes i dèficits estructurals que ja patíem. Tal com hem denunciat en anteriors ocasions, és el mateix model el que genera i perpetua les desigualtats que escanyen milers de persones i fan cada vegada més difícil parlar de 'cohesió social'.

Una visió retrospectiva ens mostra que la crisi de 2008 va significar una degradació important d'aquesta pretesa cohesió. Les retallades en polítiques públiques de benestar i protecció social van comportar una pèrdua de recursos i qualitat de vida per a amplis sectors de la població. Les classes treballadores i les llars en situació de risc han engrossit des de llavors l'anomenat 'precariat', nova classe social caracteritzada per la inestabilitat i la inseguretat¹. Malgrat els més de deu anys transcorreguts, els indicadors socioeconòmics no s'han recuperat i la inversió social no ha superat els nivells de 2010.

L'actual crisi sanitària i social impacta en una societat polaritzada, feble i fràgil. Als problemes crònics s'hi ha afegit l'extraordinària conjuntura d'una pandèmia a la qual s'ha respost amb mesures d'urgència, assistencials i reactives que no ataquen les causes estructurals que cal transformar. Les desigualtats persisteixen i, amb cada nova crisi, s'agreugen i generen més vulnerabilitat i risc de pobresa.

Davant el canvi d'escenari i el decalatge entre les dades de 2019 i la situació actual, aquest INSOCAT introdueix un capítol en què s'ofereix una primera visió de l'impacte de la covid-19, a l'espera que la propera edició de l'informe permeti analitzar en profunditat les conseqüències d'aquesta nova crisi. La sessió de *focus group* amb professionals d'entitats d'ECAS per complementar les dades amb aportacions qualitatives des de la primera línia d'atenció a les persones vulnerables es va centrar en la realitat actual, i per tant les dades més rellevants de l'informe recollides en aquest resum executiu es contrasten amb la situació viscuda els darrers mesos.

Context covid-19

Tot i que la majoria de dades oficials encara no contempnen l'impacte de la covid en la societat, la caiguda del PIB un 18,5% el segon trimestre de 2020 anticipa un fort sotrac social. Els col·lectius més afectats tornaran a ser dones, joves i persones migrades. A tall d'exemple, el 40% dels llocs de treball ocupats per joves el 2019 han desaparegut. L'informe Foessa del mes de juny indicava també que han crescut un 30% les famílies en situació de pobresa severa. I els serveis socials de Barcelona han alertat que han hagut d'incrementar un 240% els ajuts socials d'emergència.

1. El precariado. Una nueva clase social, Guy Standing (Pasado y Presente, 2011)

→ Aportacions qualitatives

Hem fet una cosa que en trenta anys d'entitat no havíem volgut fer: repartir menjar al carrer. Hi ha hagut moltes despeses afegides arran de la covid-19 que s'han hagut de restar d'altres partides per a necessitats que ja hi eren abans.

Ferran Busquets, Arrels Fundació

Ha estat tornar a dècades anteriors sobre el que eren les entitats i els serveis, un retorn cap a una assistència més bàsica. A dia d'avui encara hi ha moltes famílies que no han aconseguit un seguiment real de la seva situació [per part de les administracions públiques]. Estem sent el seu pilar.

Sara Herranz, Casal dels Infants

Hem estat el punt de referència de les famílies, el canal més proper que han tingut. No hi havia interlocutor per l'altra banda, sobretot al principi.

Esther Gil, Fundació IReS

Les entitats hem estat a peu de carrer, hem fet de pont amb l'administració i hem fet un treball de suport emocional, de contenció i d'identificació de les necessitats. Des de serveis socials sovint han estat reticents a aquest treball que hem fet; de vegades ho han viscut com si volguéssim facilitar l'entrada i, per tant, el 'privilegi' a aquestes persones.

Lluís Puigdemont, Fundació SER.GI

Pobresa i desigualtats

La taxa de risc de pobresa ha oscil·lat poques dècimes entre 2018 i 2019. Entre els homes ha baixat del 18,9% al 18,3% i entre les dones ha pujat del 19% al 20%. Cal tenir en compte, però, que el llindar de la pobresa s'ha situat un 2,8% per sota del de 2018 (10.674€/any per un adult vs 10.981€/any el 2018), la qual cosa significa que el segment de població que es considera pobre compta amb encara menys ingressos dels que tenia un any enrere. Si hi sumem que els ingressos mitjans han pujat (13.527€/any per persona vs 13.338€/any el 2018), el que s'observa és una distribució desigual i 'regressiva' de l'increment dels ingressos. El resultat és que les desigualtats s'eixamplen: l'índex de Gini ha augmentat gairebé un punt (del 30,3 al 31,2) i l'indicador S80/S20 mostra que el 20% de la població amb un nivell econòmic més elevat guanya 5,4 vegades el que guanya el 20% amb un nivell econòmic més baix.

INFOGRAFIA 1. Pobresa i desigualtats

Dades 2019				2020 i previsió
Taxa de risc de pobresa 19,5% de la població és pobre		Llindar de risc de pobresa	10.674 €/any -2,8% respecte a 2018	<p>La taxa de risc de pobresa podria passar a Espanya del 20,7% al 23,07% per l'impacte de la covid-19, el que suposaria 1,1 milions més de persones en situació de pobresa (10,9 milions en total)*. Per primera vegada en 20 anys es preveu que augmenti la pobresa extrema al món: 207 milions de persones podrien caure-hi fins el 2030.</p> <p>La desigualtat salarial mitjana segons el coeficient de Gini (0=igualtat, 100=màxima desigualtat) va superar els 45 punts (després de les transferències públiques) el juny de 2020.***</p> <p>* Càlculs d'Oxfam-Intermón actualitzats l'octubre de 2020 en base a les previsions de caiguda del PIB i d'increment de l'atur. ** Dades de Nacions Unides recollides pel diari Ara (La pandèmia dispara el risc de pobresa extrema, 4/12/2020) *** Dades de l'Institute of Political Economy and Governance, la Universitat Pompeu Fabra i CaixaBank Research recollides pel diari El País (La desigualdad en España escala hasta niveles máximos y golpea a jóvenes y migrantes, 16/11/2020)</p>
		Ingressos mitjans per llar	33.321 €/any +1,7% respecte a 2018	
Taxa AROPE 23,6% de la població en risc de pobresa o exclusió		Nacionalitat no espanyola	53,3 % El risc es duplica per a la població que no té nacionalitat espanyola.	
		Menors de 18 anys	32,8 % Un de cada tres infants o adolescents és pobre.	
Indicadors de desigualtat		Índex de Gini	31,2% +0,9% respecte a 2018.	
		S80/20	5,4 El 20% més ric guanya 5,4 vegades més que el 20% amb menys ingressos.	

Fonts: Idescat, Instituto Nacional de Estadística

→ Aportació qualitativa

És més necessària que mai la protecció social: la garantia d'ingressos, la prestació d'atur, la pensió per jubilació, etc. La polarització social entre rics i pobres serà cada vegada més greu. Ara només tenen el sou assegurat els funcionaris públics i el personal de salut o educació. La distància que hi ha entre la gent que té una vida i un sou estable i la que no, serà cada cop més gran. Per a una gran part de la població, la precarietat empitjorarà i es cronificarà.

Mercè Darnell, Càritas Diocesana de Barcelona

Les dades posen de manifest que al llarg dels darrers anys la població vulnerable està patint una situació permanent de dificultats. La pobresa s'ha cronificat i augmenta entre la població migrada: la taxa de risc, que entre la població autòctona baixa el 2019 del 14% al 13%, entre les persones que no tenen nacionalitat espanyola passa del 46,9% al 50,1%.

→ Aportació qualitativa

Ens fa patir especialment la població migrada sense permís de residència. Cal fer una campanya de regularització. Són els pobres entre els pobres.

Mercè Darnell, Càritas Diocesana de Barcelona

Treball

El mercat laboral és cada vegada més precari i insegur. Malgrat certa recuperació en l'ocupació al llarg dels darrers anys, la millora no s'ha traduït en majors ingressos ni més estabilitat laboral, sinó el contrari. La taxa de risc de pobresa en el treball es manté gairebé tres punts per sobre de la mitjana de la Unió Europea (12,1% a Catalunya vs 9,4% UE) i el guany mitjà per hora baixa un 21,36% el 2018 (última dada disponible) respecte el 2017, situant-se en 12,63€. Un 86,6% dels nous contractes signats són temporals i l'ocupació a temps parcial és especialment persistent entre les dones: 22,5% vs 7,5% entre els homes.

Avui, en plena pandèmia, l'atur mostra un increment considerable: si fins el 2019 s'havia reduït fins l'11% a Catalunya, el tercer trimestre de 2020 ja és del 13,2%. A Espanya havia baixat per sota del 14%, és del 16,3% el 3T i es tem que pugui arribar al voltant del 20%. Les xifres no comptabilitzen els fins a 3,5 milions de persones que han arribat a estar en situació d'ERTO, sovint amb problemes per cobrar-lo. Entre els joves, que ja patien un atur molt més elevat (26,2% el 2019), s'han perdut un 40% dels llocs de treball per l'impacte de la covid-19.

INFOGRAFIA 2. Treball

Dades 2019				2020 i previsió		
Salari brut mitjà a Catalunya 25.553 €/any		Nacionalitat no espanyola 20.514 €/any	-21,5% respecte a nacionalitat espanyola	El guany mitjà per hora cau a nivells de fa 15 anys i les persones d'origen migrat cobren un 21,5% menys.	<p>La taxa d'atur, que havia baixat del 14% a nivell estatal el 2019, ha escalat fins el 16,3% (3T 2020) i es preveu que arribi al 20% en els propers mesos. A Catalunya ha pujat de menys de l'11% al 13,2%. A més, 3,5 milions de persones han arribat a estar en situació d'ERTO, en molts casos amb problemes per cobrar-lo.</p> <p>Els col·lectius més afectats tornen a ser dones, joves [el 40% dels llocs que ocupaven el 2019 han desaparegut, segons l'EPA] i persones migrades.</p> <p>A nivell mundial, els salaris van baixar durant el primer semestre de 2020 un 6,9% per a les dones (les més perjudicades junt amb els treballadors amb ingressos més baixos) i un 4,7% per als homes. L'OIT preveu que es perdin 245 milions de llocs de treball l'últim trimestre de 2020*.</p> <p><small>* Dades de l'Organització Internacional del Treball recollides pel diari El País (Los salarios bajaron durante el primer semestre de 2020 por el coronavirus, 2/12/2020)</small></p>	
Guany mitjà per hora		12,63 euros	-21,36% respecte a 2017			
Taxa d'atur 11%		Joves 16-24	26,2%	♂ 28,3% ♀ 23,8%		Un de cada quatre joves està a l'atur; la taxa és gairebé cinc punts més alta entre els nois. Tenir feina no garanteix sortir de la pobresa.
Taxa de risc de pobresa en el treball 12,1%		Espanya Unió Europea	13% 9,4%			
Taxa d'ocupació a temps parcial		14,6%	♂ 7,5% ♀ 22,5%	+0,5% respecte a 2018.		
Taxa de temporalitat		21,6%	86,6% dels nous contractes	-0,3% respecte a 2018, però un 0,5% més dels nous contractes són temporals.		

Fons: Idescat, Instituto Nacional de Estadística i Eurostat

→ Aportacions qualitatives

Si hi havia dificultats d'accés al treball, ara encara més. ERTOS que triguen a cobrar-se, acomiadaments, economia submergida... Ho miris per on ho miris, és devastador.

Sara Herranz, Casal dels Infants

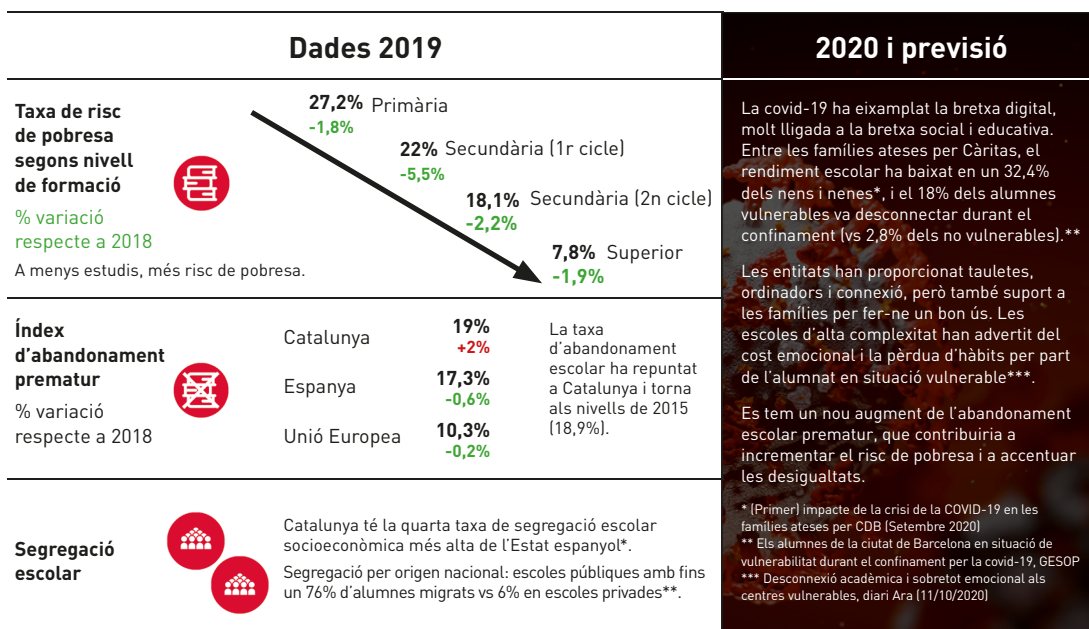
Moltes famílies monoparentals liderades per dones tenen feines molt precaritzades, d'hores; i veuen que no poden conciliar la vida familiar amb la seva feina. Veiem moltes famílies monoparentals amb situacions molt extremes, amb infants molt petits i que estan molt soles. No poden accedir a un contracte que els permeti viure amb un mínim de dignitat.

Esther Gil, Fundació IReS

Educació

L'abandonament escolar i la pobresa són dos fenòmens clarament interrelacionats i demostren que no hi ha igualtat d'oportunitats per a tots els infants. La taxa de risc de pobresa és del 7,8% entre les persones amb educació superior i es dispara fins el 27,2% entre les que només han cursat l'educació primària. A més, la segregació escolar a Catalunya, la quarta més alta de l'Estat, segueix sent preocupant: hi ha centres públics amb fins a un 76% d'alumnes immigrants i concertats que no arriben al 6%.

INFOGRAFIA 3. Educació

Fonts: Idescat, Instituto Nacional de Estadística, Eurostat, *Save the Children i ** Síndic de Greuges de Catalunya.

Les xifres d'abandonament escolar prematur han millorat respecte a fa 10 anys, però des de 2015 s'han estabilitzat –un 18,9% aleshores, 19% el 2019– i la taxa pràcticament **dobla la de la Unió Europea** (10,3%). El confinament ha fet evident la bretxa digital i fa témer un empitjorament de les xifres en els propers anys.

→ Aportacions qualitatives

Ens vam trobar que els infants estaven a casa sense poder fer una escolarització normal. Vam intentar oferir als infants *tablets* i connexió, i ens hem adonat que la bretxa digital també té a veure amb si sabem fer ús o no d'aquesta tecnologia, un cop la tenim.

Esther Gil, Fundació IReS

A més de la manca de dispositius, en alguns casos hem vist un excés d'ús de pantalles. No hi havia un control horari o parental que permetés fer-ne un bon ús. Ara, en els plans de suport a les famílies incloem la part de l'ús tecnològic, en temps i en qualitat de l'accés als continguts. També ens trobem amb infants i joves que segueixen estudiant des de casa per les quarantenes, i que amb quinze dies a casa ja queden molt desconnectats.

Montse Corbera, Fundació Salut Alta

Salut

La pobresa i l'autopercepció de l'estat de salut estan interrelacionades: **el percentatge de percepció de mala salut es duplica entre les persones amb feines no qualificades** respecte al segment amb ocupacions superiors (21% vs 10,4% entre els directors, gerents i professionals universitaris). En les ocupacions intermèdies i treballadors per compte propi és del 14,4%. A més, **una tercera part de les persones amb pocs estudis veuen limitada la seva activitat per raons de salut** (un 12,3% greument i un 20% de manera lleu) i més de la meitat senten que pateixen algun problema de salut crònic, (55,8% davant el 32% de les que han cursat estudis universitaris). L'autopercepció de trastorn crònic és més elevada entre les dones (39,6% vs 33,9% dels homes) i entre les persones amb feines no qualificades (39,6% vs 29,4% de treballadors/es superiors). **Les dones tenen també una incidència superior de depressió** (14,9% vs 7,2% els homes) i **ansietat** (17,8% vs 8,8% els homes), dues dolències que previsiblement la covid-19 aguditzarà.

INFOGRAFIA 4. Salut

Dades 2019				2020 i previsió
	Treballadors manuals	Ocupacions superiors		
Estat de salut autopercebut % d'autopercepció de mala salut	21%	10,4%	L'autopercepció de mala salut es duplica entre els treballadors manuals.	<p>Les llistes d'espera han crescut un 50% arran del col·lapse de la covid-19 i la manca de personal i infraestructures per afrontar la crisi.* La salut mental preocupa especialment: es detecta un increment del malestar psicològic –augmenten les patologies mentals i s'agregen les que ja existien prèviament– que el sistema públic no pot atendre, la qual cosa accentua les desigualtats.**</p> <p>Més de la meitat [52%] dels joves de Barcelona perceben que la situació derivada de la covid-19 i el confinament els ha afectat psicològicament especialment les dones [57% vs 47% d'homes].***</p> <p>* Las listas de espera en Catalunya se disparan un 50% en 6 meses, El Periódico de Catalunya (13/10/2020)</p> <p>** "Si no cuidem la salut mental, no aturarem el virus", Ara (18/10/2020)</p> <p>*** Enquesta a la Joventut de Barcelona 2020 - Avançament dades d'impacte COVID-19, Novembre 2020</p>
	Estudis primaris i sense estudis	Estudis superiors		
Limitació de l'activitat % limitacions lleus i greus	33,3%	8,1%	Un terç de les persones amb pocs estudis veuen limitada la seva activitat per raons de salut.	
Trastorn crònic autopercebut % d'incidència	55,8%	32%	Més de la meitat de la població amb pocs estudis sent que pateix algun problema de salut crònic.	
	Homes	Dones		
	33,9%	39,6%		
Depressió % d'incidència	7,2%	14,9%	La incidència de la depressió i l'ansietat és més del doble en les dones que en els homes.	
Ansietat % d'incidència	8,8%	17,8%		

Font: Enquesta de Salut de Catalunya

→ Aportacions qualitatives

Hi ha moltes persones amb proves aturades, amb problemes de salut mental greus. Persones que no estan rebent l'atenció de salut que necessiten. Les entitats socials no ho podem cobrir, però en veurem les conseqüències. La gravetat de l'impacte de la pandèmia en la salut no s'està comentant prou i les conseqüències són dramàtiques per a les persones que atenem.

Mercè Darnell, Càritas Diocesana de Barcelona

Hi ha una relació molt directa entre salut, treball i pobresa. Una malaltia et pot abocar a la pobresa. Primer, potser a no treballar, i de no treballar, a la pobresa. Quan l'administració no funciona som les entitats socials les que recollim i contenim aquesta situació de les persones, així com la seva frustració o agressivitat.

Ferran Busquets, Arrels Fundació

Cal parlar de la salut mental. Com han tornat els nanos després de tota aquesta vivència? Hem vist que s'han agreujat molts casos. A les escoles no donen a l'abast tampoc amb els temes conductuals.

Sara Herranz, Casa dels Infants

Habitatge

Malgrat la reducció dels desnonaments en els darrers anys, **la pèrdua de la llar continua sent un xacra que el 2019 va afectar 12.446 famílies a Catalunya** (sense comptabilitzar les 'expulsions invisibles' per pujades abusives dels lloguers o no renovació dels contractes, entre altres). **La inestabilitat habitacional dificulta l'empadronament**, un dret bàsic que nombrosos municipis vulnereu quan les persones no poden acreditar un domicili fix. L'aprovació de la Llei 11/2020 de regulació dels lloguers suposa un gran pas en la lluita pel dret a l'habitatge, a l'espera de veure'n la incidència en els propers anys.

INFOGRAFIA 5. Habitatge

Dades 2019			2020 i previsió
	Lloguer	Propietat	
Risc de pobresa segons règim de tinença 	35,5%	12,5%	El risc de pobresa és el triple per a llogaters que per a propietaris.
Desnonaments % sobre el total de desnonaments 	8.427 (67,7%)	2.618 (21%)	Més de dos terços del total de desnonaments són a llogaters.
Increment dels lloguers 	2013 542,20€	2019 735,36€	<p>La moratòria durant l'estat d'alarma va excloure els casos ja existents en el moment de declarar-se la pandèmia i l'acumulació d'execucions s'han reprès després de l'aturada judicial (del 14/09 al 23/10, 443 ordres de desallotjament a Barcelona*). El col·lapse dels serveis socials per oferir alternatives habitacionals ha generat situacions greus de desemparament.</p> <p>L'aprovació de la Llei 11/2020 de regulació dels lloguers suposa un gran pas en la lluita pel dret a l'habitatge, a l'espera de veure'n la incidència.</p> <p>La caiguda de l'ocupació, regulada i en l'economia submergida, empitjorarà la situació de l'habitatge. És urgent incrementar el parc d'habitatge de lloguer social.</p> <p><small>* Ajuntament de Barcelona, Unitat Antidesnonaments de Barcelona</small></p>
Privacions i pobresa energètica 	Nacionalitat espanyola	5,2%	Una quarta part de les persones que no tenen nacionalitat espanyola no poden mantenir la llar a una temperatura adequada.
% de persones que no poden mantenir la llar a una temperatura adequada	Resta del món	26,4%	

Fonts: Idescat, Instituto Nacional de Estadística, Eurostat i Síndic de Greuges de Catalunya

El risc de pobresa es triplica entre les persones que viuen de lloguer respecte a les que viuen en un habitatge de propietat: **35,5% vs 12,5%**. Un **67,7% dels desnonaments** a Catalunya i fins un **80,6%** dels que es produeixen a Barcelona són de **pisos en lloguer, el preu dels quals s'ha incrementat un 35,6%** a les ciutats grans i fins a un **43,6% a Barcelona** entre 2013 i 2019. La moratòria durant l'estat d'alarma va excloure tots els casos ja existents en el moment de declarar-se la pandèmia i l'acumulació d'execucions que s'han reprès després de l'aturada judicial coincideix amb un **col·lapse dels serveis socials per oferir alternatives habitacionals** que genera greus situacions de desempara.

La **pobresa energètica** es redueix en termes generals (passa del 6,8% de la població amb nacionalitat espanyola el 2015 al 5,2% el 2019), però **creix entre les persones d'origen migrat: el 26,4%** de la població amb nacionalitat no espanyola no pot mantenir la llar a una temperatura adequada.

→ Aportacions qualitatives

A Barcelona parlem de milers de persones en habitacions de relloguer. Són moltes persones que estan penjant d'un fil, que generalment depenen de l'economia submergida i de la bona voluntat del propietari que està a l'habitació del costat.

Ferran Busquets, Arrels Fundació

Al setembre s'han tornat a reactivar els desnonaments, un cop passada l'aturada judicial. Costa molt aconseguir pisos del parc privat d'habitatges per destinar a lloguer social, i hem de pensar en les persones desnonades per lloguer. Ara hi ha gent que va fent amb algun tipus de treball, regulat o en l'economia submergida, però què passarà en el moment de la jubilació? Hem d'anar pensant més enllà del futur més pròxim. La realitat serà encara més complicada que ara si no hi ha interès per part de l'Administració a incrementar el parc d'habitatge de lloguer social i arribar al nivell d'Europa.

Lluís Puigdemont, Fundació SER.GI

Inversió social

La inversió de la Generalitat en partides vinculades a l'Estat de Benestar recupera el 2019 nivells similars a 2010, però **el percentatge que suposen les partides socials i de benestar respecte el total es redueix**. La baixa cobertura de la Renda Garantida de Ciutadania és una mostra de fins a quin punt la inversió social és insuficient: no arriba ni tan sols al 10% de sol·licituds. Tot i així, el 2019 **les transferències socials van reduir el risc de pobresa del 43,6% al 19,5%**.

El rol imprescindible d'un sector públic fort en l'efectivitat de l'Estat del Benestar es posa especialment de relleu en situacions de crisi, si més no per esmorteir l'impacte. Un estudi realitzat per la Barcelona Graduate School of Economics els primers mesos de pandèmia mostra com **la variació de l'índex de Gini els mesos d'abril i maig és de més de 10 punts abans de les transferències socials i de menys de 2 després**. Tot i així, el col·lapse dels serveis socials arran de l'emergència està provocant nombroses situacions crítiques i de vulneració de drets.

Tal com hem denunciat les entitats d'acció social, la **saturació i desatenció a la ciutadania** afecta diverses instàncies de l'Administració i la manca de coordinació entre elles afegeix confusió i dificulta l'accés als ajuts. La manca d'harmonització de l'Ingrés Mínim Vital amb les prestacions de les Comunitats Autònomes n'és un exemple i **la taxa de cobertura està molt lluny de complir els objectius** inicials, que ja eren limitats. De les més de 900.000 sol·licituds rebudes se n'han aprovat 86.000, 75.000 de les quals d'ofici. Per tant, de les 255.000 que s'han tramitat només se n'han aprovat 11.000 (un 4,3%).

INFOGRAFIA 6. Inversió social

Dades 2019		2020 i previsió		
Partides socials als pressupostos de la Generalitat % respecte el total <i>variació respecte a 2017</i>	43,7% <i>-2,6%</i>	Salut	21,2% <i>-2,1%</i>	
		Educació	14,5% <i>-0,4%</i>	
La proporció de despesa social respecte el total dels pressupostos s'ha reduït.				
Reducció del risc de pobresa amb les transferències socials 		ABANS	DESPRÉS	
	total	43,6%	-24,1	19,5%
	Homes	41,3%	-23	18,3%
	Dones	45,8%	-25,1	20,7%
	< 18 anys	38,9%	-7,9	31%
> 64 anys	82,7%	-70,5	12,2%	
Cobertura RGC Nombre total de persones destinatàries <i>variació respecte a 2018</i>	123.511 <i>+9.014</i>	Es torna a xifres prèvies a l'enduriment de l'accés a la RMI, però cobreix menys del 10% de sol·licituds.		
		Homes	Dones	
Pensions Import mitjà mensual <i>Bretxa de gènere</i>	Règim general Autònoms	1.560,30€	912,55€	-41,5%
		905,56€	670,79€	-25,9%

La variació de l'índex Gini durant la primera onada va ser de 10 punts abans de les transferències socials i de menys de 2 després, fent evident el paper del sistema de protecció social per esmorteir l'impacte.*

A nivell mundial, amb les inversions necessàries podrien sortir de la pobresa extrema 146 milions de persones en la pròxima dècada**, fins i tot tenint en compte els efectes de la covid-19. En l'àmbit laboral, l'OIT calcula que els ajuts han compensat el 40% de la pèrdua de massa salarial durant el primer semestre de 2020***.

Tanmateix, el sistema de protecció social ha col·lapsat. De les més de 900.000 sol·licituds d'Ingrés Mínim Vital, per exemple, 75.000 s'han aprovat d'ofici i només se n'han tramitat 255.000 més, de les quals han estat aprovades tan sols 11.000 (4,3%).

Real-Time Inequality and the Welfare State in Motion, Evidence from COVID-19 in Spain, Barcelona Graduate School of Economics

** Dades ONU recollides pel diari Ara (*La pandèmia dispara el risc de pobresa extrema*, 4/12/2020)

*** Dades OIT recollides pel diari El País (*Los salarios bajaron...*, 2/12/2020)

Fonts: Idescat, Instituto Nacional de Estadística, Instituto Nacional de la Seguridad Social

→ Aportacions qualitatives

També ens hem hagut de reinventar i fer suport als serveis socials bàsics, hem repartit mascaretes i gels, targetes moneder... Hem hagut d'estar en aquesta línia que no és en la que acostumem a treballar, de la mà dels serveis socials i fent el seu paper quan no donaven a l'abast.

Sílvia Durany, Associació Vincle

No podíem atendre l'allau de trucades. I com que era difícil contactar amb serveis socials, vam obrir un *call center* que ens va permetre atendre-les. La covid va fer que haguéssim d'oferir nous serveis. Per exemple, vam haver d'obrir quatre punts de repartiment d'aliments i, paral·lelament, targetes moneder.

Mercè Darnell, Càritas Diocesana de Barcelona

Hem tingut un problema molt seriós d'interlocució amb l'administració i penso que no hem millorat. A nosaltres, per exemple, ens han aplicat els protocols de les llars residències de gent gran, sense entendre que atenem a persones adultes però amb altres necessitats. Hem tingut baixes voluntàries de persones que no han aguantat i no podíem fer nous ingressos. I a més, un cop passat l'estat d'alarma, les persones usuàries no podien sortir, ens seguien tenint tancats com a residències de gent gran, amb tot el que comporta per a les persones

Josep Maria Lluch, Fundació Acollida i Esperança

Cal que els serveis socials tinguin els recursos necessaris, també a nivell de personal. És habitual que les baixes no es cobreixin. El canal per accedir-hi també és important: s'ha de facilitar l'accés als tràmits i oferir acompanyament.

Montse Corbera, Fundació Salut Alta

Perspectives de futur i propostes

Per finalitzar aquest primer anàlisi d'algunes de les dades més rellevants recollides a l'INSOCAT, i tenint en perspectiva l'impacte encara no avaluat de la covid-19, creiem que **la lleu millora que es podria percebre amb les dades de 2019 és insuficient** davant la feblesa estructural del sistema, la forta polarització social i la magnitud de la nova crisi provocada per la pandèmia. La realitat que avui veiem –i que preveiem que empitjorarà— requereix **mesures urgents amb capacitat transformadora**. Algunes propostes:

- Les mesures pal·liatives, parcials i sense una visió integral del sistema de prestacions han demostrat que són ineficaces per l'**excessiva complexitat de la gestió administrativa i els innombrables condicionants que planteja**. No només exclouen els més vulnerables, sinó que no promouen l'autonomia ni l'apoderament de les persones. Per garantir uns ingressos mínims a tota la població amb dignitat **cal caminar vers una renda bàsica universal**.
- En un món on la tecnologia esdevé imprescindible no podem permetre que la bretxa digital es converteixi en un element d'exclusió o un factor afegit de desigualtat. L'accés a l'educació i als recursos públics, ja sigui per tramitar un ajut o disposar de qualsevol servei, ha d'estar garantit per a tothom. Per tant, **l'Administració ha d'invertir per assegurar la igualtat d'oportunitats a tota la ciutadania** i els nous recursos tecnològics han de servir per agilitzar, simplificar i afavorir la coordinació del sistema de protecció social.
- Entre la població més vulnerable identifiquem tres grans col·lectius amb indicadors sovint molt pitjors que els del conjunt de la població: les dones, les persones migrants i els joves. Calen **polítiques que incorporin la perspectiva de gènere, una reforma urgent de la Llei d'estrangeria** orientada a integrar de manera plena i efectiva les persones d'origen migrat i **mesures específiques per afavorir la inserció al mercat laboral i l'emancipació dels joves**.

→ Aportacions qualitatives

Com a entitat hem establert tres prioritats: 1) Habitatge: reforçar l'habitatge compartit; 2) Necessitats bàsiques: haurem de seguir donant aliments, veient com està la RGC; i 3) Inserció laboral. A l'Administració li hem de reclamar una cartera de serveis socials actualitzada, amb titulacions adequades, amb concerts i no subvencions, bones ràtios i bones retribucions. No podem ser els germans pobres del sistema, quan en aquests moments la crisi més greu serà la crisi social.

Mercè Darnell, Càritas Diocesana de Barcelona

Ara més que mai hi ha d'haver una suma constructiva per anar serveis socials i entitats en la mateixa direcció. Fan falta més efectius i cal treball conjunt. Cal que ens escoltin. Tenim el contacte directe amb les persones i de vegades ens sentim minúsculs. Hi ha d'haver una escolta.

Sara Herranz, Casal dels Infants

Les entitats socials tenim una gran capacitat de resposta i d'adaptació a la realitat. La capacitat d'adaptació de l'Administració és més lenta, a nivell de pressupost per exemple.

Lluís Puigdemont, Fundació SER.GI

Més enllà de que haguem hagut d'actuar d'urgència, cal seguir apostant per la nostra feina transformadora. És la nostra manera de fer.

Teresa Crespo, Ventijol

METODOLOGIA

La tria dels indicadors generals

La periodicitat de l'informe INSOCAT respon a la voluntat de seguir l'evolució de la nostra realitat social, més enllà de disposar de fotografies puntuals, i per això el document recull indicadors elaborats de manera regular per institucions reconegudes per les administracions públiques i el món acadèmic.

L'eina principal per a l'estudi dels processos d'exclusió social i les situacions de pobresa és l'Enquesta de condicions de vida (ECV), que elaboren anualment l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) i l'Institut Nacional d'Estadística (INE) i és la font de bona part de les dades exposades. Es basa en els indicadors europeus de pobresa i exclusió social consensuats a nivell polític, acadèmic i de la societat civil a la Cimera de Lisboa de l'any 2000 (indicadors Laeken), que permeten comparar els resultats de les polítiques estatals en funció d'uns objectius comuns de lluita per a la inclusió social. Ara ens trobem en el marc de l'Estratègia Europa 2020, que ha marcat uns objectius europeus i estatals per reduir l'exclusió social en aquest termini.

L'informe detalla doncs els indicadors Laeken disponibles en l'àmbit català i els complementa amb altres que ens aproximen a la complexa realitat de la pobresa i l'exclusió social al nostre país. És el cas de l'Enquesta de població activa (EPA), l'Enquesta d'estructura salarial, l'Enquesta de salut de Catalunya (ESCA) o l'Enquesta de despesa en consum de les llars (EDCL). També s'ofereixen dades sobre desnonaments, habitatge, educació i inversió pública en polítiques i prestacions socials. En la mesura del possible, es presenta una comparació de dades a nivell català, espanyol i europeu, i se segmenten en funció de les variables de sexe, edat, nivell formatiu, origen, activitat econòmica i règim de residència.

Novament volem fer constar el dèficit de dades i indicadors en diferents àmbits i amb perspectiva de gènere, així com per territoris dins de Catalunya, que impedeixen mostrar de manera rigorosa i detallada la influència de la condició socioeconòmica i del gènere de les persones en les seves oportunitats laborals, la seva salut o la seva educació. Si bé en aquesta edició incorporem alguns dels Indicadors territorials de risc de pobresa i exclusió social (INTPOBR), una explotació específica de fonts estadístiques i administratives a càrrec de l'Idescat i el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, les dades són limitades i en la darrera actualització (2018) no s'han inclòs tots els indicadors (els de renda monetària, per exemple, només estan disponibles per al 2012).

Sense més dades i indicadors que permetin establir certes correlacions, determinades realitats romandran invisibles i no s'hi podrà incidir com cal. Per exemple, el fet que la taxa de pobresa tingui en compte els ingressos de les persones, però no la despesa que cal per cobrir les necessitats bàsiques, dona un retrat de la pobresa incomplet, ja que es desconeix l'esforç que suposa per a una família el pagament de despeses tan bàsiques com l'habitatge o els subministres de llum i aigua. Així mateix, caldria afinar en la detecció de perfils de pobresa extrema mitjançant el creuament de variables com la taxa de pobresa, l'origen i la nacionalitat, el tipus d'activitat, la formació, el tipus de llar, l'edat o el gènere.

Pel que fa a les sèries temporals, en la mesura del possible es mantenen les dades que poden il·lustrar l'impacte de la crisi financera de 2008 i s'inclouen fins a les dades més recents disponibles (trimestral de l'any en curs en el cas de l'EPA), malgrat que en alguns casos manquen les corresponents a alguna de les variables per mostrar l'evolució comparativa (entre Catalunya, Estat espanyol i Unió Europea, per exemple).

En aquesta edició incloem de manera excepcional un 'bloc zero' dedicat a la pandèmia amb un recull de dades disperses, fragmentades i procedents de diverses fonts per entendre el context en què ens trobem a dia d'avui i llegir la resta de dades –relatives a la situació prèvia, majoritàriament fins 2019—a la llum del que està suposant la covid-19. La disparitat de les dades no permet sistematit-

zar-les en la mateixa mesura que la resta de l'informe, però s'ha treballat en tot cas amb informació procedent de fonts oficials o acadèmiques, especialment administracions públiques, i consignant-les en cada cas.

Definicions i anàlisi

Cadascun dels epígrafs de l'informe s'obre amb les definicions necessàries dels conceptes vinculats i inclou una anàlisi de les dades corresponents a cada punt. La majoria de les definicions estan basades en les de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), adaptades a un llenguatge entenedor en la mesura del possible.

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

Les dades quantitatives s'analitzen a la llum del que constatem quotidianament les entitats d'acció social i es complementen amb valoracions qualitatives obtingudes a través d'un *focus grup*. La sessió permet contrastar, interpretar i il·lustrar el que mostren les dades recollides en els diversos estudis consultats.

En aquesta ocasió hi han participat: Ferran Busquets (Arrels Fundació), Mercè Darnell (Càritas Diocesana de Barcelona), Montse Corbera (Fundació Salut Alta), Josep Mª Lluch (Fundació Acollida i Esperança), Lluís Puigdemont (Fundació SER.GI), Sílvia Durany (Vincle), Sara Herranz (Casal dels Infants), Esther Gil (Fundació IReS) i Teresa Crespo (Ventijol).

0. PRIMER IMPACTE DE LA COVID-19

La pandèmia de covid-19 declarada l'11 de març de 2020 per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) ha trasbalsat per complet les nostres vides, les condiona encara a tot el món i ha esdevingut un punt d'inflexió des de múltiples punts de vista perquè **impacta en pràcticament totes les dimensions de la nostra existència**. Malgrat haver passat nou mesos des que vam prendre consciència de forma massiva de la seva magnitud, segurament **estem encara al principi d'aquesta nova era i encara regnen en gran mesura el desconcert i la incertesa** respecte al futur.

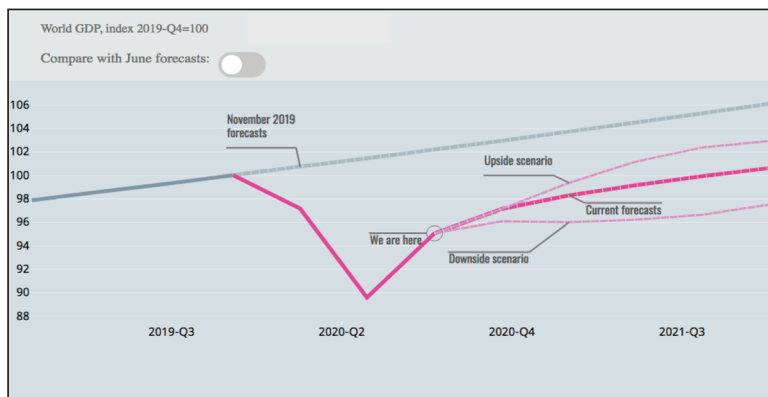
La nostra relació com a espècie amb el planeta i la crisi climàtica han pres una rellevància de primer ordre i fenòmens que semblaven irreversibles com la globalització o l'acceleració del desenvolupament vinculada a la tecnologia es replantegen avui des de **consideracions filosòfiques, de sostenibilitat ecològica i de supervivència de l'espècie humana**. En aquest capítol extraordinari de l'informe INSOCAT intentarem aterrar els efectes d'aquesta crisi en termes de condicions de vida de la població, centrant-nos específicament en les primeres dades de què disposem respecte a l'impacte econòmic i, sobretot, social de la pandèmia al nostre país.

Demogràficament s'accentua la tendència al **creixement vegetatiu negatiu** (moren més persones de les que neixen) i la **immigració decau** (el saldo migratori positiu caurà a 110.000 persones aquest any). Les darreres projeccions de l'INE (setembre 2020) indiquen que **l'esperança de vida baixa gairebé un any per la covid-19**: les 466.583 defuncions que es preveu que hi haurà enguany suposen un augment de 51.513 morts (+12,4%) respecte a 2019. A partir de 2021 es projecta una mortalitat normal i una remun-tada de l'esperança de vida.

0.1. Impacte econòmic: PIB, fiscalitat, mercat laboral

Malgrat el qüestionament del PIB com a indicador de benestar i progrés², continua sent la referència principal per mesurar l'evolució de l'economia i al llarg d'aquests mesos de pandèmia ha estat la dada més recurrent per mostrar l'impacte de la covid-19 en totes les economies del món. Les constatacions de la **caiguda del PIB** se succeeixen acompanyades de les previsions d'evolució en els propers trimestres i anys en funció de diferents escenaris pel que fa a la pandèmia.

Previsió de l'OCDE sobre l'evolució del PIB mundial

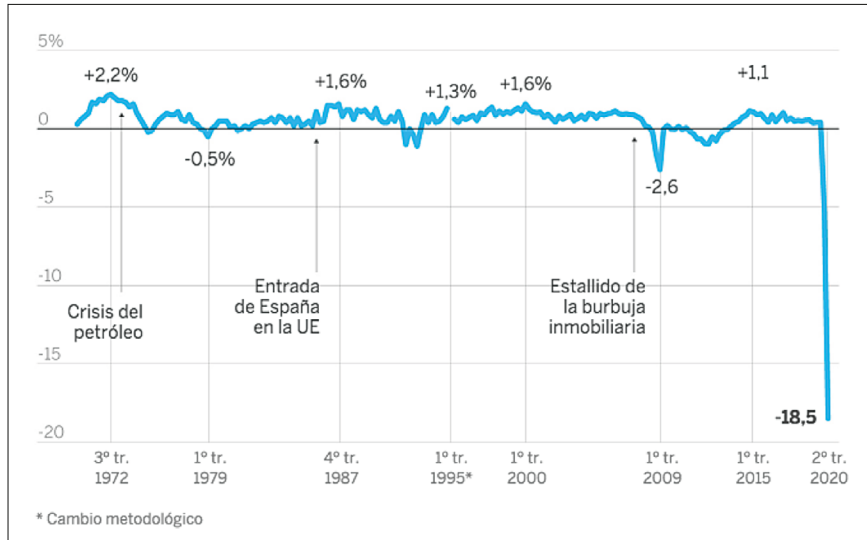

Font: OCDE

2. ¿El PIB o la vida? (Alternativas Económicas, setembre de 2019)

A Espanya en concret, el segon trimestre de 2020 el PIB va caure un 17,8% (davant l'11,4% del conjunt de la UE) i va entrar oficialment en recessió en encadenar dos trimestres seguits en negatiu (-5,2% 1T). El tercer trimestre va sortir de la recessió en recuperar-se un 16,7% el PIB, però la variació interanual és d'un -8,7% (vs +12,1% i -3,9% respectivament del conjunt de la UE).

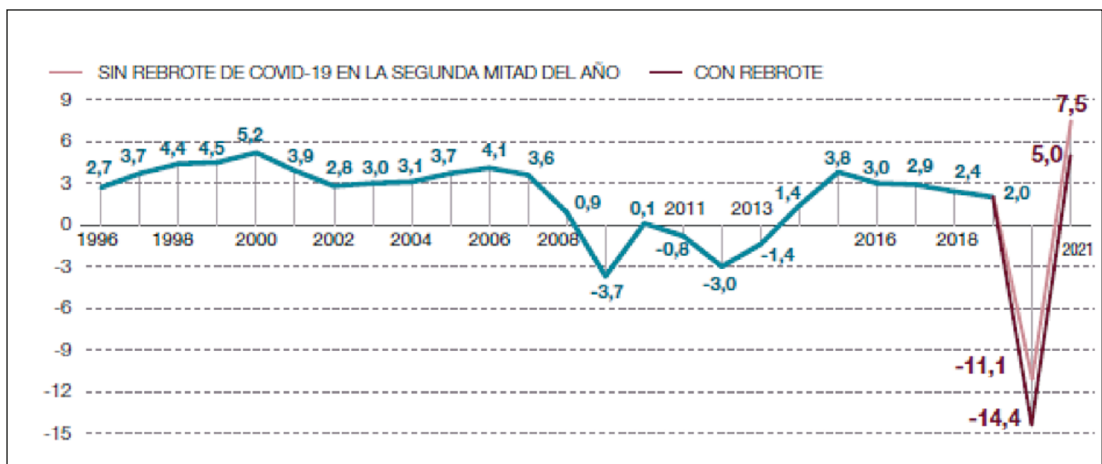
Evolución del PIB a España des de la dècada de 1970

Font: Diari El País amb dades de l'INE

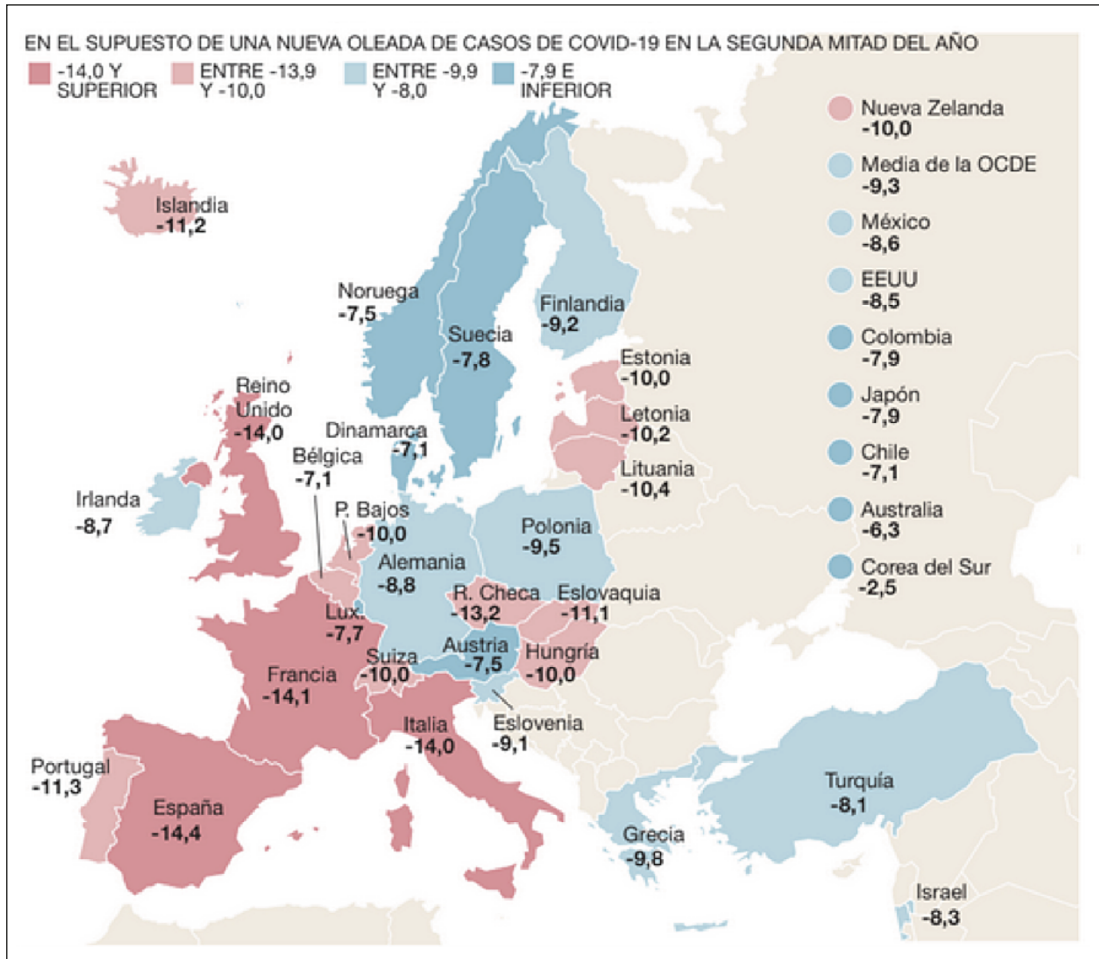
Les previsions per a tot l'any oscil·len entre el -10,5% del Banc d'Espanya i el 14,4% de l'OCDE en el pitjor dels casos (la més pronunciada de tots els països que en formen part). Només el Regne Unit va mostrar una caiguda més forta el segon trimestre, -20,4%.

Previsions de l'OCDE sobre el PIB a Espanya

Font: Diari El Periódico de Catalunya amb dades de l'OCDE

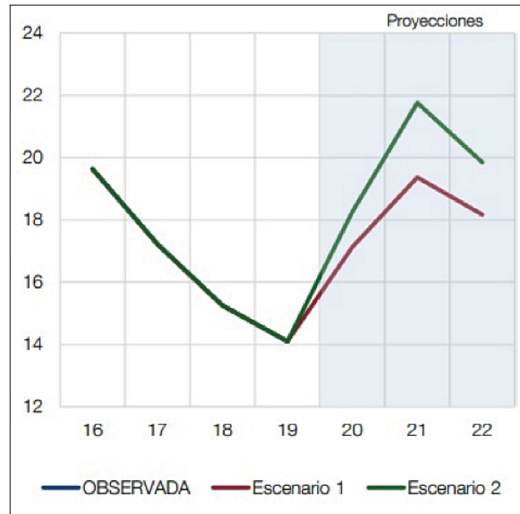
Previsió del PIB dels països de l'OCDE per a 2020

Font: Diari El Periódico de Catalunya amb dades de l'OCDE

Segons aquestes previsions de l'OCDE, la contracció econòmica es traduirà en una taxa d'atur d'entre el 19,2 i el 20,1% (el 2019 era del 13,7%), un dèficit del 10,3% del PIB (12,5% si hi ha rebrot) i un deute públic d'entre el 139,5 i el 151,2% segons l'evolució de la pandèmia. El Fons Monetari Internacional també ha situat Espanya com un dels països desenvolupats més castigats, junt amb Itàlia. Els pronòstics del Banc d'Espanya per als propers anys parlen d'una taxa d'atur d'entre el 19,4 i el 22,1% el 2021.

Taxa d'atur a Espanya 2016-2019 i previsió 2020-2022 (% sobre població activa)

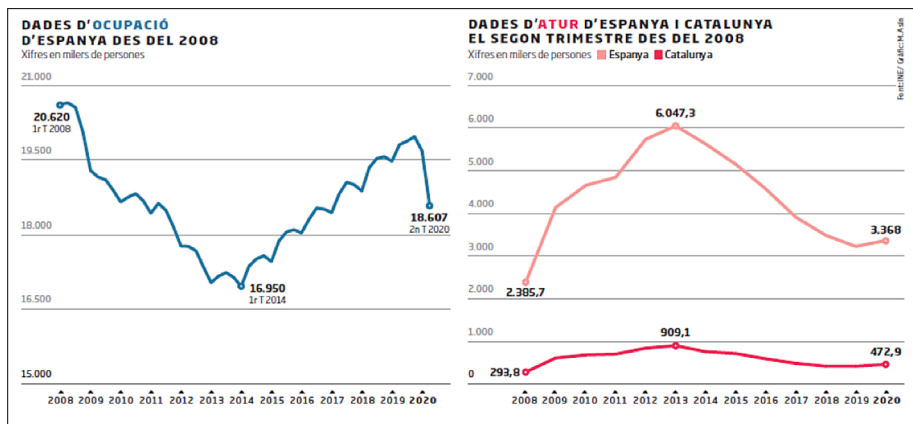

Font: Banco de España

Les dades de l'INE del tercer trimestre mostren una caiguda interanual de la inversió del -12,8%, de les exportacions de -17% i de les importacions de -15,7%. Per sectors, el de comerç, transport i hostaleria (que genera el 80% de la col·locació que aconsegueix la Fundació Formació i Treball, per exemple) presenta una caiguda del -22%; construcció cau un -11%, serveis -9,8% i indústria -3,6%. Els únics sectors que creixen són agricultura (+5%), banca (+6,2%) i administració pública, educació i sanitat (+1,8%). La despesa de les llars en el mateix període es redueix un -10,4%.

L'atur oficial segons les darreres dades (EPA 3T) és del 16,3% a Espanya, amb 19,1 milions de persones amb feina. El segon trimestre, amb un 15,3% d'atur, més de 4 milions de persones van arribar a no treballar per diversos motius (vacances, malaltia, excedència...), el més freqüent dels quals era estar en situació d'ERTO (quasi 3,5 milions). Del total de persones en edat de treballar, només un 35% ho feien (13,9 milions). El mes d'octubre quedaven encara 730.000 persones en situació d'ERTO.

Dades d'ocupació i atur a Espanya i Catalunya

Font: Diari Font Ara amb dades de l'EPA

La situació real és molt pitjor perquè, a banda de totes les persones que obtenen els seus ingressos al marge del mercat laboral regular (segons el Sindicat de Tècnics del Ministeri d'Hisenda, Gestha, l'economia submergida suposa un 25% del PIB), **per qualificar algú com a aturat cal que la persona busqui feina activament, la qual cosa ha estat impossible durant mesos pel confinament i les restriccions de mobilitat.** Per aquests motius l'atur registrat va créixer en 'només' 55.000 persones el 2T a tot l'Estat, i va deixar una taxa del 12,8% d'atur a Catalunya (la comunitat on més va baixar l'ocupació, -223.700 persones).

Els col·lectius més afectats per la destrucció d'ocupació són, de nou, les dones i les persones amb contracte temporal (60% dels llocs de treball perduts). Els joves continuen sent la franja d'edat més castigada: la taxa d'atur el 2T de 2020 entre la població de 16 a 24 anys va ser del 39,6% davant l'11,6% de les persones de 55 anys o més. **L'EPA calcula que 158.600 joves s'han quedat a l'atur a Catalunya i que s'han perdut en total 80.900 llocs de treball ocupats per joves** respecte el 2019, la qual cosa representa el 39,7% de la pèrdua total.

Segons dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat, **els acomiadaments col·lectius s'han multiplicat per quatre a Catalunya** entre l'1 de juliol i el 25 de setembre d'enguany respecte el mateix període de l'any passat (4.350 persones acomiadades el 2020 vs 1.081 el 2019). A setembre de 2020 s'acumulaven **672.000 persones afectades per ERTO** al llarg d'aquests mesos a Catalunya, de les quals en quedaven 121.072 en expedient per força major i 29.993 per altres motius. En la majoria dels casos porten **més de sis mesos sense treballar, però no es consideren persones aturades.**

Per altra banda, la bona acollida inicial dels ERTO com a primer coixí per parar el cop ha donat pas ja a **veus crítiques que qüestionen la seva eficàcia des del punt de vista de l'equitat i la cohesió social.** L'economista Guy Standing sosté que "els ERTO han agreujat la recessió provocada per la pandèmia" i "són profundament regressius (reforcen la desigualtat) i injustos"³. El cofundador de la Xarxa Global de Renda Bàsica (*Basic Income Earth Network*) argumenta que "les subvencions per pagar els salaris han anat a parar exclusivament a una minoria" (3,4 milions de treballadors entre abril i juliol a Espanya, per exemple) i que la seva generositat en comparació amb altres ajudes agreuja la desigualtat del mercat laboral, ja que **han beneficiat molt més els assalariats amb ingressos alts que els precaris.** Conclou que els Governos han gastat grans quantitats de diner públic per contenir un allau, mentre que "en una recessió provocada per una pandèmia, la resiliència de tots com a societat no depèn de la resiliència dels forts, sinó de la dels més vulnerables", pels quals **els ERTO han estat una mesura insuficient.**

0.2. Pobresa i desigualtats

La crisi social provocada per la pandèmia i el seu **impacte desigual en funció de la situació socioeconòmica i els recursos per fer-hi front** (materials, però també en termes de formació i xarxa de suport, entre altres) ha fet saltar l'alarma des de ben aviat. Al juny, Oxfam Intermón⁴ alertava que **la covid-19 podia incrementar en més de 700.000 el nombre de persones en situació de pobresa a Espanya.** L'ONG advertia que les classes desafavorides podien perdre proporcionalment vuit vegades més renda que les benestants i situava **Catalunya entre una de les quatre comunitats on més augmentaria la taxa de pobresa.**

Un informe de la Fundació Foessa⁵ publicat també al juny afirma que **han crescut un 30% les famílies en situació de pobresa severa** (entre les ateses per Càritas representen el 67,8%), amb ingressos inferiors als 370€ mensuals per a una persona i als 776€ per a dos adults i dos menors. La meitat de les

3. ¿Están los ERTE agravando la recesión? (El País, 8 de setembre de 2020)

4. Una reconstrucción justa es posible y necesaria. (Oxfam Intermón, juny de 2020)

5. Análisis y Perspectivas 2020. Distancia Social y Derecho al Cuidado. (Fundación Foessa, juny de 2020)

llars que ja vivien en situació precària abans de la pandèmia ja no poden pagar el lloguer o la hipoteca ni els subministraments, i les que aconsegueixen tirar endavant només amb ingressos laborals han passat de la meitat a una quarta part. **Entre els que treballaven en l'economia informal, un 56,5% s'han quedat sense feina.**

L'ampliació de les bretxes socials prèvies a la covid-19 l'han avalat també estudis acadèmics i organismes oficials com l'Agència de Salut Pública de Barcelona, que arran d'una recerca científica⁶ realitzada a la ciutat que mostra una **correlació significativa entre renda per càpita i prevalença del virus**, va corroborar que les àrees més desfavorides de Barcelona, amb rendes per sota dels 18.000 euros anuals, registren una major incidència de la malaltia. Mentre a Sarrià – Sant Gervasi, el districte amb major renda, la incidència és de 28,06 casos per 10.000 habitants, Nou Barris (el districte més pobre) la duplica amb escriu: 69,58 per 10.000 habitants.

Els experts⁷ ho atribueixen a **factors com l'habitatge** (haver-ne de compartir, per exemple), **la feina** (no fer aïllament per por de perdre-la) i **el tipus d'hàbits i relacions socials** (impossibilitat de seguir les mesures de seguretat, necessitat d'utilitzar el transport públic...). En paraules d'una de les investigadores del mencionat estudi: “**És el cercle viciós de la pobresa** i es fa un efecte bola de neu. L'existència de més patologies prèvies en la gent més pobra augmenta la seva predisposició a infeccions més greus de covid-19”.

El metge de família Javier Padilla, autor d'*Epidemiocràcia*, sintetitza els motius en **tres factors fonamentals: el nivell d'exposició** (“qui s'ha de traslladar, qui treballa de cara al públic, qui desenvolupa tasques de cures, solen ser persones d'un nivell socioeconòmic baix”), **el major risc que comporten les malalties cròniques prèvies** (que les pateixen en major mesura les persones més vulnerables) i **els efectes econòmics del confinament**, que impacten més en les classes més vulnerables. Ho resumeix com “una tempesta perfecta”⁸.

Un estudi realitzat a partir de *big data* durant els mesos de febrer a abril a Catalunya⁹ mostra també que els territoris amb una xarxa comunitària articulada afronten millor la pandèmia i constata que **les desigualtats van créixer considerablement abans de les transferències socials, i en molta menor mesura un cop rebudes les ajudes públiques**. En aquest treball els joves i les persones nascudes a l'estranger apareixen com els col·lectius més perjudicats per l'impacte social de la covid.

Les entitats socials que atenen en primera línia i acompanyen persones en situació de vulnerabilitat o risc d'exclusió han constatat de primera mà la crisi social provocada per la pandèmia. A banda de les ja identificades abans de la covid, **han aflorat moltes famílies que vivien al dia, sense ingressos regulars i en condicions precàries, i que de sobte es van trobar que no podien cobrir ni tan sols les necessitats més bàsiques**, com ara l'accés a aliments o el pagament del lloguer. Les demandes en aquest sentit s'han incrementat (entre un 30 i un 40% per a organitzacions com el Banc d'Aliments, Creu Roja i Càritas) i les perspectives per als propers mesos no són bones perquè l'alerta sanitària continua i el desgast s'acumula.

Un sondeig d'ECAS entre el centenar llarg d'entitats associades durant el confinament va identificar **les situacions d'infrahabitatge, relloguer i amuntegament residencial com una de les més preocupants pels seus efectes en especial en els infants i adolescents sense espai per jugar o estudiar**. La bretxa digital (material, per manca de disponibilitat de recursos per als nens i joves, però també de competències i habilitats per part dels adults per acompanyar-los i ajudar-los) se suma a aquest llast i s'evidencia també en les **difficultats de moltes persones per relacionar-se amb l'Administració per vies telemàtiques**.

6. [Impact of COVID-19 outbreak by income: hitting hardest the most deprived](#). (Institut Mar d'Investigacions Mèdiques (IMIM) i Institut Universitari d'Investigació en Atenció Primària Jordi Gol (IDIAPGOL), publicat a Journal of Public Health l'agost de 2020)

7. [La covid-19 s'acarnissa amb la Barcelona pobra](#) (El País, 10 d'agost de 2020)

8. [Javier Padilla: «La malaltia està molt estratificada per classes socials»](#) (Ara, 18 de setembre de 2020)

9. [Evolución de la desigualdad en tiempo real y efectividad del estado de bienestar para amortiguar el impacto de la crisis](#) (CaixaBank Research, juliol de 2020)

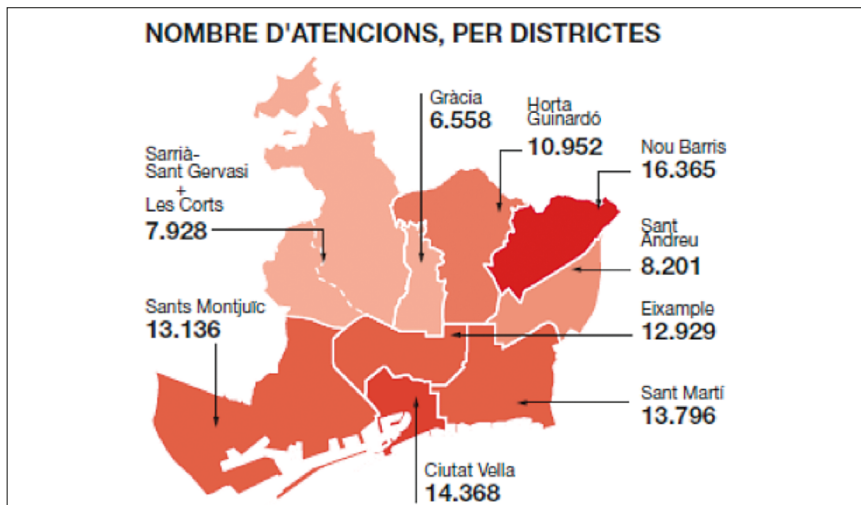
La moratòria en els desnonaments durant l'estat d'alarma, prorrogada fins el 31 de gener de 2021, no ha aconseguit aturar la sagnia un cop reactivada l'activitat als jutjats, ja que "únicament protegeixen les situacions de vulnerabilitat derivades de la pandèmia i deixen a la intempèrie les anteriors situacions, en clara discriminació", segons assenyalava la PAH en una carta adreçada al Govern espanyol el passat mes de setembre. El Sindicat de Llogateres ha denunciat també la ineficàcia de la mesura assenyalant que la gran majoria de casos "són situacions de vulnerabilitat prèvies a la covid"¹⁰.

Les famílies monoparentals són un altre dels col·lectius més castigats per les dificultats del dia a dia i conciliar la feina (inclòs el teletreball amb nens a casa) amb les tasques domèstiques i de cures. El fet que molt majoritàriament siguin dones les que encapçalen aquestes llars redunda en la bretxa de gènere i la major càrrega que suporten de manera estructural.

Les organitzacions han alertat també de l'augment de les problemàtiques de salut mental: l'aïllament social, l'augment de les tensions intrafamiliars, l'estrès, la preocupació pel futur i les dificultats econòmiques sobrevingudes han provocat i agreujat trastorns com l'ansietat o depressió. L'angoixa, la por i la incertesa es tradueixen en malestar físic i emocional.

Els serveis socials de Barcelona van incrementar un 240% els ajuts socials d'emergència (normalment per menjar o lloguer) entre els mesos de març i juny respecte al mateix període de l'any anterior (entre 3.700 i 5.900 al mes per un valor de dos milions d'euros enguany vs 1.800-2.000 ajuts el 2019 per valor de menys d'un milió d'euros). En aquest període van rebre ajuts socials 44.000 persones (la meitat de les que es van atendre en tot el 2019), de les quals gairebé 9.000 van demanar ajuda per menjar per primera vegada en la seva vida.

Nombre d'atencions als serveis socials de Barcelona per districtes, març-juny 2020

Font: Diari El Periódico de Catalunya amb dades de l'Ajuntament de Barcelona

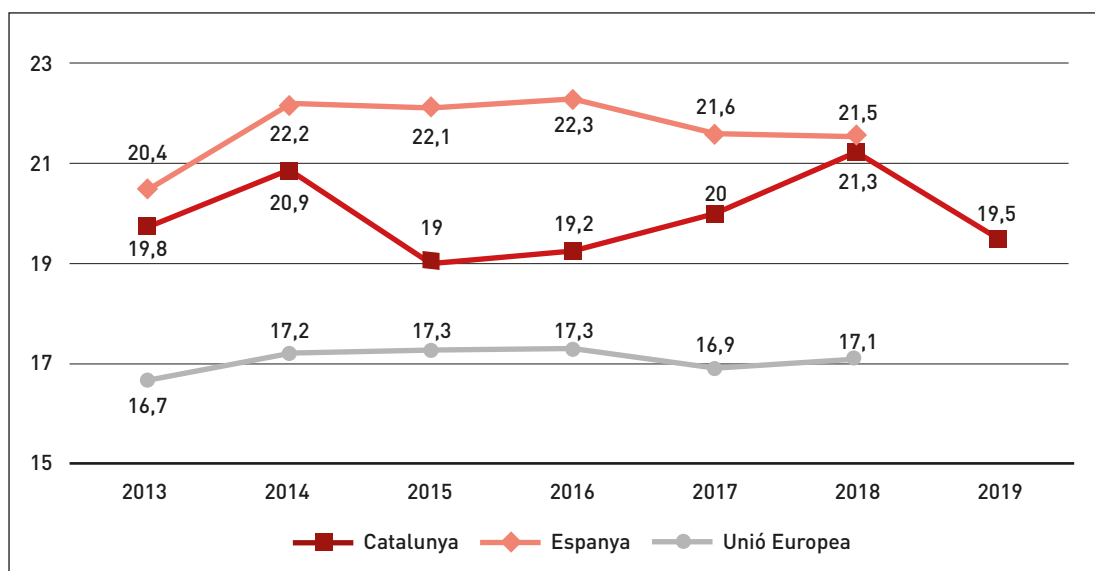
10. [Continua el degoteig de desnonaments tot i la moratòria](#) (Ara, 30 de setembre de 2020)

1. POBRESA I EXCLUSIÓ SOCIAL

1.1. Taxa de risc de pobresa

Definició | Percentatge de persones que viuen en llars amb una renda disponible equivalent inferior al 60% dels ingressos medians corresponents al tipus de llar. Aquest percentatge marca a efectes estadístics el 'llindar de pobresa', que conceptualment (segons TermCat) és el nivell d'ingressos econòmics o de recursos per sota del qual una persona o una família no pot sobreviure en una societat determinada. L'equivalència es construeix sobre la base dels índexs de l'OCDE modificats.

Gràfica 1. Taxa de risc de pobresa a Catalunya, Espanya i UE, 2013-2019 (%)

Nota: Dades 2019 no disponibles per a Espanya i UE

Font: Idescat/INE (Enquesta de Condicions de Vida) i Eurostat

Taula 1. Taxa de risc de pobresa segons variables a Catalunya, 2015-2019 (%)

	2015	2016	2017	2018	2019
Sexe					
Homes	18,9	18,2	19,3	18,4	18,3
Dones	19	20	20,7	24,1	20,7
Edat					
Menys de 16 anys	27,9	24	28,5	28	31,1
De 16 a 64 anys	18,5	19	19	20,2	18,7
65 anys i més	12,1	15	15,5	19,2	12,2
Activitat*					
Ocupats	12,2	11,8	13,4	15	11,9
Aturats	39,8	46,2	42,8	40,3	36,2
Jubilats	9,6	11,7	11,4	14,4	10,2
Nacionalitat*					
Espanyola	14	15,7	15,7	16,7	13
Resta del món	46,9	42	41,6	48	50,1
Nivell formatiu assolit*					
Educació primària o inferior	24,1	24,4	25,6	29	27,2
Educació secundària 1r cicle	25,3	26,7	22,7	27,5	22
Educació secundària 2n cicle	16,5	17,6	20,5	20,3	18,1
Educació superior	6,8	8,5	9,1	9,7	7,8
Règim de tinença de l'habitatge					
Lloguer	40,8	39,5	33	37,4	35,5
Propietat	12,8	12,8	14,8	14,8	12,5
Cessió gratuïta**	17,6	24,5	36,7	36,1	38,8

* Població de 16 anys i més

** Quan l'habitatge el cedeix l'empresa o organització en què treballa algun membre de la llar, o altres llars o institucions

Font: Idescat/INE, Enquesta de Condicions de Vida

Taula 2. Renda mitjana neta anual de les llars i per persona a Catalunya, 2013-2019 (euros)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Per llar	30.423	30.407	30.655	31.339	31.411	32.763	33.321
Per persona	12.111	12.205	12.283	12.660	12.712	13.338	13.527

Font: Idescat/INE (Enquesta de Condicions de Vida)

Llindar de risc de pobresa per composició de la llar. Catalunya, 2017-2019*

	Euros anuals		
	2017	2018	2019
Un adult	10.096,5	10.981,4	10.674,1
Un adult i dos infants	16.154,4	17.570,3	17.078,6
Dos adults	15.144,8	16.472,2	16.011,2
Dos adults i dos infants	21.202,7	23.061,0	22.415,7
Dos adults i tres infants	24.231,6	26.355,4	25.617,9

* Ingressos nets percebuts durant l'any anterior al de referència de l'Enquesta de Condicions de Vida
Font: Idescat

Anàlisi:

- **La taxa de risc de pobresa baixa** a Catalunya el 2019 després d'haver pujat els tres anys anteriors (2016-2018) i **se situa en el 19,5%, gairebé una cinquena part de la població**. Torna als nivells posteriors a la crisi de 2008 (19,9% el 2009, 19,2 el 2010 i 19,5 exactament el 2011). Cal tenir en compte, però, que **el llindar de risc de pobresa ha baixat un 2,8%** (se situa en 10.674 euros per a una llar d'una persona), la qual cosa significa que **els que se situen per sota, són més pobres**; i, a més, aquest llindar ha baixat malgrat que **els ingressos mitjans han pujat** (33.321€ per llar el 2019, 13.527€ per persona), **el que indica que la distribució ha estat desigual** i ha beneficiat els qui queden per sobre d'aquest llindar. S'incrementen, per tant, les desigualtats (tal com mostren els indicadors de distribució de renda Gini i S80/20 a l'apartat 1.3) i creix la bretxa que posa en risc la cohesió social.
- La nacionalitat genera una enorme desigualtat, tal com vam subratllar i explicar amb detall a l'INSOCAT núm. 11, monogràfic sobre 'Migracions i vulnerabilitat': **la taxa de risc de pobresa es dispara fins el 50,1% entre la població de nacionalitat estrangera** (davant el 13% de la que té nacionalitat espanyola), i aquí cal tenir en compte que **queda exclosa de l'estadística tota la població en situació administrativa irregular**, que és la que pateix una major vulnerabilitat. A més, la taxa s'incrementa respecte a anys anteriors (48% el 2018, 41,6% el 2017), confirmant així que patim "polítiques d'extranjería, econòmiques, de benestar social i participació ciutadana excloents i discriminatòries"¹¹.
- **Les persones aturades conformen el col·lectiu amb una taxa de risc més alta** després de les migrades, si bé ha baixat quatre punts en el darrer any: **el 36,2% són pobres** (40,3% el 2018). El risc de pobresa baixa també per a les persones ocupades i jubilades. Al capítol 2, Treball i atur, entrarem amb més detall en la situació del mercat laboral i les condicions de treball.
- **La bretxa de gènere es redueix** considerablement respecte al pic aïllat de 2018 i torna al valor de 2017, superior al dels dos anys anteriors. A causa d'aquesta variació puntual de 2018, el 2019 la taxa de risc baixa especialment per a les dones, **però continua sent més alta que per als homes: 20,7% vs 18,3%**. La diferència passa de gairebé sis punts a poc més de dos punts (24,1% dones i 18,4% homes el 2008). Val a dir que les oscil·lacions han estat freqüents en els darrers anys, sense una tendència clara, i **l'impacte de la covid-19 ha castigat més les dones pel pes que han adquirit les tasques de cures**, que recauen molt principalment en elles, i **per la seva major presència en l'economia informal**.

11. INSOCAT 11, Migracions i vulnerabilitat (ECAS, 2020)

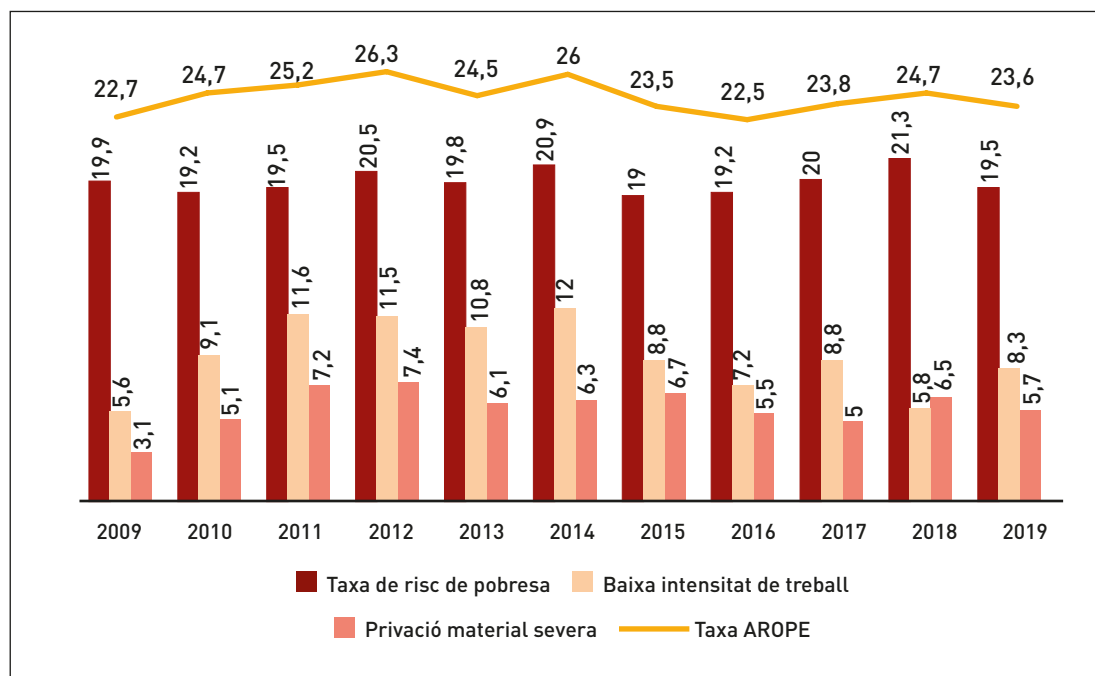
- **La pobresa infantil registra un increment preocupant: afecta un 31,1%** dels menors de 16 anys, tres punts més que el 2018 i màxim històric (des de 2009 que recull l'Idescat, quan va ser del 30,7%; des de llavors havia baixat i oscil·lat entre el 24 i el 28%). Els nens i les nenes que viuen en llars empobrides creixen amb **un llast molt determinant perquè no gaudeixen d'igualtat d'oportunitats** i corren un risc molt alt de perpetuar la pobresa intergeneracional, ja que pateixen dèficits i mancances en diversos àmbits (alimentació, salut, educació...) que perjudiquen el seu present i condicionen el seu futur.
- Les persones amb pocs estudis continuen sent, de lluny, les que pateixen un major risc de pobresa. Si bé la taxa baixa per a tots els grups, **el 27,2% dels qui només han completat –com a molt– l'educació primària són pobres**, davant el 7,8% dels qui tenen una educació superior (estudis universitaris, FP de segon grau o similars).
- Per règim de tinença de l'habitatge, **les persones que viuen de lloguer tenen el triple de risc de pobresa que les propietàries: 35,5% vs 12,5%**. Totes dues taxes baixen respecte el 2018, i en canvi la de les llars en règim de cessió gratuïta (per part d'una organització, institució o empresa) s'incrementa fins el 38,8%. **La mercantilització de l'habitatge continua sent un dels principals motius d'empobriment** de la classe treballadora, tal com vam alertar a l'INSOCAT núm. 10¹²; a més dels lloguers abusius i totalment desequilibrats respecte als salaris, **comporta una gran inseguretat i inestabilitat** per la desprotecció legal dels llogaters, l'especulació immobiliària i la gentrificació dels barris.

1.2. Taxa AROPE (Taxa de risc de pobresa o exclusió social)

Definició | Per tal de reflectir el caràcter multifactorial de la pobresa, la taxa AROPE (acrònim de l'anglès *At-Risk-of Poverty and Exclusion*) té en compte tres indicadors: la població que viu sota el llindar de pobresa (en llars amb una renda inferior al 60% de la mediana de la renda nacional), la població afectada per una privació material severa (no poden permetre's el pagament de quatre dels següents nou ítems: hipoteca, lloguer o pagaments a termini; manteniment de l'habitatge a una temperatura adequada; una setmana de vacances l'any; un àpat amb carn, pollastre o peix cada dos dies; telèfon; televisió; rentadora; cotxe; despeses imprevistes), i la població amb baixa intensitat de treball per llar (nombre de mesos treballats durant l'any per part de tots els membres de la llar en edat laboral en relació als mesos que teòricament podrien treballar; una intensitat de treball igual o inferior a 0,20 es considera baixa).

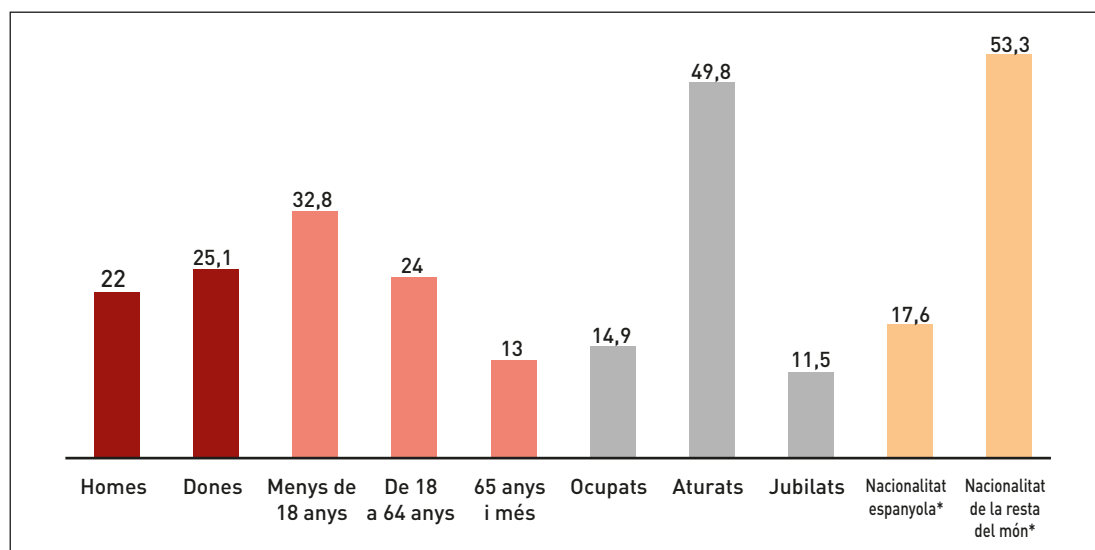
12. INSOCAT 10, Treball precari, habitatge privatiu i manca d'inversió social (ECAS, 2019)

Gràfica 2. Taxa AROPE i els seus components a Catalunya, 2009-2019 (%)

Font: Idescat/INE (Enquesta de Condicions de Vida)

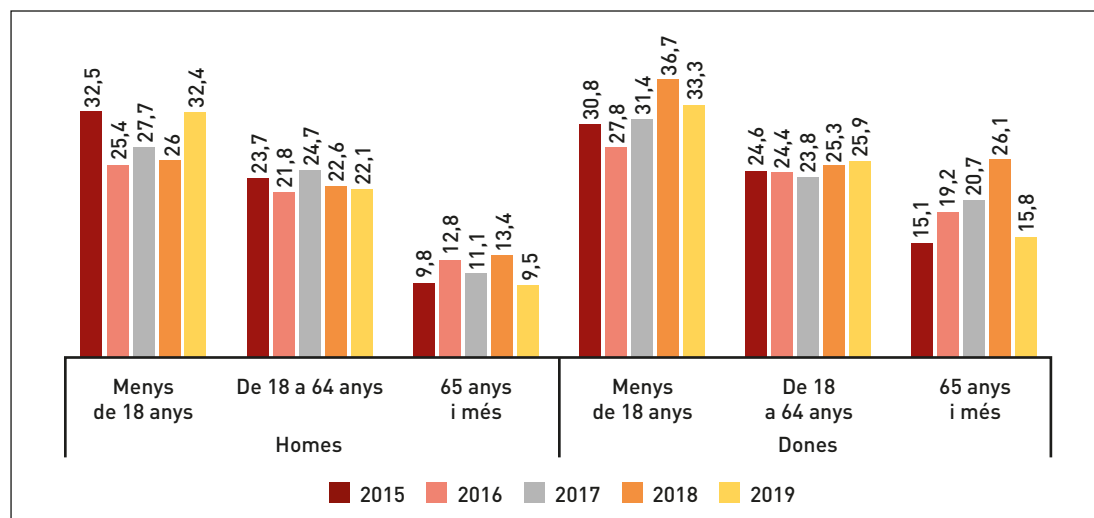
Gràfica 3. Taxa AROPE a Catalunya, per sexe, edat, activitat i nacionalitat, 2019 (%)

* Població a partir de 16 anys

Font: Idescat/INE (Enquesta de Condicions de Vida)

Gràfica 4. Taxa AROPE per sexe i edat a Catalunya, 2015-2019 (%)

Font: Idescat/INE (Enquesta de Condicions de Vida)

Anàlisi:

- La taxa AROPE, que reflecteix el caràcter multifactorial de la pobresa i es cronifica a Catalunya des de fa més d'una dècada, baixa lleugerament el 2019 respecte el 2018, que havia pujat: 23,6% el darrer any. Malgrat aquest descens, **gairebé una quarta part de la població està en risc de pobresa o exclusió**, i recordem que aquestes xifres són pre-covid. Dels diversos factors observats, **s'incrementa considerablement el percentatge de llars amb baixa intensitat de treball**: el 2018 eren un 5,8% i el 2019 representen el **8,3% del total**. En canvi, les altres dues variables baixen: un 19,5% viuen amb uns ingressos per sota del llindar de la pobresa i un 5,7% pateixen privació material severa.
- Els menors de 18 anys trenquen amb la tendència general i acusen un increment de més de quatre punts: **el 32,8% dels infants i adolescents estan en risc de pobresa o exclusió** (32,4% nens/homes, 33,3% nenes/dones). Es confirma que els joves són els més castigats per la precarietat juntament amb les dones, que en la franja de **18 a 64 anys són l'altre únic col·lectiu que veu incrementat el seu risc** (taxa AROPE del 25,9% vs 25,3% el 2018). Les persones grans són les menys afectades i les que en major mesura milloren la taxa: passen del 13,4% al 9,5% en el cas dels homes, i del 26,1% al 15,8% en el cas de les dones.
- Malgrat que les xifres de 2019, prèvies a la covid-19, haurien de reflectir els efectes de la millora macroeconòmica dels darrers anys, **l'encara elevada taxa AROPE posa de manifest que estem davant d'una problemàtica estructural**. El risc de pobresa i exclusió és superior a la de 2009 (22,7%), quan l'impacte de la crisi econòmica de 2008 era encara incipient. En els anys de major patiment es va enlairar fins un màxim del 26,3% el 2012 i després el mínim s'ha situat en el 22,5% el 2016, sempre per sobre de la mitjana de la Unió Europea¹³. Així doncs, queda clar, tal com s'ha documentat amb dades d'Eurostat, que **el creixement econòmic mesurat en base al PIB no fa disminuir de forma automàtica la pobresa**, mentre que a la inversa la divergència és molt menor i **les situacions de crisi econòmica sí que generen ràpidament un increment de la pobresa**¹⁴.

13. Eurostat

14. *Pobreza y empleo en la Estrategia Europa 2020*. (José A. Estévez Araújo, Universitat de Barcelona, 2020)

- La bretxa de gènere és més acusada prenent com a referència la taxa AROPE: **un 25,1% de les dones estan en risc**, davant el 22% dels homes. I s'accentua en la franja de majors de 65 anys: 15,8% de les dones respecte el 9,5% dels homes.
- Quant a la variable ocupació, **gairebé la meitat de les persones aturades pateixen risc de pobresa o exclusió: 49,8%**, davant el 14,9% de les que tenen feina (que no deixa de ser un símptoma de la precarietat del mercat laboral, ja que és un percentatge elevat i que va arribar al 17% el 2018). El percentatge és força més elevat que la taxa de pobresa (36,2%) per a les persones sense ocupació, la qual cosa dona una idea del pes que té encara el treball com a factor d'inserció i el potencial de risc que això representa en **una societat que no és capaç ni de garantir l'accés al treball, ni de proporcionar per altres vies els ingressos mínims per viure dignament**.
- La vulnerabilitat associada a l'origen es torna a fer evident: **més de la meitat (53,3%) de la població que no té nacionalitat espanyola està en risc de pobresa o exclusió**, davant el 17,6% de la que té nacionalitat espanyola.

1.3 Desigualtat d'ingressos

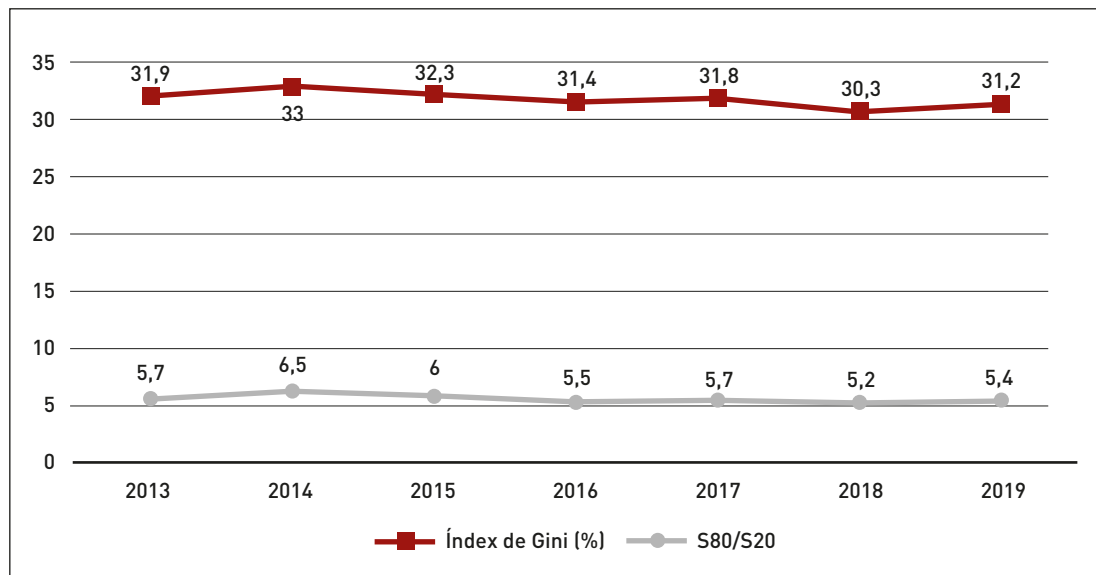
Definicions

Índex de Gini | Mesura el grau de desigualtat entre els ingressos d'una comunitat. El rang dels valors és d'entre 0 i 1 quan s'expressa com a coeficient (el valor 1 correspon a la màxima desigualtat i el 0 a la màxima igualtat) o d'entre 0 i 100 quan s'expressa com a índex. L'índex de Gini permet comparacions territorials i temporals, possibilitant una anàlisi que palesa l'augment o la disminució de la desigualtat econòmica.

S80/S20 | L'índex de ràtio S80/S20 mesura la desigualtat en la distribució a través de ràtios entre percentils. S'interpreta com la proporció dels ingressos totals percebuts pel 20% de la població amb majors ingressos en relació a la percebuda pel 20% de la població amb menors ingressos.

Grau de dificultat per arribar a fi de mes | Per tal de mesurar el grau de benestar de les llars respecte a la seva situació econòmica i els seus ingressos anuals nets, l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE recull una variable relativa al grau de dificultat per arribar a fi de mes amb els ingressos nets anuals de la llar. Aquesta variable presenta el grau de dificultat percebut per les persones per arribar a fi de mes, categoritzada de la manera següent: amb molta dificultat, amb dificultat, amb certa dificultat, amb certa facilitat, amb facilitat i amb molta facilitat.

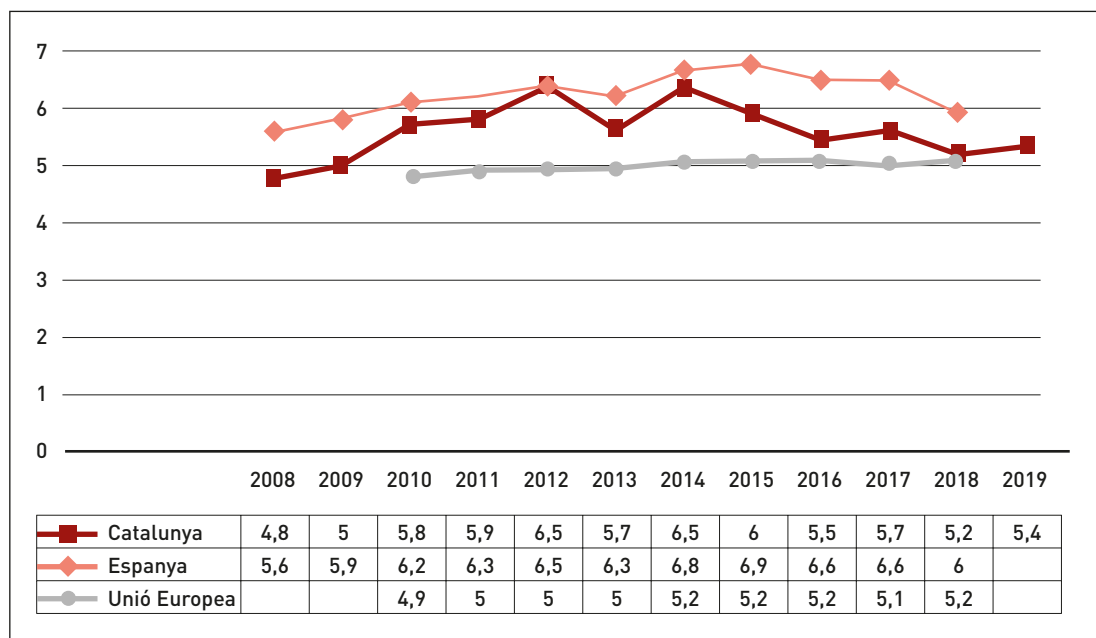
Gràfica 5. Indicadors de distribució personal de la renda a Catalunya:
índex de Gini (%) i S80/S20, 2013-2019

La renda recollida correspon a l'any natural anterior al de l'enquesta

Fons: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE (2013-2015), i Idescat (2016-2019)

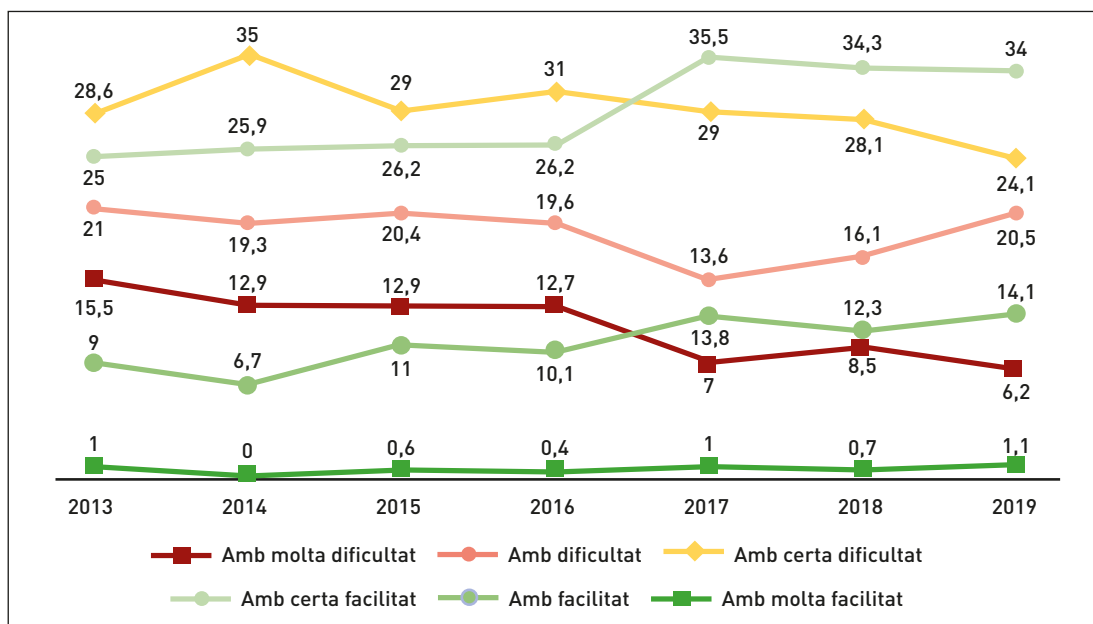
Gràfica 6. Desigualtat de la distribució de la renda (S80/S20)
a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2008-2019

Fons: Idescat (Catalunya) i Eurostat (Espanya i Unió Europea)

Nota: Dades 2019 no disponibles per a Espanya i UE

Gràfica 7. Grau de dificultat per arribar a fi de mes a Catalunya, 2013-2019 (%)

Font: Idescat/INE (Enquesta de Condicions de Vida)

Anàlisi:

- Després de lleugeres baixades el 2018, les desigualtats a Catalunya s'han tornat a incrementar el darrer any, la qual cosa consolida la polarització social que després s'ha constatat amb la pandèmia i que tot indica que s'està agreujant amb el seu impacte. Ho assenyalen els dos indicadors de distribució de renda: Gini (creix gairebé un punt el 2019, passant de 30,3 a 31,2) i S80/20 (+0,2: 5,4 el 2019 respecte 5,2 el 2018). Aquest últim significa que el 20% de la població amb un nivell econòmic més elevat guanya 5,4 vegades el que guanya el 20% de la població amb un nivell econòmic més baix. Tenint en compte l'estratificació social dels efectes de la covid i, concretament, l'estudi a partir de *big data* en temps real que mostra l'evolució mensual de l'índex de Gini a Espanya¹⁵, l'augment de les desigualtats és especialment significatiu abans de rebre ajudes públiques, la qual cosa posa de relleu la importància del sector públic per esmorteir l'impacte.
- Respecte al conjunt de l'Estat espanyol i la Unió Europea, les distàncies es retallen perquè a Espanya, on les desigualtats eren més altes, es redueixen sis dècimes (S80/20 de 6 vs 6,6 l'any anterior) i a Europa, on eren més baixes, s'incrementen una dècima (dades 2018, no disponibles 2019 per a ES i UE). Es registra, doncs, certa confluència, si bé caldrà esperar a l'evolució en els propers anys per confirmar la tendència.
- S'incrementa força la proporció de llars que tenen dificultat per arribar a fi de mes: +7 punts en dos anys, passant del 13,6% el 2017 al 20,5% el 2019. El grup que experimenta molta dificultat es redueix (6,2% el 2019 respecte el 7% el 2017) i el que hi arriba amb facilitat augmenta lleugerament (14,1% el 2019), però en termes globals creixen els segments que no hi arriben fàcilment: més de la meitat de la població (50,8%) experimenta algun tipus de dificultat, davant el 49,2% que hi arriba amb facilitat (un 1,1% amb molta facilitat, un 14,1% amb facilitat i un 34% amb certa facilitat).

15. Evolución de la desigualdad en tiempo real y efectividad del estado de bienestar para amortiguar el impacto de la crisis (CaixaBank Research, juliol de 2020)

2. TREBALL I ATUR

2.1. Evolució recent de l'atur i de l'ocupació

Definicions

Taxa d'atur | L'Enquesta de Població Activa considera aturades aquelles persones de 16 anys o més que reuneixen simultàniament les condicions següents: a) estar sense feina, no haver tingut una ocupació per compte d'altri ni per compte propi durant la setmana de referència; b) en recerca de feina: haver iniciat la recerca de feina per compte aliè o haver fet gestions per establir-se pel seu compte durant el mes precedent; c) estar disponible per treballar, en condicions de començar a fer-ho en un termini de dues setmanes.

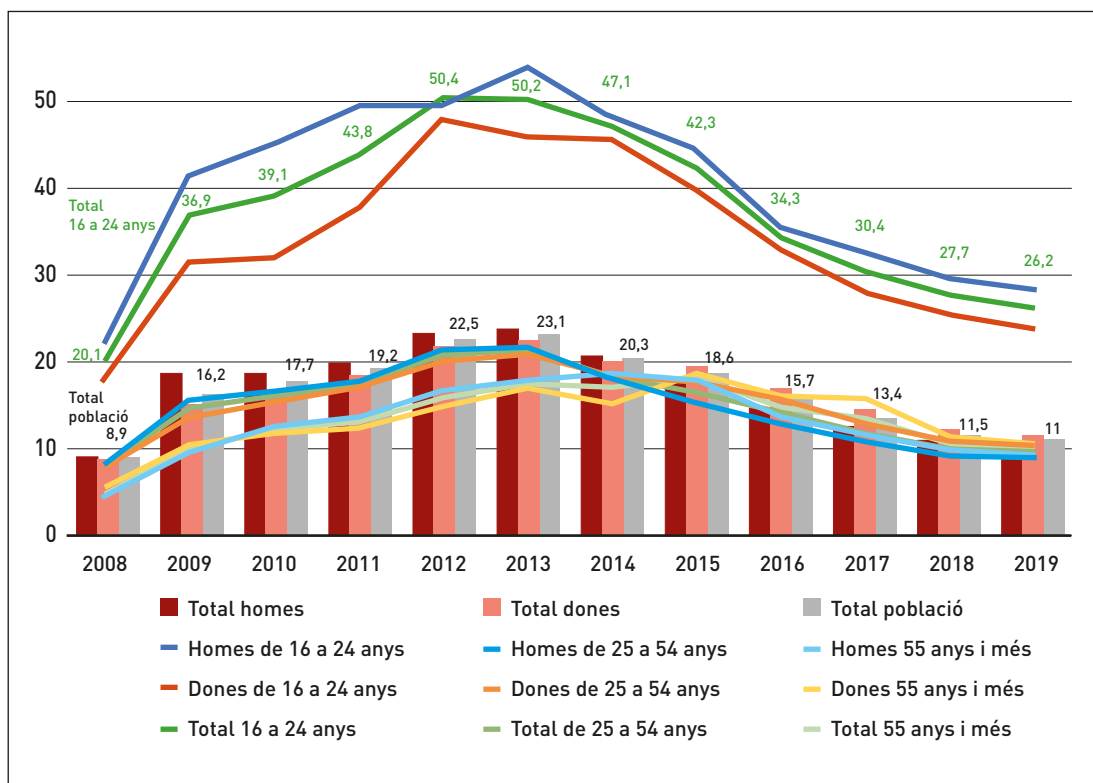
Taxa d'ocupació | La taxa d'ocupació posa en relació el percentatge de població ocupada respecte el total de població en edat de treballar (a partir dels 16 anys).

Taula 3. Taxa d'atur a Catalunya per sexe i franges d'edat, 2008-2019 (%)

	Homes				Dones				Total			
	16-24 anys	25-54 anys	55 anys i més	Total homes	16-24 anys	25-54 anys	55 anys i més	Total dones	16-24 anys	25-54 anys	55 anys i més	Total
2008	22,1	8,2	4,4	9	17,7	7,9	5,6	8,7	20,1	8,1	4,8	8,9
2009	41,4	15,6	9,6	17,2	31,5	13,6	10,5	15	36,9	14,7	10	16,2
2010	45,3	16,7	12,6	18,6	32	15,4	11,8	16,5	39,1	16,1	12,3	17,7
2011	49,5	17,8	13,7	19,8	37,8	17,1	12,4	18,4	43,8	17,5	13,1	19,2
2012	52,6	21,4	16,7	23,2	47,9	20,1	14,9	21,7	50,4	20,8	15,9	22,5
2013	53,9	21,7	17,9	23,7	45,9	20,9	17	22,4	50,2	21,4	17,5	23,1
2014	48,5	18,3	18,7	20,6	45,6	18,4	15,2	20	47,1	18,3	17,1	20,3
2015	44,6	15,4	17,9	17,8	39,8	17,7	18,7	19,4	42,3	16,5	18,2	18,6
2016	35,5	12,9	13,7	14,6	32,9	15,7	16,1	16,9	34,3	14,2	14,8	15,7
2017	32,5	10,8	11,6	12,5	27,9	12,9	15,8	14,4	30,4	11,8	13,5	13,4
2018	29,6	9,2	9,9	10,9	25,4	10,9	11,4	12,1	27,7	10	10,6	11,5
2019	28,3	9	9,3	10,6	23,8	10,4	10,6	11,5	26,2	9,7	9,9	11

Font: Idescat a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE

Gràfica 8. Taxa d'atur a Catalunya per sexe i franges d'edat*, 2008-2019 (%)

Font: Idescat a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE

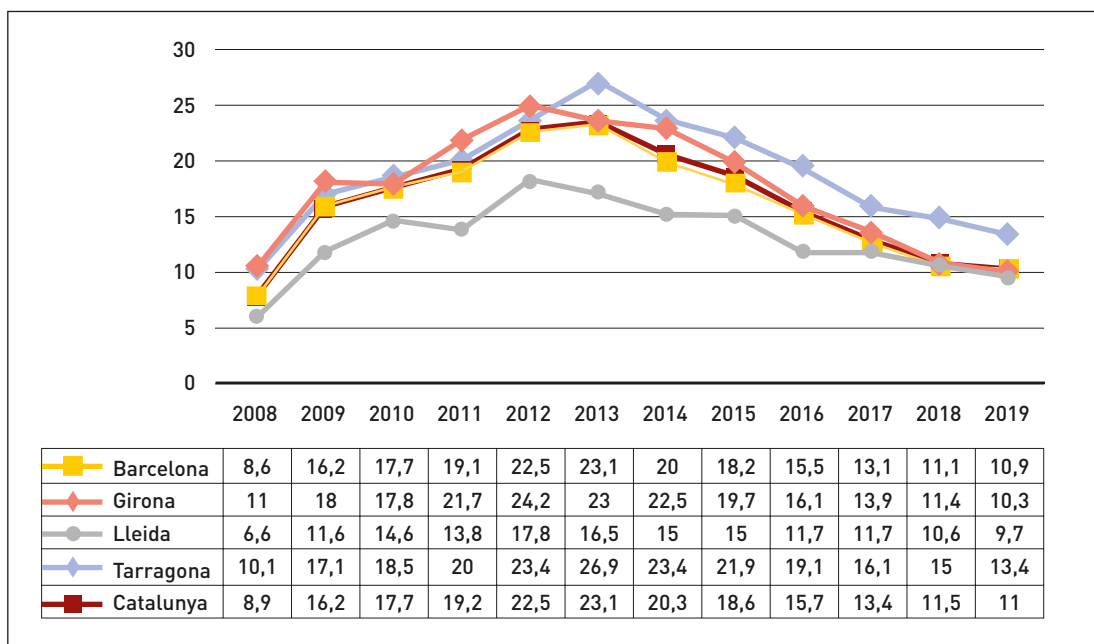
*A la gràfica s'indiquen els valors totals i per franja d'edat 16-24 anys

Taula 4. Taxa d'atur per províncies a Catalunya, per sexes, 2008-2019 (%)

	Barcelona			Girona			Lleida			Tarragona			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
2008	8,7	8,5	8,6	11,4	10,4	11	6,1	7,3	6,6	10,3	9,7	10,1	9	8,7	8,9
2009	17,2	14,9	16,2	19,8	15,6	18	11,5	11,7	11,6	17,7	16,4	17,1	17,2	15	16,2
2010	18,7	16,6	17,7	19	16,4	17,8	14,4	14,9	14,6	20	16,6	18,5	18,6	16,5	17,7
2011	19,9	18,1	19,1	21,7	21,6	21,7	13,6	14	13,8	20,1	19,9	20	19,8	18,4	19,2
2012	23,3	21,6	22,5	25,4	22,8	24,2	18,8	16,7	17,8	22,8	24,2	23,4	23,2	21,7	22,5
2013	23,7	22,5	23,1	24,9	20,7	23	16,3	16,7	16,5	27	26,8	26,9	23,7	22,4	23,1
2014	20,3	19,6	20	23,1	21,9	22,5	13,8	16,6	15	24	22,7	23,4	20,6	20	20,3
2015	17,6	19	18,2	19,3	20,3	19,7	13	17,5	15	20,9	23,1	21,9	17,8	19,4	18,6
2016	14,4	16,7	15,5	15,9	16,4	16,1	9,9	14	11,7	17,8	20,6	19,1	14,6	16,9	15,7
2017	12,1	14,1	13,1	13,9	14	13,9	10	13,7	11,7	15,2	17	16,1	12,5	14,4	13,4
2018	10,6	11,6	11,1	11	11,8	11,4	9,7	11,6	10,6	13,8	16,4	15	10,9	12,1	11,5
2019	10,5	11,4	10,9	9,9	10,8	10,3	9,5	9,9	9,7	12,9	14,1	13,4	10,6	11,5	11

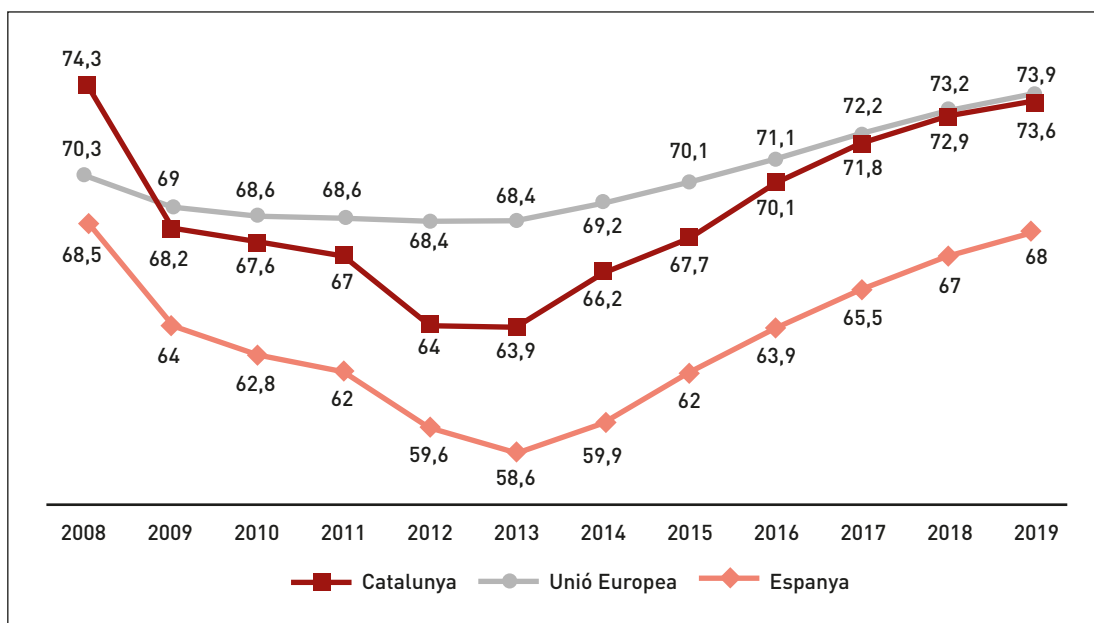
Font: Idescat a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE

Gràfica 9. Taxa d'atur per províncies a Catalunya, 2008-2019 (%)

Font: Idescat a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE

Gràfica 10. Taxa d'ocupació de 20 a 64 anys a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2008-2019 (%)

Font: Idescat (Enquesta de Població Activa de l'INE) i Eurostat

Anàlisi:

- El 2019 l'atur es redueix per sisè any consecutiu: del pic del 23,1% el 2013 baixa fins l'11%, més de 12 punts acumulats i cinc dècimes menys que l'any anterior. Amb la pandèmia, però, l'atur ha tornat a pujar i ens allunyem de nou de les dades prèvies a la crisi de 2008 (6,5% el 2006).
- La tendència és la mateixa per a homes i dones i en totes les franges d'edat, mantenint-se per tant les diferències: **més atur entre les dones** (11,5% vs 10,6% homes) i, **de manera més marcada, entre els joves** (26,2% 16-24 anys vs menys del 10% en les altres franges). Entre els joves de 16 a 24 anys, els homes tenen una taxa d'atur 4,5 punts superior a la de les dones (28,3% vs 23,8%).
- Per províncies, **Tarragona continua sent el territori més castigat** (13,4% d'atur vs 9,7% a Lleida, la província amb una taxa més baixa), tot i que és on més ha baixat els darrers anys.
- **La taxa d'ocupació millora de manera ininterrompuda des de 2013 i s'acosta a la mitjana europea: 73,6%** a Catalunya el 2019, només tres punts per sota de la UE i gairebé sis per sobre de la mitjana de l'Estat espanyol.

2.2. Atur de llarga durada

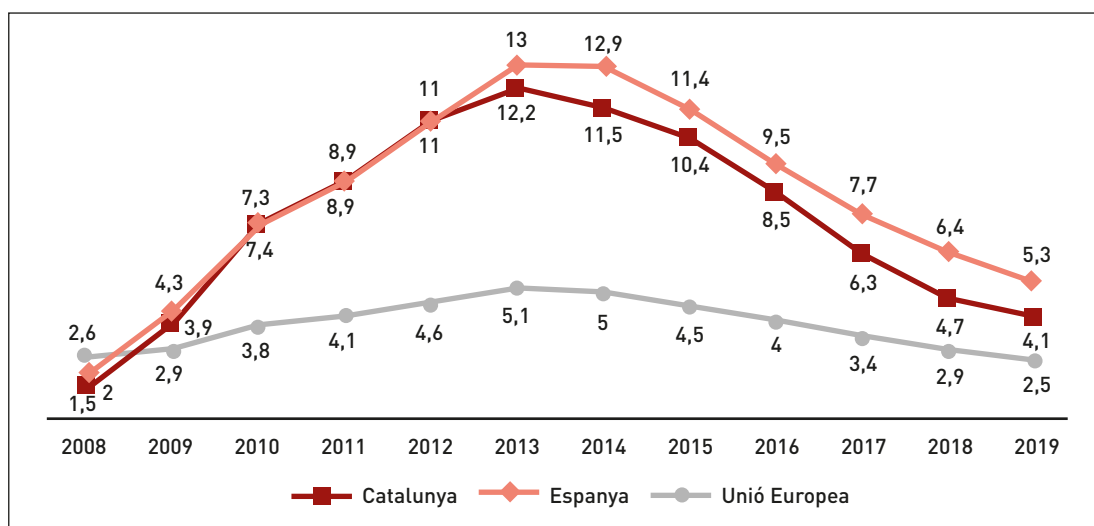
Definicions

Taxa d'atur de llarga durada | Percentatge de persones aturades que porten un any o més en situació d'atur en relació a la població activa total.

Taxa d'atur de llarga durada en relació a l'atur total | Percentatge de persones aturades de llarga durada respecte el total de població aturada.

Taxa de cobertura per desocupació | Percentatge de persones aturades registrades que cobren alguna prestació per desocupació.

Gràfica 11. Taxa d'atur de llarga durada (més de 12 mesos) a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2008-2019 (%)

Font: Idescat (Enquesta de Població Activa de l'INE) i Eurostat

Taula 5. Població (16-64 anys) en atur de llarga i molt llarga durada a Catalunya per comarques, 2018 (%)

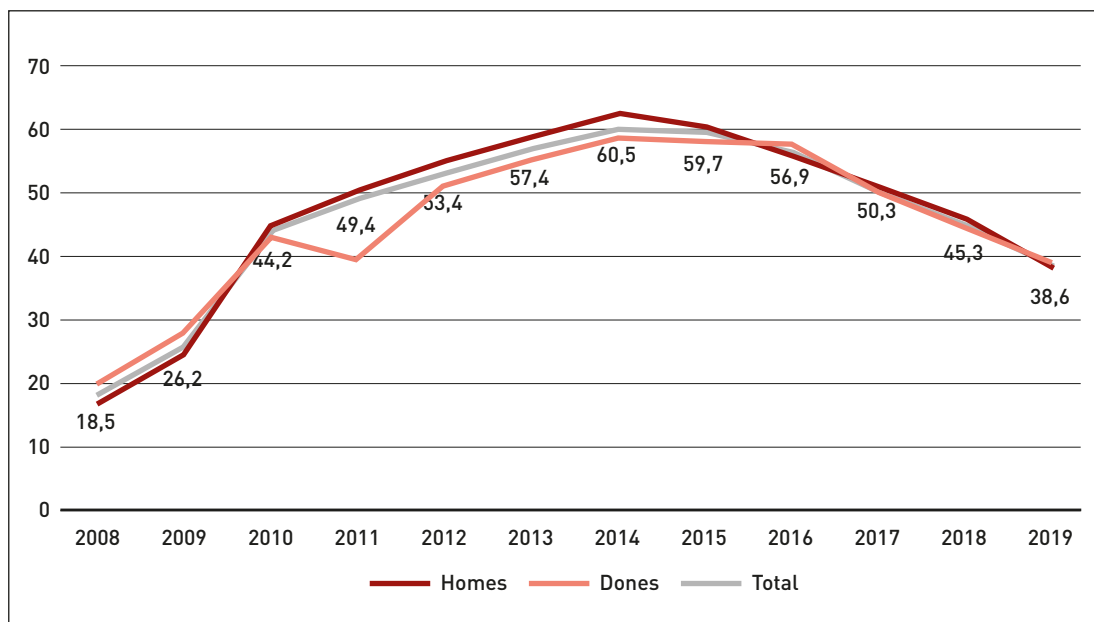
	Població en atur	Població en atur de llarga durada*	Població en atur de molt llarga durada**
Alt Camp	9,1	3,6	2,4
Alt Empordà	8,4	3	1,9
Alt Penedès	7,7	2,9	1,9
Alt Urgell	6,2	2,2	1,5
Alta Ribagorça	3,6	0,5	0,2
Anoia	9,9	4,2	2,8
Aran	4,2	0,6	0,3
Bages	8,5	3,7	2,5
Baix Camp	9,5	3,4	2,1
Baix Ebre	8,9	3,5	2,3
Baix Empordà	7,5	2,6	1,6
Baix Llobregat	7,6	2,9	1,9
Baix Penedès	11,6	4,7	3,1
Barcelonès	7,5	2,8	1,8
Berguedà	8	3,7	2,6
Cerdanya	3,7	1	0,5
Conca de Barberà	6,4	2,4	1,6
Garraf	8,4	3,5	2,3
Garrigues	6,6	2,5	1,6
Garrotxa	5,7	2,2	1,4
Gironès	7,4	2,7	1,7
Maresme	8,6	3,7	2,4
Moianès	5,7	2,2	1,5
Montsià	9,1	3,6	2,4
Noguera	7,8	2,9	1,9
Osona	7,4	3,1	2,2
Pallars Jussà	6,7	2,3	1,4
Pallars Sobirà	4,7	0,9	0,5
Pla d'Urgell	6,5	2,2	1,3
Pla de l'Estany	5,3	1,9	1,2
Priorat	7,1	3	2,1
Ribera d'Ebre	8,3	2,8	1,8
Ripollès	6,1	2,5	1,5
Segarra	5,3	2,1	1,4
Segrià	8,3	2,7	1,6
Selva	8	3	2
Solsonès	5,4	2	1,3
Tarragonès	8,6	3	1,8
Terra Alta	5,6	2,2	1,5
Urgell	7,7	2,9	1,8
Vallès Occidental	8,4	3,6	2,4
Vallès Oriental	8,1	3,4	2,3
Catalunya	7,9	3,1	2

* Aturats registrats fa un any o més

** Aturats registrats fa dos anys o més

Font: Idescat, INTPOBR (Indicadors territorials de risc de pobresa i exclusió social)

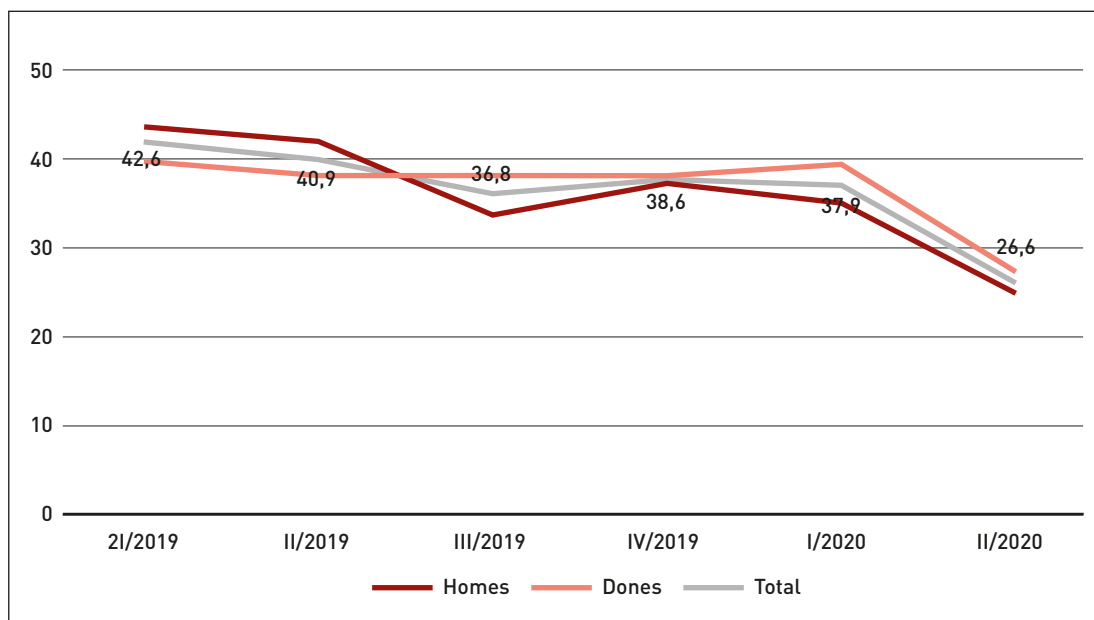
Gràfica 12. Taxa d'atur de llarga durada a Catalunya* en relació a la taxa global d'atur, dades anuals 2008-2019 (%)

Font: Enquesta de Població Activa de l'INE

*A la gràfica s'indiquen els valors totals

Gràfica 13. Taxa d'atur de llarga durada a Catalunya* en relació a la taxa global d'atur, dades trimestrals 2019-2020 (%)

Font: Enquesta de Població Activa de l'INE

*A la gràfica s'indiquen els valors totals

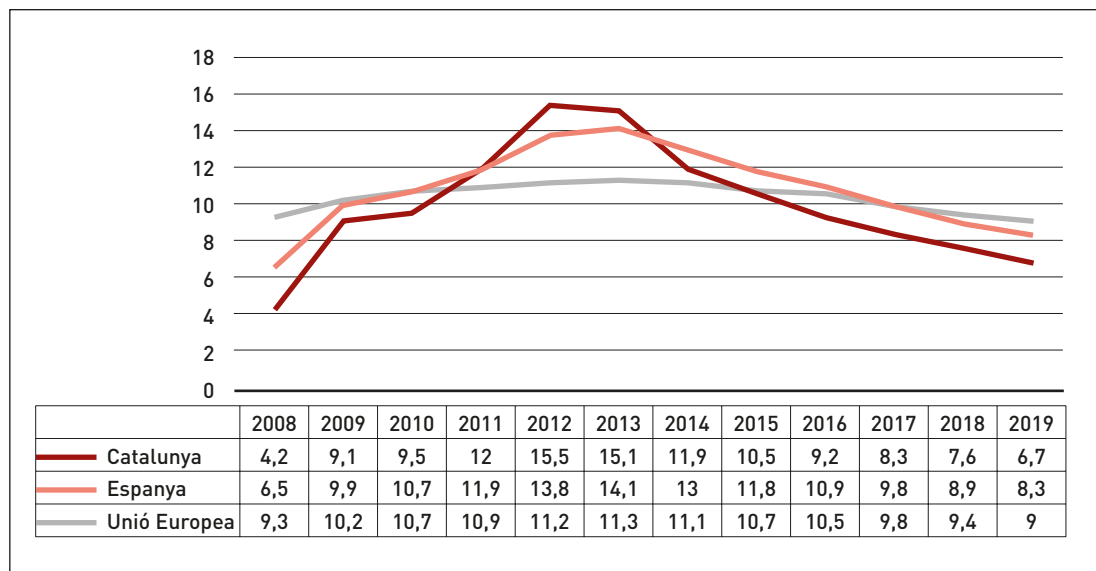
Anàlisi:

- La taxa d'atur de llarga durada ha disminuït de manera continuada des de 2013 (13%) i el 2019 es va tancar amb un 4,1% a Catalunya, més d'un punt per sota de la mitjana de l'Estat espanyol (5,3%) però encara més d'un punt i mig per sobre de la UE (2,5%).
- En relació a la taxa d'atur global, el descens del de llarga durada (més de 12 mesos) era progressiu des de 2014 i experimenta una caiguda molt marcada el segon trimestre de 2020 (del 37,9 al 26,6%) per l'augment de l'atur general a causa de la pandèmia (l'entrada massiva de nous aturats fa que la proporció d'aturats de llarga durada baixi en picat). El segon trimestre de 2020 poc més d'una quarta part dels aturats són de llarga durada, quan el segon trimestre de fa cinc anys representaven el 59,9% del total d'aturats.
- Per comarques, entre les que registren més atur i les que en registren menys hi ha fins a nou punts de diferència: 11,6% d'atur al Baix Penedès vs 3,6% a l'Alta Ribagorça (la correlació es manté per a l'atur de llarga i molt llarga durada: 4,7% i 3,1%, respectivament, al Baix Penedès vs 0,5% i 0,2% a l'Alta Ribagorça). La disparitat territorial és, doncs, acusada.

2.3. Llars sense ocupació

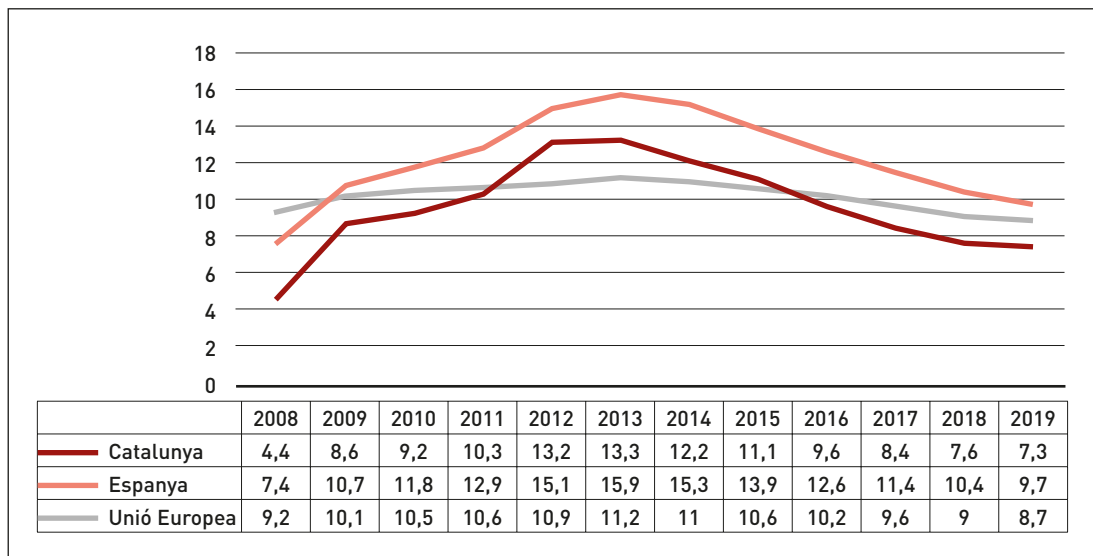
Definició | Percentatge de persones, de 0 a 17 anys i de 18 a 59 anys, que viuen en llars on cap dels seus membres treballa, en relació al total de persones del mateix grup d'edat del conjunt de la població. Aquest indicador ofereix una primera visió de quanta gent pot veure's afectada per les situacions d'exclusió laboral d'altres persones de les quals depenen totalment o parcialment.

Gràfica 14. Població de 0 a 17 anys en llars sense ocupació a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2008-2019 (%)

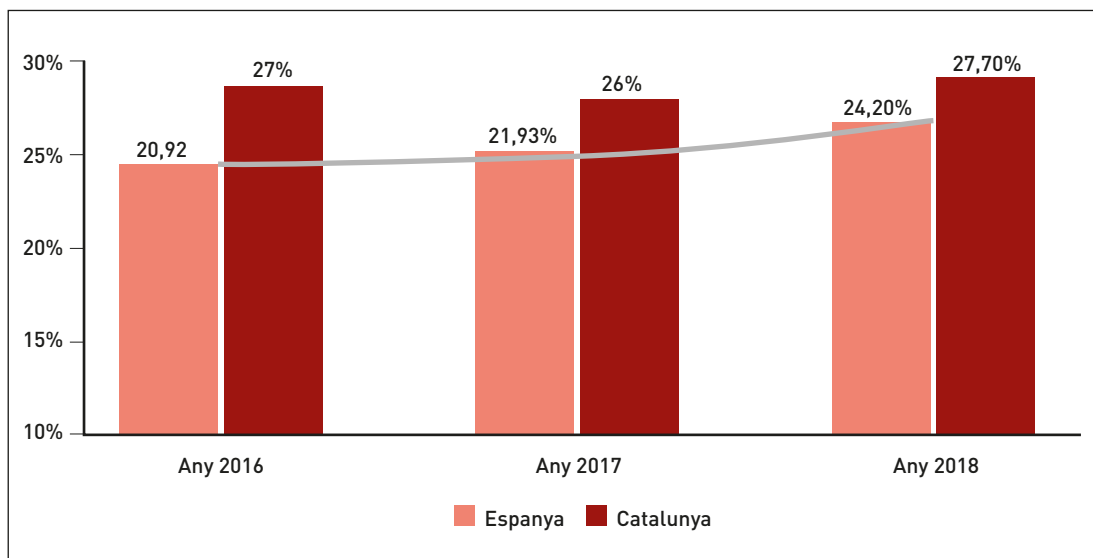
Font: Idescat (Enquesta de Població Activa de l'INE) i Eurostat

Gràfica 15. Població de 18 a 59 anys en llars sense ocupació a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2008-2019 (%)

Fonts: Idescat (Enquesta de Població Activa de l'INE) i Eurostat

Gràfica 16. Taxa de cobertura per desocupació a Catalunya i Espanya (mitjana anual), 2016-2018 a Catalunya i Espanya (%)

Font: Idescat a partir de dades de l'Institut Nacional de la Seguridad Social (INSS) i elaboració pròpia a partir de dades del SEPE (Servicio Público de Empleo Estatal)

Anàlisi:

- El percentatge de llars sense ocupació baixa des de 2012 a Catalunya (des de 2013 també a l'Estat espanyol i al conjunt de la UE), però encara estem per sobre dels valors previs a la crisi de 2008: el 2019 el 7,3% de la població major de 18 anys i el 6,7% dels menors d'edat vivien en llars sense ocupació (4,4% i 4,2% el 2008).
- Els primers indicadors dels efectes de la covid fan preveure un **escenari molt pitjor per aquest any**: segons l'informe Foessa 2020¹⁶, les llars en situació d'exclusió que se sostenien amb els ingressos de la seva activitat laboral han caigut "dramàticament": de gairebé la meitat a una quarta part.
- La **taxa de cobertura per desocupació** de les persones que han cotitzat (prestacions contributives i no assistencials) **està al voltant d'una quarta part i s'incrementa** tant a Catalunya (27,7% el 2018 vs 26% l'any anterior) com a Espanya (24,2% vs 21,9%). Si prenem com a referència totes les prestacions (també les no contributives i assistencials), la taxa de cobertura a Catalunya baixa i se situa en el 54,5%¹⁷, cinc punts per sota del 61,3% de 2017. Segons la UGT, hi ha 213.440 persones que no cobren prestacions; representen un 45,48% del total de la població aturada registrada.

2.4. Condicions de treball

Definicions

Taxa de risc de pobresa en el treball | Indicador que mostra la proporció de persones que van treballar almenys set mesos durant l'any de referència de la renda (l'any anterior a la data de l'Enquesta de Condicions de Vida) i tenen una renda disponible equivalent per sota del llindar de risc de pobresa.

Taxa d'ocupació a temps parcial | Proporció de la població ocupada a temps parcial respecte el total de la població ocupada. S'entén que un contracte és a temps parcial quan s'hagi acordat la prestació de serveis durant un nombre d'hores al dia, a la setmana, al mes o a l'any inferior a la jornada de treball d'un treballador a temps complert comparable.

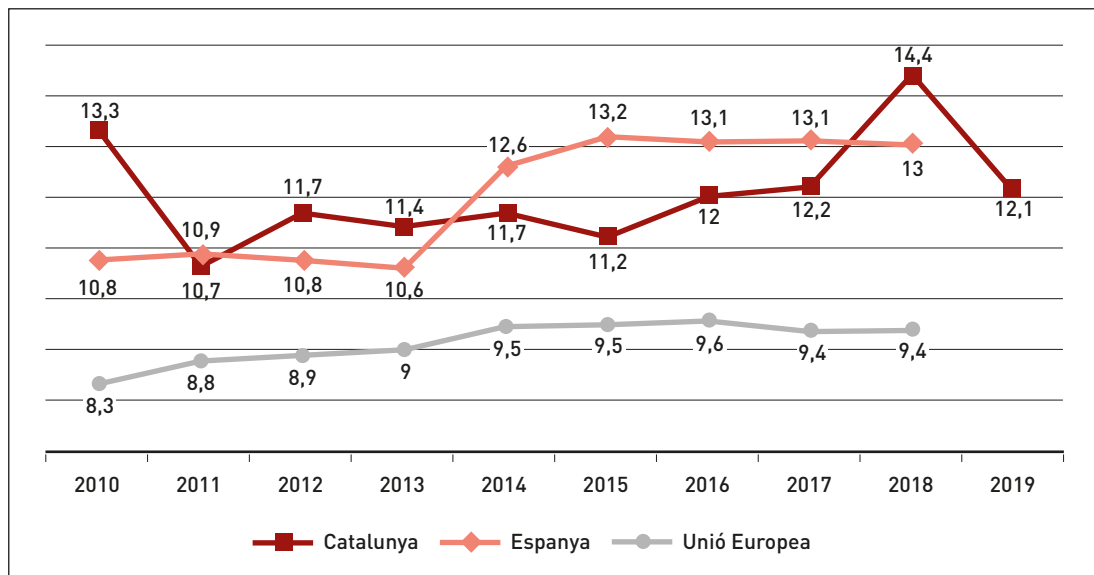
Taxa de temporalitat | Proporció de la població ocupada assalariada amb contracte temporal respecte el total de la població ocupada assalariada.

Contractes de treball registrats | Dada anual que inclou, a més dels contractes registrats a les oficines de treball de la Generalitat de Catalunya, les comunicacions de contractació que les empreses efectuen en aquest organisme. Es recullen, en aquest informe, segons si es tracta de contractes indefinits o temporals.

16. *Análisis y Perspetivas 2020: Distancia social y derecho al cuidado* (Fundación Foessa, juny de 2020)

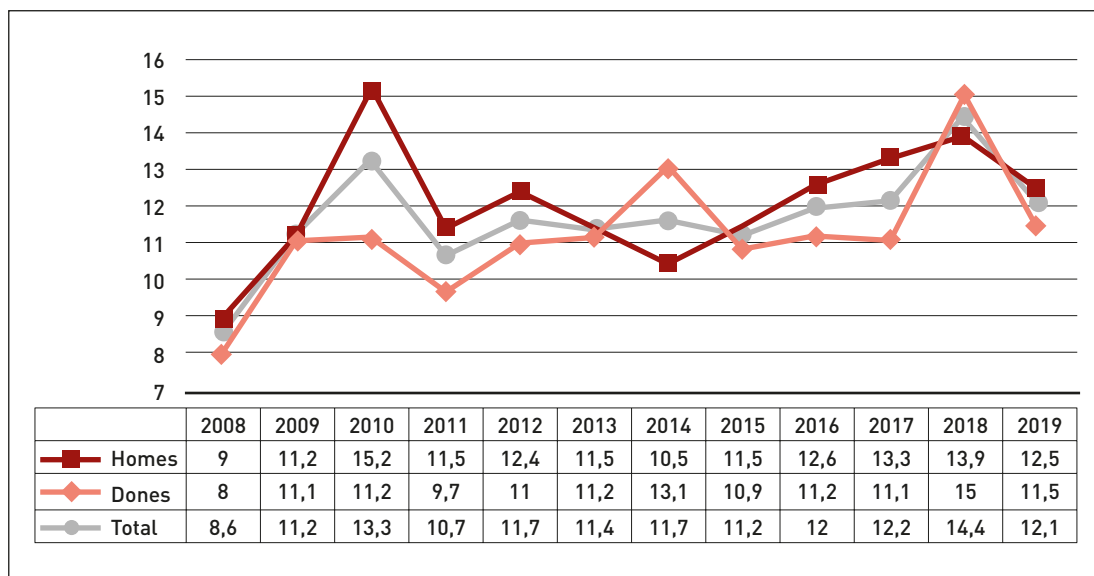
17. La taxa de cobertura de les prestacions per desocupació és del 54,52% i 213.440 persones no cobren la prestació d'atur (UGT, setembre de 2020)

Gràfica 17. Taxa de risc de pobresa en el treball a Catalunya, Espanya i Zona euro, 2010 -2018 (%)

Fonts: Idescat (Enquesta de Població Activa de l'INE) i Eurostat
 Nota: Dades 2019 no disponibles per a Espanya i la UE

Gràfica 18. Taxa de risc de pobresa en el treball a Catalunya per sexe, 2008 -2019 (%)

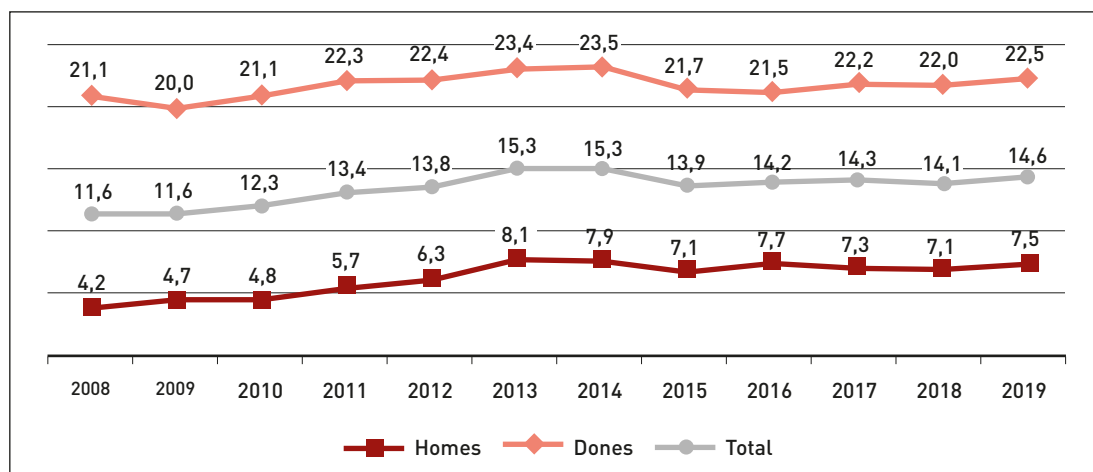
Font: Idescat (Enquesta de Condicions de Vida de l'INE)

Taula 6. Població ocupada a Catalunya, per tipus de jornada i sexe, 2008-2019 (mitjanes anuals, en milers)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jornada completa	3.165,90	2.908,10	2.851,00	2.778,50	2.612,60	2.515,90
Homes	1.928,80	1.720,30	1.682,40	1.629,10	1.512,40	1.443,70
Dones	1.237,10	1.187,80	1.168,60	1.149,40	1.100,20	1.072,10
Jornada parcial	415,4	382,2	398,1	428,3	419,1	453,7
Homes	84,4	84,6	84,8	97,6	102,4	126,4
Dones	331	297,6	313,3	330,7	316,7	327,3
Total de població ocupada	3.581,30	3.290,30	3.249,10	3.206,80	3.031,60	2.969,60
Homes	2.013,20	1.804,90	1.767,20	1.726,60	1.614,80	1.570,10
Dones	1.568,10	1.485,40	1.481,90	1.480,20	1.416,80	1.399,40
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Jornada completa	2.567,90	2.650,70	2.733,20	2.807,60	2.887,80	2.936,90
Homes	1.468,80	1.527,10	1.561,80	1.610,40	1.654,60	1.673,00
Dones	1.099,10	1.123,50	1.171,40	1.197,20	1.233,10	1.263,90
Jornada parcial	463	427,1	450,7	467,7	474,4	503,8
Homes	125,5	116,1	130,2	126,6	127,3	136,5
Dones	337,4	310,9	320,4	341,1	347,1	367,3
Total de població ocupada	3.030,90	3.077,70	3.183,90	3.275,30	3.362,20	3.440,70
Homes	1.594,30	1.643,30	1.692,00	1.737,00	1.781,90	1.809,50
Dones	1.436,60	1.434,50	1.491,90	1.538,30	1.580,30	1.631,20

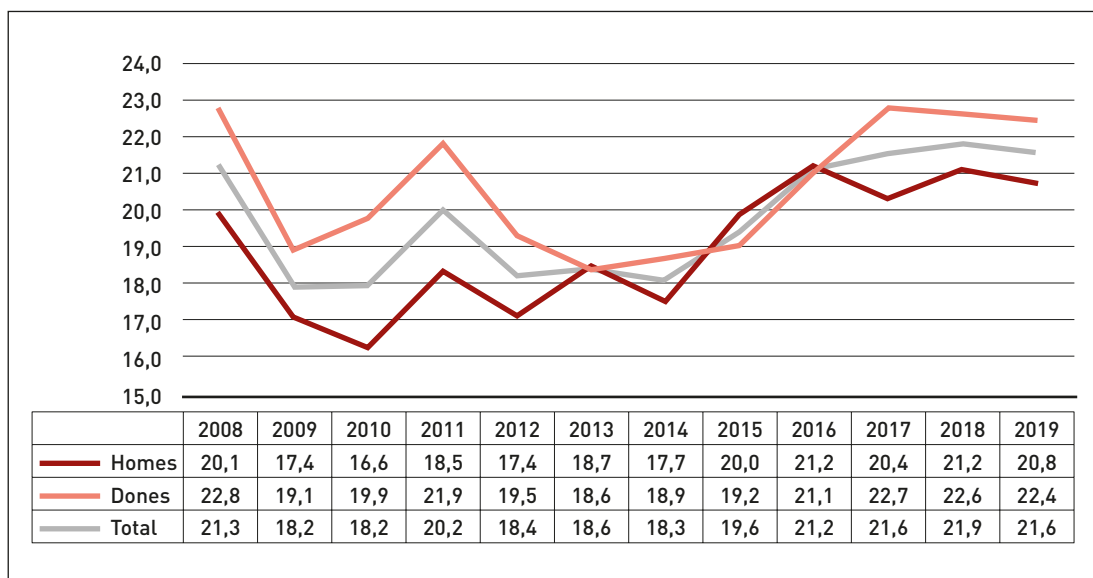
Font: Idescat a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE

Gràfica 19. Taxa d'ocupació a temps parcial Catalunya, per sexe, 2008-2019 (mitjanes anuals, %)

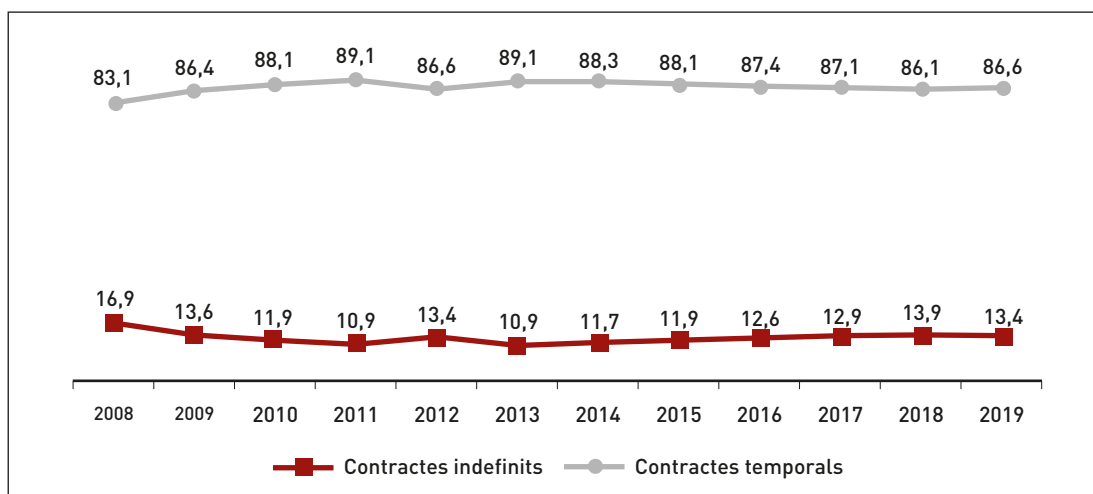
Font: Càlcul i elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Enquesta de Població Activa de l'INE)

Gràfica 20. Taxa de temporalitat a Catalunya, per sexe, 2008-2019 (mitjanes anuals, %)

Font: Càlcul i elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Enquesta de Població Activa de l'INE)

Gràfica 21. Contractes de treball registrats a Catalunya, per modalitat de contracte (indefinit o temporal), 2008-2019 (%)

Font: Càlcul propi a partir d'Idescat, a partir de dades del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya

Anàlisi:

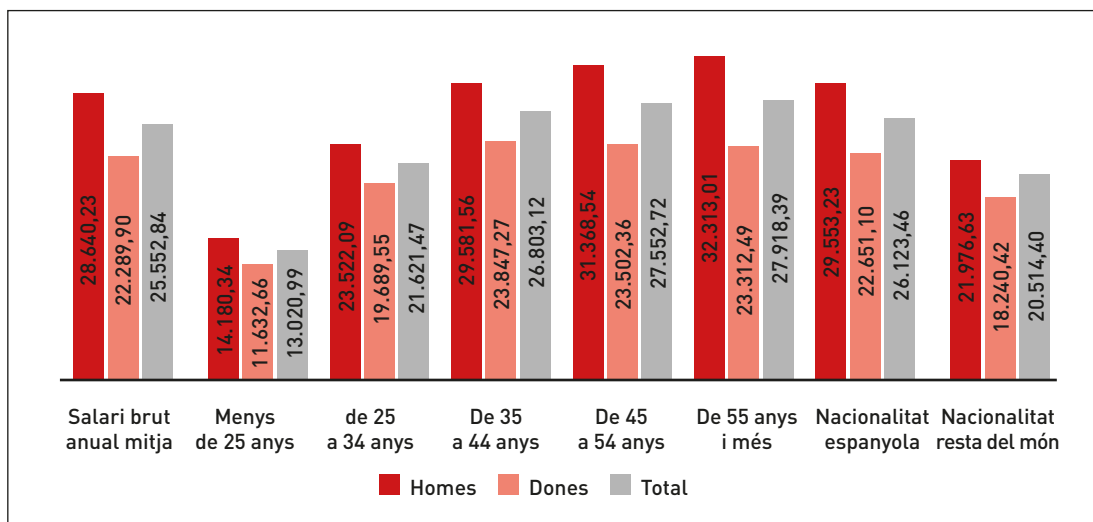
- La taxa de risc de pobresa en el treball ha tornat al nivell de fa dos anys després d'experimentar una forta pujada el 2018 (14,4%). El 2019, un 12,1% de les persones amb feina a Catalunya són pobres. A l'Estat espanyol i a la UE la taxa es manté estable (13% ES, 9,4% UE). Viure per sota del llindar de la pobresa malgrat treballar és l'indicador més clar de la **gran precarietat laboral** que pateix la classe treballadora d'ençà de la crisi de 2008 i la reforma laboral.

- Els altres dos indicadors principals de la precarietat laboral són la temporalitat i la parcialitat de jornada no desitjada. La temporalitat baixa molt lleugerament, amb una taxa del 21,6% (tres dècimes menys que el 2018) i la taxa d'ocupació a temps parcial puja mig punt, fins el 14,6%. Totes dues són superiors per a les dones: gairebé dos punts de temporalitat i 15 punts la parcialitat: el 22,5% de les dones tenen contractes a temps parcial, davant el 7,5% dels homes. La desigual distribució de la càrrega de les tasques domèstiques i de cures és clau per entendre aquesta diferència, juntament amb les poques alternatives que ofereix el mercat laboral per a la conciliació de la vida laboral i familiar.
- La temporalitat es dispara si ens fixem en els nous contractes registrats a Catalunya: un 86,6% són temporals davant només un 13,4% d'indefinitos. La proporció no ha variat gaire en els darrers deu anys i comporta una forta dualitat al mercat laboral amb una clara correlació en el nivell salarial, tal com es mostra al següent apartat.

2.5. Ingressos procedents del treball

Definició | A partir de l'Estadística d'Estructura Salarial publicada per l'Institut Nacional d'Estadística i realitzada en el marc de la Unió Europea es poden conèixer dades de la distribució salarial en relació a diferents variables com el sexe, l'edat, el tipus de contracte laboral o la nacionalitat. En aquest apartat també s'analitza el salari mínim interprofessional (SMI), que és la quantitat retributiva mínima que percep un treballador segons la jornada de treball. El seu valor és fixat anualment pel govern espanyol tenint en compte factors com l'IPC, la productivitat mitja nacional o l'increment de la participació del treball a la renda nacional.

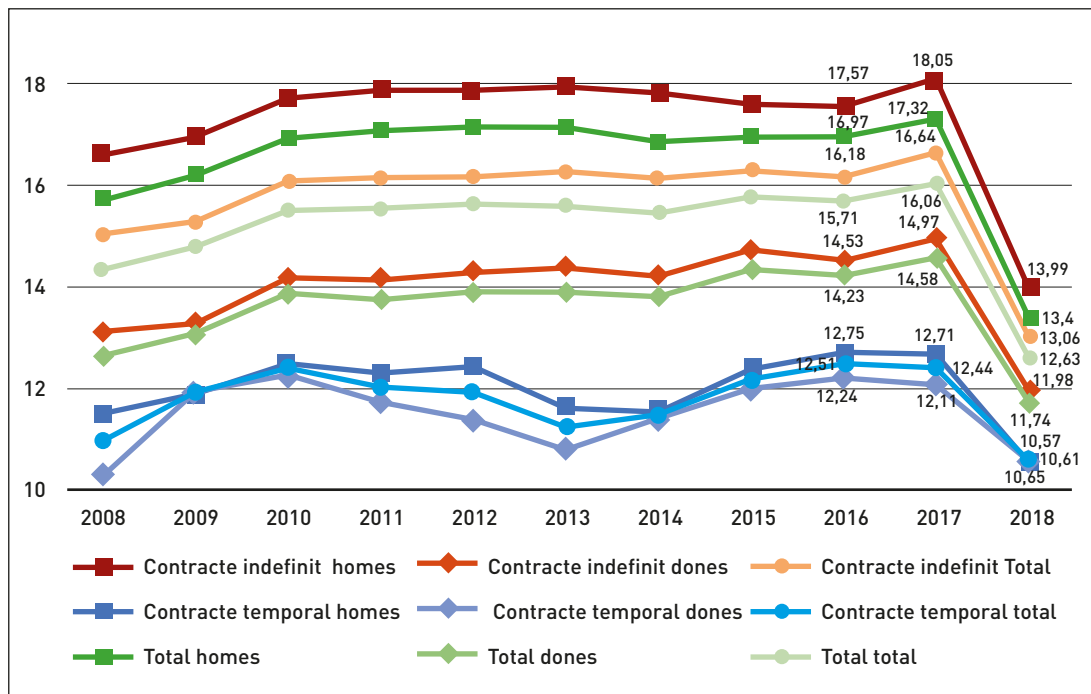
Gràfica 22. Salari brut anual mitjà a Catalunya, per sexe, edat i nacionalitat, 2018* (euros)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Enquesta anual d'estructura salarial de l'INE),

*Dades provisionals

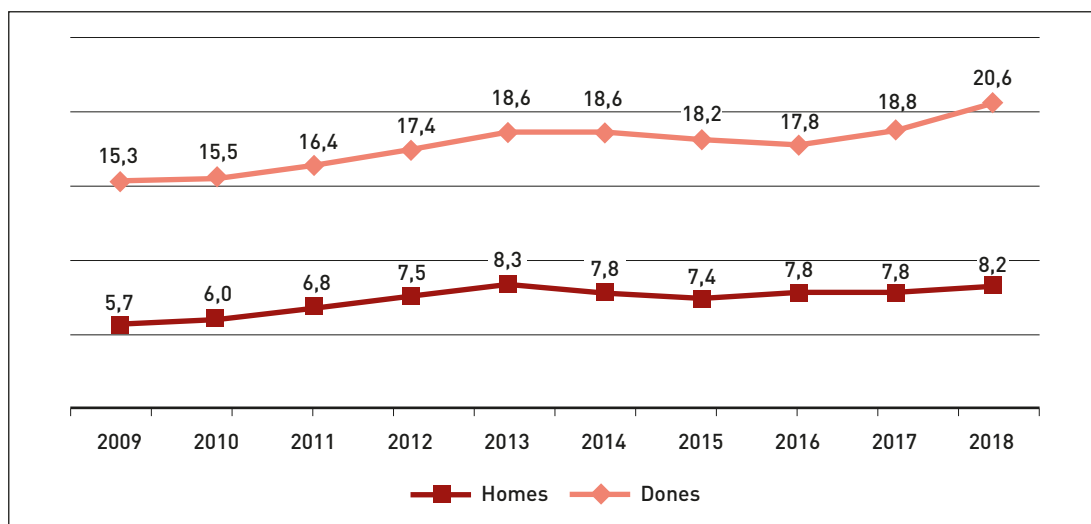
Gràfica 23. Guany mitjà per hora a Catalunya, per sexe, i tipus de contracte, 2008 – 2018* (euros)

* Dades 2018 provisionals

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Enquesta anual d'estructura salarial de l'INE)

Gràfica 24. Treballadors amb guanys anuals per sota del SMI a Espanya, 2009 – 2018 (%)

Font: Enquesta anual d'estructura salarial de l'INE

Anàlisi:

- El salari brut mitjà a Catalunya és de 25.553 euros el 2018 (dades més actuals disponibles), una quantitat que varia en funció del gènere, l'edat i, sobretot, la nacionalitat de la persona assalariada. En termes generals les dones cobren menys que els homes, els joves menys que els grans i els immigrants, molt menys que els autòctons. El salari brut anual mitjà de les persones de nacionalitat estrangera és de 20.514 euros, un 21,5% de mitjana menys que el dels autòctons.
- La bretxa salarial de gènere és més acusada en les franges de sous més alts, els de persones de 45 a 54 anys (31.368 euros els homes vs 23.502 les dones, un 25,1% menys) i d'a partir de 55 anys (32.313 euros els homes vs 23.312 les dones, un 27,9% menys). La diferència és de més de 3.700 euros (-17%) entre les persones de nacionalitat estrangera (gairebé 22.000 homes vs 18.240 dones) i de gairebé 7.000 (-23,4%) entre les de nacionalitat espanyola. En resum, les dones cobren entre un 16 i un 28% menys que els homes.
- Per franges d'edat, la diferència entre els dos extrems és de gairebé 15.000 euros: les persones de 55 anys i més cobren de mitjana el doble que els menors de 25 anys, 27.918 euros vs 13.020 euros / any.
- El guany mitjà per hora de la població assalariada a Catalunya cau de manera alarmant el darrer any del qual es disposen dades, 2018: de 16,06 euros/hora a 12,63 euros/hora la mitjana, de 17,32 a 13,4 l'ingrés els homes i de 14,58 a 11,74 les dones. Cal remuntar-se 15 anys enrere per trobar aquest nivell d'ingressos mitjans per hora (el 2005 la mitjana era de 12,27 euros/hora, 13,68 per als homes i 10,49 per a les dones). La baixada dràstica és un reflex de la devaluació salarial generalitzada, d'un 21,36% el 2018 respecte a l'any anterior, i es registra tant pels contractes temporals com per als indefinits.
- Els contractes temporals continuen estant més mal pagats, sent els contractes temporals de les dones els que reporten uns menors ingressos per hora: 10,65 euros/h davant els gairebé 14 euros/h dels contractes indefinits dels homes, els més ben pagats. Malgrat tractar-se de mitjanes i no reflectir, per tant, les grans desigualtats salarials –que serien encara més extremes si disposéssim de dades del mercat de treball en negre (sense contracte o en forma d'hores extres no declarades)—, sí que representen un indicador clar de com es devaluen en termes globals els salaris.
- S'incrementa la proporció de treballadors i treballadores amb uns guanys inferiors al salari mínim interprofessional (SMI), que el 2018 (últim exercici amb dades disponibles) era de 735,90 euros. Un 20,6% de les dones i un 8,2% dels homes cobren menys del que marca l'SMI, la qual cosa il·lustra la precarietat laboral i l'alta vulnerabilitat que es pot patir malgrat tenir feina.

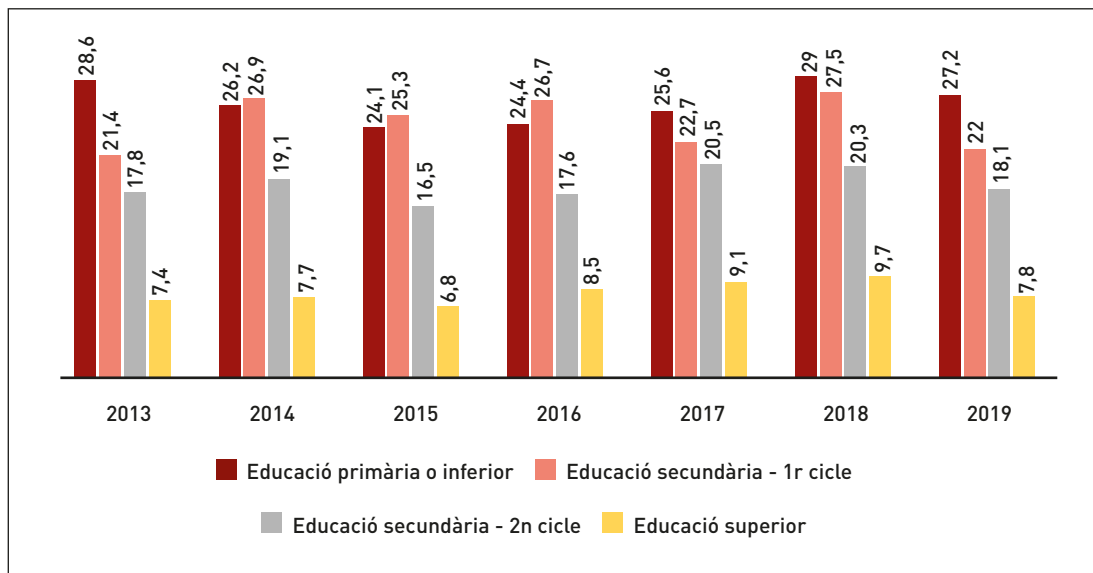
3. EDUCACIÓ I EXCLUSIÓ SOCIAL

Definició

Abandonament prematur dels estudis | Percentatge de la població d'entre 18 i 24 anys que ha assolit com a màxim la primera etapa de l'educació secundària respecte al total de població del mateix grup d'edat, i que no ha rebut cap educació o formació en les quatre setmanes precedents a l'entrevista. Es tracta d'un indicador clau per veure l'evolució dels resultats de la política educativa orientada a augmentar el percentatge de joves amb titulació post obligatòria. La Unió Europea s'ha proposat reduir l'indicador d'abandonament prematur dels estudis al 10%.

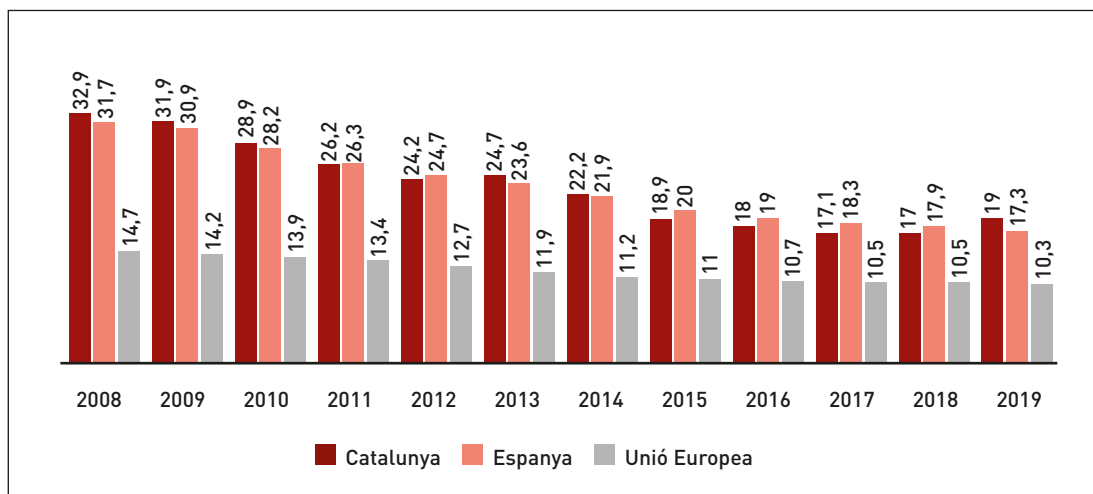
Taxa d'escolarització als 17 anys | Proporció de la població de 17 anys que està escolaritzada respecte el total de la població d'aquesta edat.

Gràfica 25. Taxa de població (16 anys i més) en risc de pobresa per nivell de formació assolit a Catalunya, 2013-2019 (%)

Font: Idescat/INE (Enquesta de Condicions de Vida)

Gràfica 26. Índex d'abandonament prematur dels estudis a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2008-2019 (%)

Fonts: Idescat, INE i Eurostat

Taula 7. Taxa d'escolarització als 17 anys a Catalunya, per comarques*, 2018 (%)

Alta Ribagorça	93,5
Alt Urgell	92,3
Pallars Sobirà	89,1
Catalunya	79,9
Barcelonès	79,7
Gironès	74
Baix Penedès	73,3
Alt Empordà	70,5

* Taula simplificada: mitjana, comarques amb valors més dispars/extremes i Barcelonès
 Font: Idescat, INTPOBR (Indicadors territorials de risc de pobresa i exclusió social)

Anàlisi:

- **A menys estudis, més risc de pobresa: la taxa de risc passa d'un 7,8% entre les persones amb educació superior a un 27,2% entre les que tenen, com a molt, educació primària.** Amb el primer cicle d'educació secundària la taxa és del 22% i amb el segon cicle, del 18,1%. Els índexs són inferiors als de 2018 en els quatre casos, si bé baixen de manera més pronunciada en el primer cicle de secundària, amb cinc punts de diferència respecte a 2018 (27,5%).
- Tal com s'ha documentat àmpliament, **"la correlació entre el nivell socioeducatiu de les famílies i l'èxit educatiu dels seus fills ha estat una constant** des de la dècada dels seixanta"¹⁸ i la pobresa "sovint constitueix un cercle pervers sense sortida", però "la relació no té per què ser necessàriament determinista, o, com a mínim, no en el grau que actualment ho és". Malgrat el paper fonamental de l'educació a Catalunya en l'ascensor social de les últimes generacions, en els darrers anys s'ha alertat repetidament de **la segregació escolar que pateix el nostre sistema educatiu** i del llast que això suposa en termes de cohesió social, igualtat d'oportunitats i lluita contra les desigualtats.
- Espanya és el quart país de l'OCDE amb més taxa de repetidors (28,7% davant l'11,4% de mitjana, dades de 2018) i el segon amb una bretxa més gran entre els alumnes amb major i menor capital socioeconòmic¹⁹: **els alumnes desfavorits repeteixen curss 4,3 vegades més** (tres vegades en el cas de Catalunya). Segons l'estudi de Save the Children sobre l'informe PISA 2018, **Catalunya té la quarta taxa més alta de segregació escolar de l'Estat espanyol**, si bé millora en la majoria d'indicadors d'equitat respecte a 2015 i és la segona comunitat amb menor diferència entre estudiants nadius i d'origen immigrant.
- **La segregació escolar és "el gran problema del sistema educatiu català"** segons el Síndic de Greuges, amb escoles públiques que tenen fins un 76% d'alumnes immigrants davant menys d'un 6% d'algunes concertades. La institució alerta sobre la necessitat de millorar la detecció, ja que **el percentatge d'alumnes amb necessitats educatives especials derivades de la situació socioeconòmica és molt inferior al de nens i nenes en risc de pobresa** (5% a P-3 vs 25% de pobresa infantil, per exemple).
- **L'índex d'abandonament prematur dels estudis s'incrementa dos punts a Catalunya** (19% el 2019 vs 17% 2018), un augment significatiu respecte a Espanya (que puja 6 dècimes però continua sent inferior

18. L'èxit educatiu i el cercle pervers de la pobresa infantil. Catalunya 2020 (Fundació Jaume Bofill, juliol de 2014)

19. Todo lo que debes saber de PISA 2018 sobre equidad (Save the Children, 2019) i annex Catalunya, L'equitat educativa a Catalunya i arreu de l'Estat - PISA 2018

a 2019 : 17,3%) i la Unió Europea (on la mitjana baixa fins el 10,3%). **Es trenca la tendència positiva dels darrers anys** i tornem al nivell de 2015, lluny encara, però, dels índexs superiors al 30% de 2008 i 2009.

- La taxa d'escolarització als 17 anys per comarques mostra una **desigualtat territorial considerable**, ja que mentre a l'Alta Ribagorça i l'Alt Urgell s'assoleixen taxes superiors al 90%, a l'Alt Empordà només es mantenen escolaritzats als 17 anys un 70% dels joves.

4. SALUT I CONDICIONANTS SOCIALS

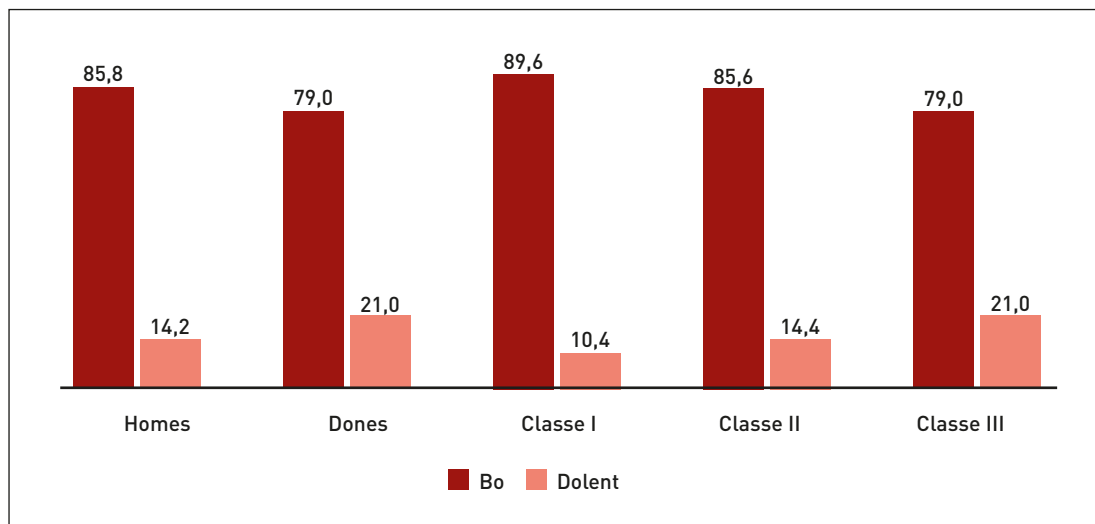
4.1. Salut autopercebuda i limitacions

Definicions

Autopercepció de l'estat de salut | L'Enquesta de salut de Catalunya (ECSA) mesura la sensació de benestar individual que té la població a partir de la pregunta: com diria vostè que és la seva salut en general? Les possibles respostes són: excel·lent, molt bona, bona, regular i dolenta.

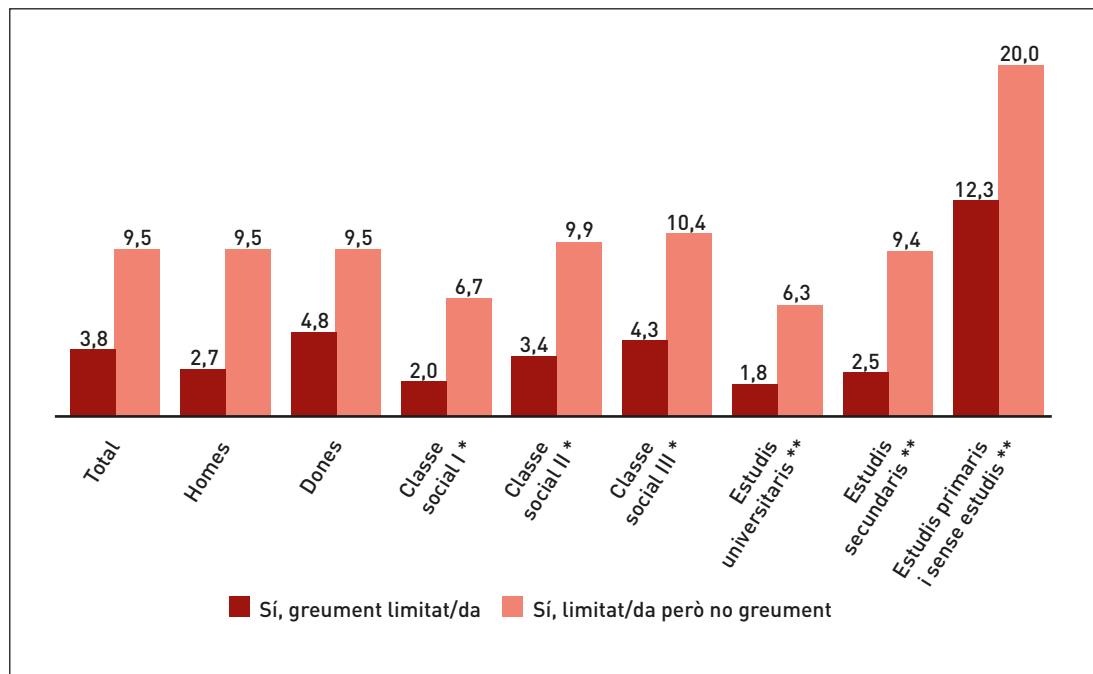
Limitació de l'activitat a causa d'un problema de salut | A l'Enquesta de salut de Catalunya (ECSA) es mesura demanant a la persona entrevistada si durant, com a mínim, els darrers sis mesos s'ha vist limitada, a causa d'un problema de salut, per realitzar les activitats que la gent fa habitualment, i en quina mesura ha estat limitada. Es considera tenir limitació si la persona declara que està limitada i si aquesta limitació és superior als sis mesos.

Gràfica 27. Estat de salut autopercebut a Catalunya, per sexe i classe social*, 2019 (%)

* Per determinar la classe social l'ESCA es basa en l'ocupació de la persona de referència de la llar. Per a la classe social agrupada en tres categories (com és el cas): Classe I. Directors i gerents i professionals universitaris / Classe II. Ocupacions intermèdies i treballadors per compte propi / Classe III. Treballadors manuals
Font: Enquesta de salut de Catalunya (ECSA)

Gràfica 28. Població amb limitació de l'activitat a causa d'un problema de salut a Catalunya, per sexe, classe social* i estudis**, 2019 (%)

* Vegeu Gràfica 27

** Població de 15 anys i més

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA)

Taula 8. Hores de son diàries a Catalunya, per sexe i classe social*, 2019

	HOMES			DONES		
	Classe I	Classe II	Classe III	Classe I	Classe II	Classe III
Menys de 6h	5,1	8,9	11,5	6,5	9,8	13,9
De 6 a 8h	88,8	80,0	75,2	81,6	79,7	76,1
Més de 8h/dia	6,1	11,1	13,3	11,9	10,6	10,0

Anàlisi:

- Tal com hem constatat en anteriors ocasions, les desigualtats (socioeconòmiques, de gènere, etc.) tenen conseqüències en l'estat de salut de les persones, de manera que **la salut esdevé una dimensió més de la pobresa i l'exclusió com a fenomen multifactorial**. La pandèmia ha corroborat i reforçat aquesta relació entre salut i pobresa, amb un impacte clarament estratificat i desigual segons les condicions de vida i el nivell socioeconòmic de les llars.
- **Una cinquena part de la població de classes desfavorides percep el seu estat de salut com a dolent** (21%, davant el 10,4% de les classes més benestants), una sensació en la qual podrien influir **les hores de son diàries, molt inferiors tant en les dones com en els homes amb treballs manuals** (no qualificats): gairebé un 14% de les dones i un 11,5% dels homes amb menor nivell socioeconòmic dormen menys de 6 hores al dia.

- El 14,7% de la població de classe més desafavorida veu limitada la seva activitat a causa d'un problema de salut, davant el 8,7% de les classes benestants, i **una tercera part de les persones sense estudis o amb estudis primaris es veu limitada per qüestions de salut**, davant només un 8,1% dels que tenen estudis universitaris.
- **Les dones tenen un estat de salut autopercebut pitjor que els homes** –un 21% el consideren dolent, davant un 14,2% dels homes— i, **en general, dormen menys**: els percentatges de dones que dormen menys de 6 hores són superiors als d'homes, especialment en la classe més desafavorida (13,9% de les dones vs 11,5% dels homes). Val a dir, però, que el percentatge de dones de classe benestant que dormen més de 8 hores al dia gairebé dobla el d'homes (11,9% dones vs 6,1% homes). **Les persones de classe benestant dormen majoritàriament** (gairebé un 89% dels homes i un 81,6% de les dones) de **6 a 8 hores diàries**, la franja més recomanable per als adults segons criteris mèdics.

4.2. Trastorns crònics, depressió i problemes de pes

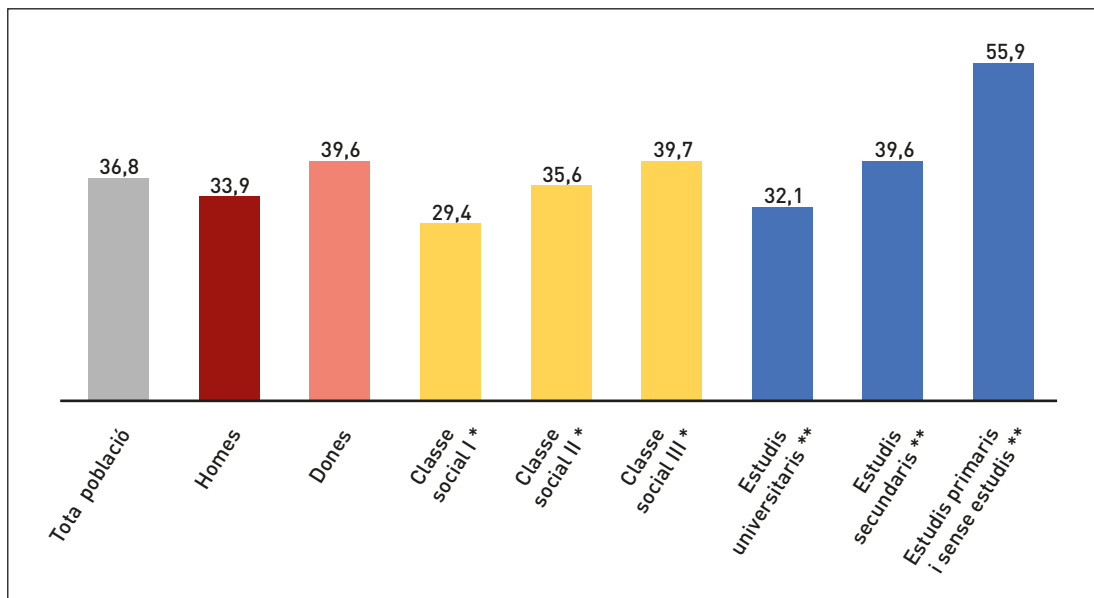
Definicions

Trastorn crònic autopercebut | L'Enquesta de salut de Catalunya (ECSA) mesura l'autopercepció de malaltia o problema de salut crònic a partir del mòdul mínim de salut de l'Enquesta europea de salut (EHIS). Es pregunta a la persona entrevistada si pateix alguna malaltia o problema de salut crònic o de llarga durada, entès com aquell que dura o que s'espera que duri sis mesos o més.

Depressió major i depressió major severa | Es mesura a partir del *Patient Health Questionnaire* (PHQ-8), un instrument de detecció de depressió seleccionat per l'Enquesta Europea de Salut per valorar la presència de simptomatologia depressiva en diferents graus de gravetat i la prevalença de quadres depressius en la població. Amb el referent temporal de les dues últimes setmanes, la persona ha de valorar amb quina freqüència ha tingut vuit problemes o situacions, i amb les possibles respostes s'obté la severitat de la simptomatologia depressiva en la població de 15 anys i més. La severitat o gravetat de la simptomatologia depressiva es calcula assignant valors 0, 1, 2 i 3 a les categories de resposta 'mai', 'diversos dies', 'més de la meitat dels dies' i 'gairebé tots els dies' respectivament. La puntuació és la suma dels 8 elements i oscil·la entre 0 i 24 punts. Una puntuació de 10 o més es considera depressió major i de 20 o més, depressió greu o severa.

Excés de pes, sobrepès o obesitat | A partir del pes i la talla declarats s'estima l'índex de massa corporal (IMC), que es calcula dividint el pes d'una persona en quilos pel quadrat de la seva talla en metres (IMC=kg/m²). Els punts de tall per a les persones de més de 18 anys són els següents: sobrepès: IMC igual o superior a 25 i inferior a 30; obesitat: IMC igual o superior a 30. L'excés de pes de la població es determina com l'agrupació de les categories de sobrepès i obesitat.

Gràfica 29. Població amb trastorn crònic autopercebut a Catalunya, per sexe, classe social* i estudis**, 2019 (%)

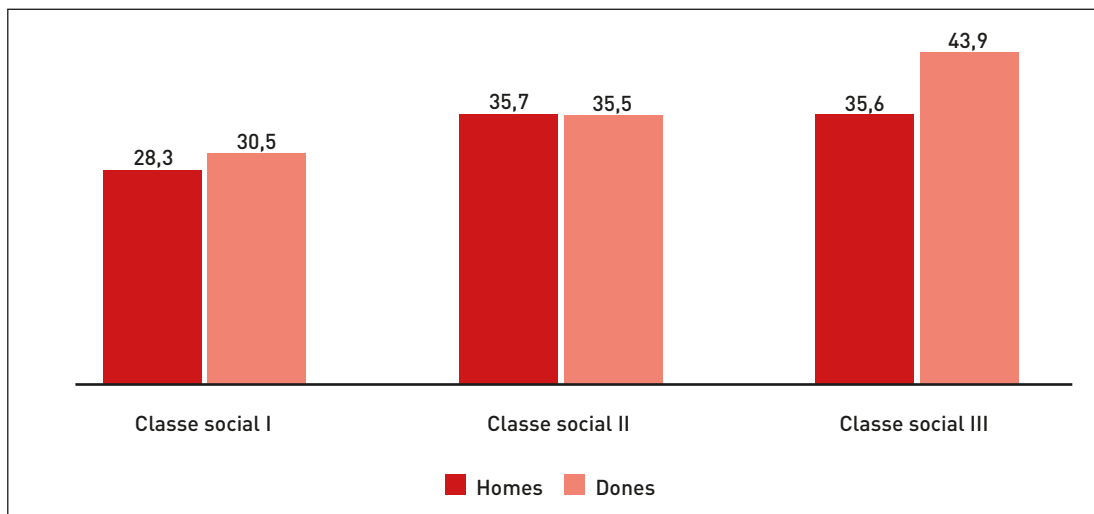

* Vegeu Gràfica 27

** Població de 15 anys i més

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA)

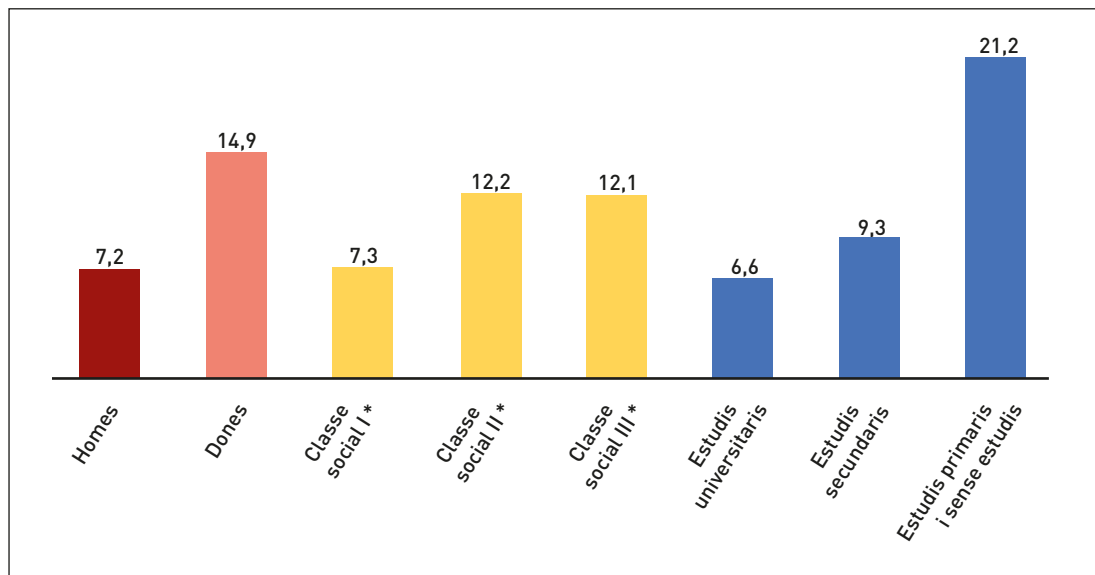
Gràfica 30. Població amb trastorn crònic autopercebut a Catalunya, per classe social* i sexe, 2019 (%)

* Vegeu Gràfica 27

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA)

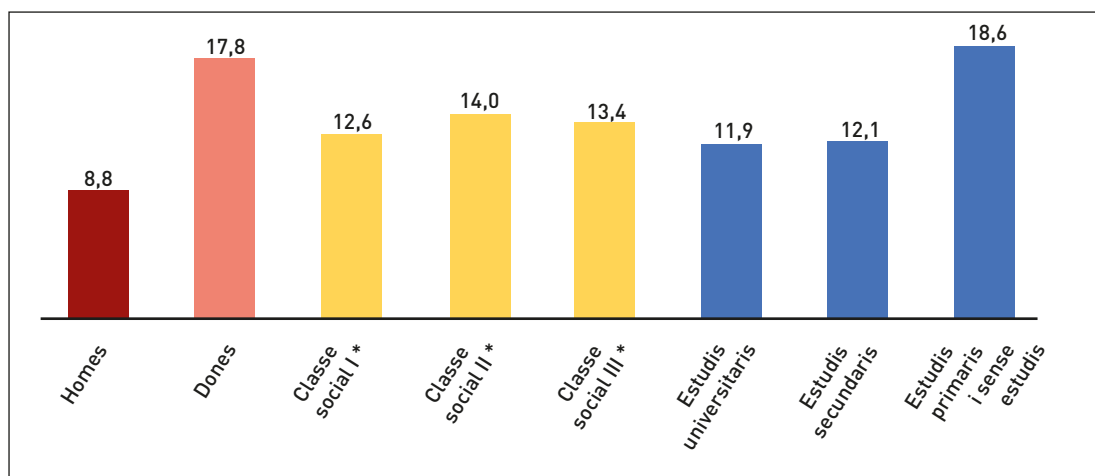
Gràfica 31. Població amb depressió a Catalunya (població de més de 15 anys), per sexe, classe social* i nivell d'estudis, 2019 (%)

* Vegeu Gràfica 27

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA)

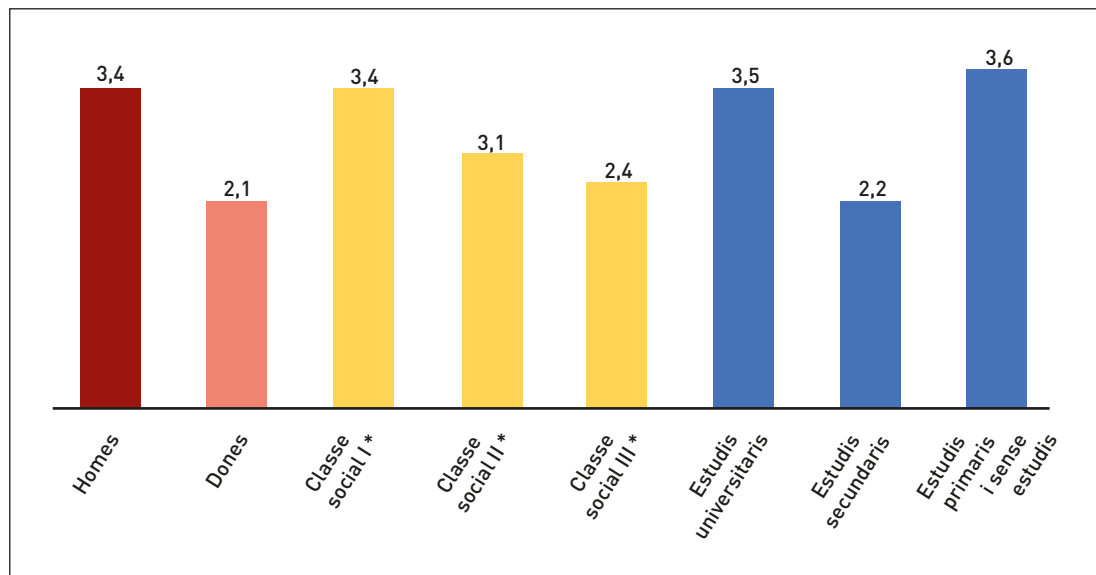
Gràfica 32. Població amb ansietat a Catalunya (població de més de 15 anys), per sexe, classe social* i nivell d'estudis, 2019 (%) [UNIFICAR GRÀFIC]

* Vegeu Gràfica 27

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA)

Gràfica 33. Població amb trastorns mentals a Catalunya (població de més de 15 anys), per sexe, classe social* i nivell d'estudis, 2019 (%) [UNIFICAR GRÀFIC]

* Vegeu Gràfica 27

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA)

Taula 9. Excés de pes de la població adulta (de 18 a 74 anys) a Catalunya, per sexe, classe social i nivell d'estudis, 2019 (%)

	Total adults (18-74 anys)	Sexe		Classe social*			Nivell d'estudis**		
		Homes	Dones	Classe social I	Classe social II	Classe social III	Estudis universitaris	Estudis secundaris	Estudis primaris i sense estudis
Infrapès	3,1	1,2	4,9	5,1	1,6	2,7	3,5	3,0	2,2
Pes normal	44,8	38,0	51,6	52,5	46,8	41,3	54,8	45,2	27,3
Excés de pes***	52,1	60,8	43,5	42,5	51,6	55,8	41,7	41,7	70,5
> Sobrepès	35,4	42,6	28,3	32,7	37,1	35,8	31,5	31,5	40,7
> Obesitat	16,7	18,2	15,2	9,8	14,5	20,0	10,2	10,2	29,8

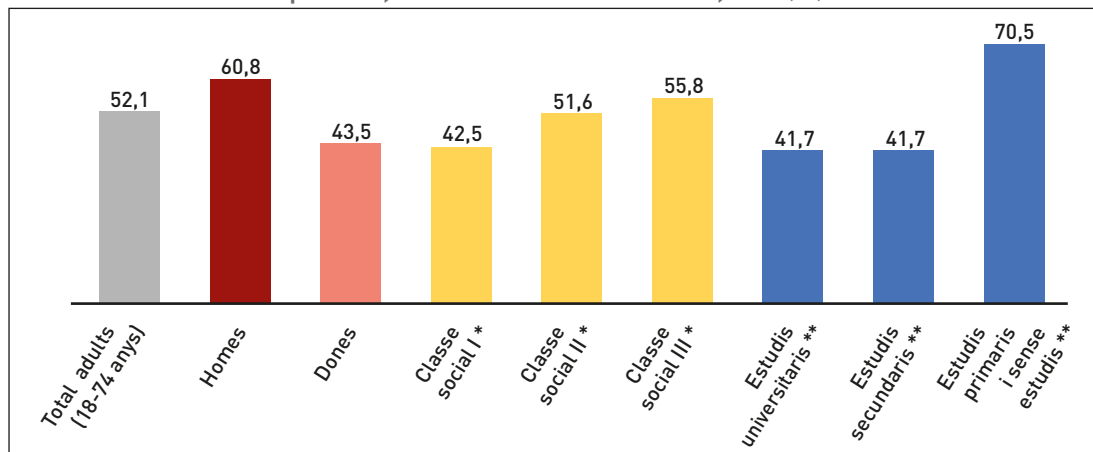
* Vegeu Gràfica 27

** Població de 15 anys i més

*** Càlcul propi a partir de dades de l'ESCA

Font: Enquesta de salut de Catalunya (ESCA)

Gràfica 34. Excés de pes de la població adulta (de 18 a 74 anys) a Catalunya, per sexe, classe social i nivell d'estudis, 2019 (%)

* Vegeu Gràfica 27

** Població de 15 anys i més

*** Càlcul propi a partir de dades de l'ESCA

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de salut de Catalunya (ESCA)

Anàlisi:

- El percentatge de persones amb trastorn crònic autopercebut s'incrementa respecte a 2017 (dades recollides a l'edició anterior de l'INSOCAT d'indicadors generals, núm. 10) i és clarament més elevat entre les dones (39,6% vs 33,9% homes), les classes desafavorides (39,6% vs 29,4% benestants) i les persones amb pocs estudis (55,8% vs 32% amb estudis universitaris). La diferència de gènere és més marcada en la classe baixa: gairebé el 44% de les dones senten que tenen un problema de salut crònic, davant un 35,6% dels homes.
- La incidència de la depressió i l'ansietat és superior en les dones, les classes desafavorides i les persones amb pocs estudis. La diferència és especialment marcada per gènere en el cas de la depressió (14,9% de les dones vs 7,2% dels homes, més del doble), que també afecta més clarament les persones amb pocs estudis (21,2% vs 6,6% de les que tenen estudis universitaris). En el cas de l'ansietat, la classe social que més en pateix no és la més desafavorida sinó la intermèdia (14% vs 12,6% la benestant i 13,4% la baixa).
- Els trastorns mentals mostren un patró diferent: en pateixen en major mesura els homes (3,4% vs 2,1% les dones) i les persones de classe benestant (3,4% vs 2,4% la classe més desafavorida). Per nivell d'estudis, tenen menys trastorns de salut mental el nivell intermedi, amb estudis secundaris: 2,2% vs 3,5% i 3,5% les altres dos segments.
- Els percentatges de persones amb excés de pes s'incrementen respecte a fa dos anys: més de la meitat de la població té excés de pes, en major mesura els homes (60,8% vs 43,5% de les dones) i de manera molt acusada les persones amb pocs estudis (70,5% vs 41,7% dels altres dos segments). L'obesitat infantil causa especial alerta i és clarament més acusada en les famílies amb rendes baixes: l'última edició de l'informe Aladino²⁰ alerta que, a Espanya, gairebé la meitat dels infants de llars que guanyen menys de 18.000€ bruts l'any tenen sobrepès (24,1%) o pateixen obesitat (23,2%), davant un terç dels de llars que guanyen més de 30.000€ (21,8% sobrepès i 11,9% obesitat).

20. Aladino 2019: Alimentación, Actividad física, Desarrollo Infantil y Obesidad en España (Agencia Española de Seguridad Alimentaria y Nutrición del Ministerio de Consumo, setembre de 2020)

5. HABITATGE I SUBMINISTRAMENTS

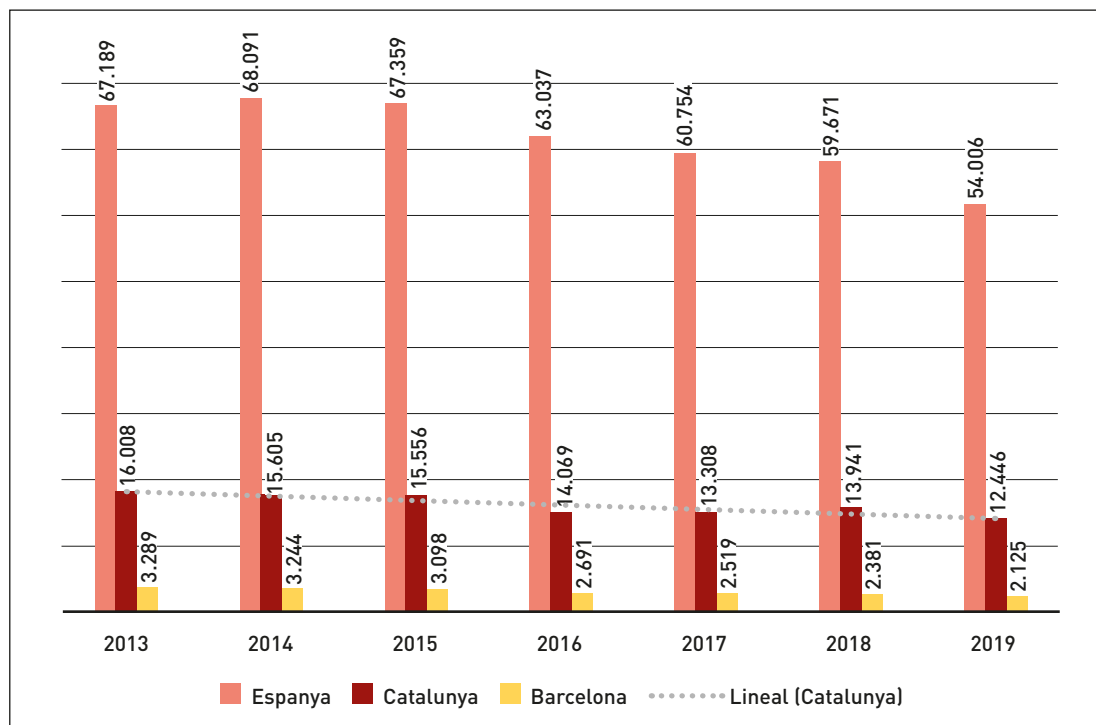
5.1. Desnonaments

Definicions

Desnonament | Un desnonament suposa la privació de la persona de poder utilitzar l'immoble mitjançant una resolució judicial per incompliment del contracte d'arrendament (en el cas del lloguer) o per impagament de la hipoteca.

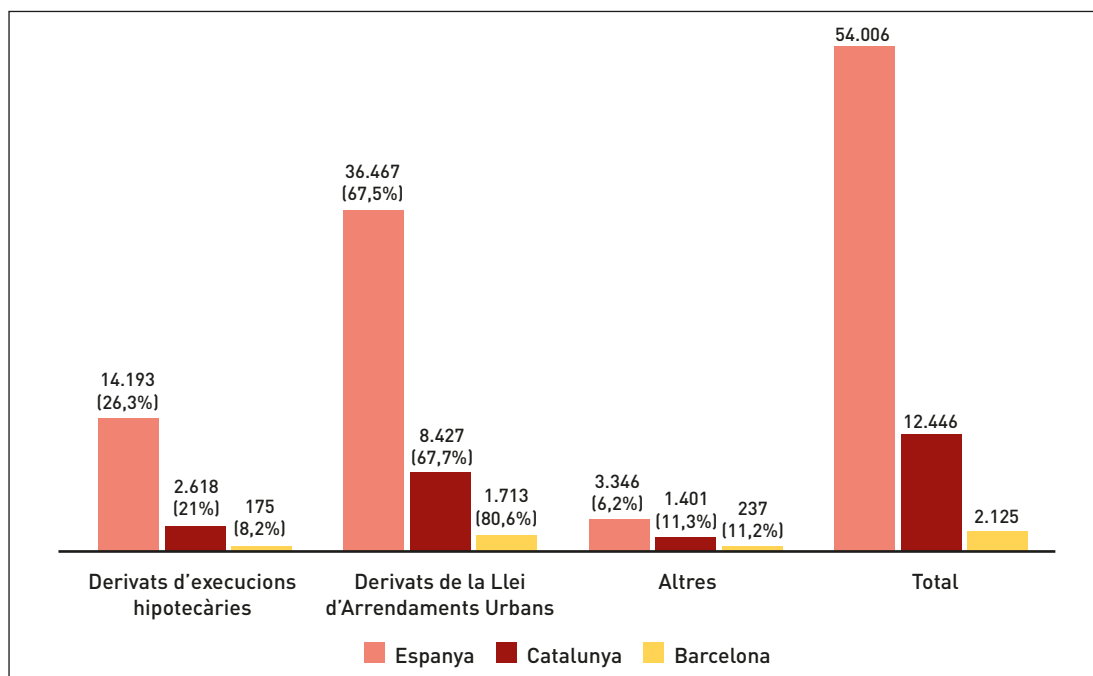
Execució hipotecària | Procés mitjançant el qual s'ordena la venda d'un bé immoble que estava gravat amb una hipoteca per incompliment del deutor de les obligacions garantides amb la hipoteca. L'objectiu d'aquesta estadística és oferir trimestralment el nombre de certificacions d'execucions hipotecàries que s'inicien i s'inscriuen als Registres de Propietat durant el trimestre de referència.

Gràfica 35. Desnonaments a Espanya, Catalunya i Barcelona, 2013-2019

Font: Consejo General del Poder Judicial

Gràfica 36. Desnonaments a Catalunya i Barcelona, per tipologia, 2019

Font: Consejo General del Poder Judicial

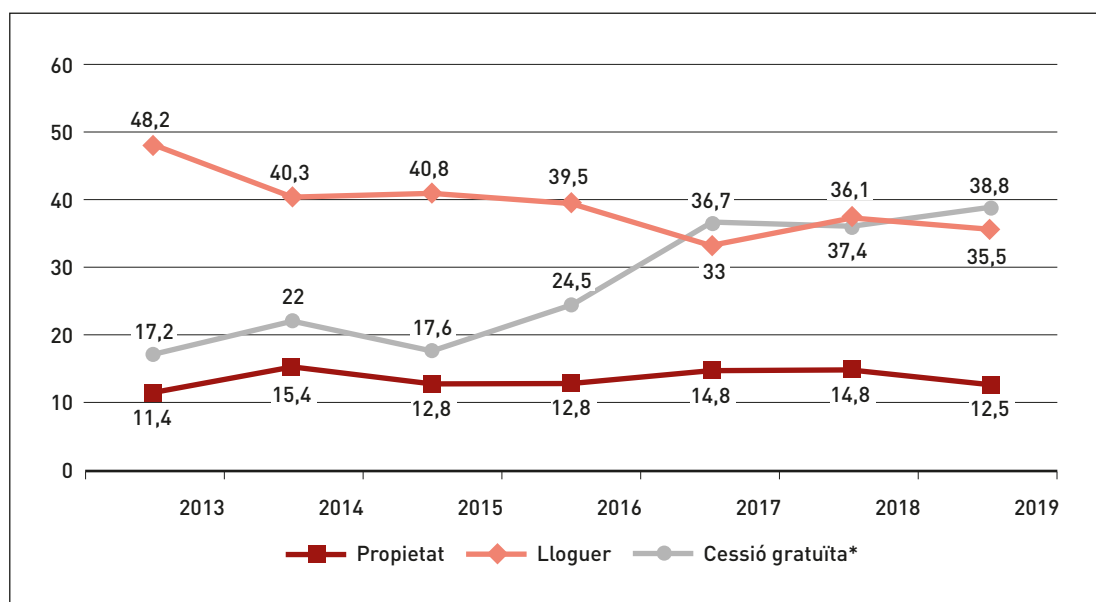
Anàlisi:

- La pèrdua de l'habitatge continua sent una constant per a milers de famílies empobrides, si bé el **número absolut de desnonaments s'ha reduït** lleugerament els darrers anys: a Catalunya se n'han produït 12.446 el 2019, la xifra més baixa del període observat (des de 2013). Al setembre d'enguany es van publicar xifres del segon trimestre de 2020 i, malgrat la moratòria durant l'estat d'alerta per la covid-19, se'n van executar 148 (119 per impagament de lloguer i 21 per impagament d'hipoteca). En qualsevol cas, **les xifres no registren els 'desnonaments invisibles'** de persones que es veuen obligades a deixar casa seva per pujades abusives dels lloguers, no renovació del contracte o situacions d'assetjament immobiliari, vinculades a la mercantilització i l'especulació amb l'habitatge, i sovint relacionades amb processos de gentrificació dels barris que expulsen veïns i veïnes.
- **La gran majoria dels desnonaments**, al voltant d'un 70% (67,7% a Catalunya, 67,5% a Espanya) i fins un 80,6% a Barcelona, **són de pisos en lloguer** i van a la baixa els derivats d'execucions hipotecàries. La inestabilitat habitacional afecta capes cada vegada més àmplies de la població i, a banda de l'angoixa que genera, dificulta l'empadronament, un dret bàsic que nombrosos municipis vulneren quan no es pot acreditar un domicili fix.
- L'aprovació al setembre d'enguany de la Llei 11/2020 que regula els lloguers suposa un gran pas endavant en la lluita pel dret a l'habitatge i caldrà veure en els propers anys fins a quin punt aconsegueix aturar la sagnia de desnonaments, que de moment en aquest darrer trimestre de 2020 s'ha acarnissat després de la moratòria (molt limitada) i l'aturada de l'administració de Justícia a per la covid-19 (segons dades del CGPJ, el nombre total de llançaments va caure un 90,6% el segon trimestre de 2020). L'acumulació de desnonaments pendents coincideix, però, amb el **col·lapse dels serveis socials per oferir alternatives habitacionals** als afectats: si els desnonaments s'endarrereixen tres mesos, la resposta per part dels serveis socials pot trigar més d'un any.

5.2. Habitatge i pobresa energètica

Definició | El concepte de pobresa energètica està en discussió tant per la manca d'una definició que generi consens com per les visions contraposades sobre si és una manera de fer visibles les concrecions de la pobresa o una possible distracció de l'atenció a la pobresa. Hi ha un acord entre diferents espais que assenyalaria la pobresa energètica com una situació en la qual una llar és incapaç de pagar una quantitat d'energia suficient per a la satisfacció de les seves necessitats domèstiques i/o es veu obligada a destinar una part excessiva dels seus ingressos a pagar la factura energètica del seu habitatge. Per aprofundir en el debat sobre el concepte de pobresa energètica vegeu l'informe *Pobresa i privació de subministrament bàsics. 'Pobresa energètica' a Catalunya* (ECAS, 2016).

Gràfica 37. Taxa de risc de pobresa a Catalunya segons règim de tinença d'habitatge, 2013-2019 (%)

* Quan l'habitatge el cedeix l'empresa o organització en què treballa algun membre de la llar, o altres llars o institucions

Font: Idescat/INE (Enquesta de Condicions de Vida)

Taula 10. Població amb privacions vinculades a l'habitatge i la pobresa energètica a Catalunya per sexe i nacionalitat, 2013-2019 (%)

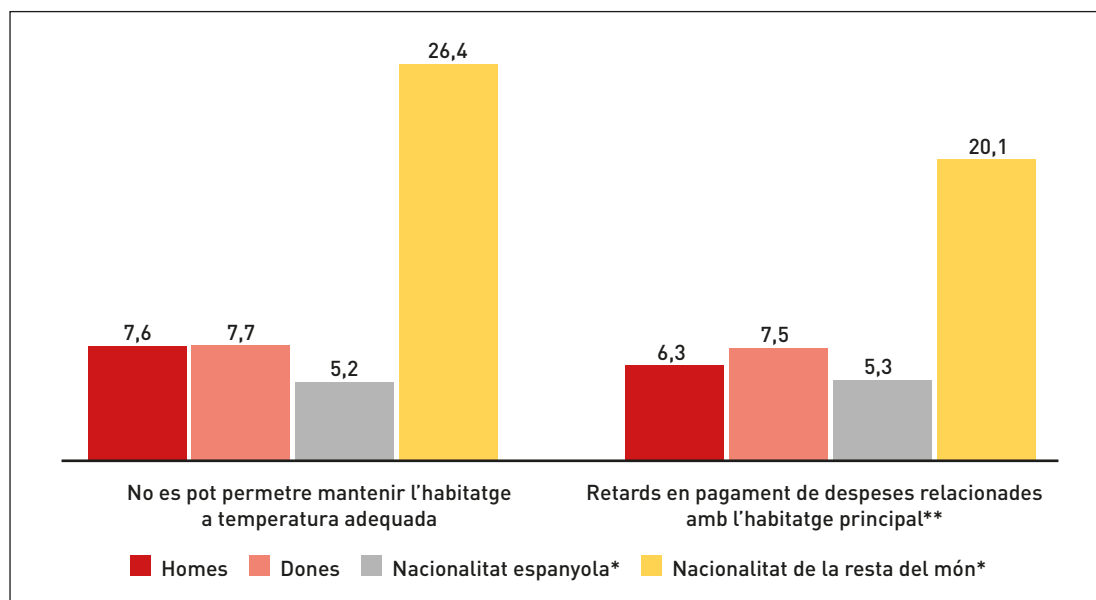
	Homes		Dones		Nacionalitat espanyola*		Nacionalitat de la resta del món*	
	No es pot permetre mantenir l'habitatge a temperatura adequada	Retards en pagament de despeses relacionades amb l'habitatge principal**	No es pot permetre mantenir l'habitatge a temperatura adequada	Retards en pagament de despeses relacionades amb l'habitatge principal**	No es pot permetre mantenir l'habitatge a temperatura adequada	Retards en pagament de despeses relacionades amb l'habitatge principal**	No es pot permetre mantenir l'habitatge a temperatura adequada	Retards en pagament de despeses relacionades amb l'habitatge principal**
2013	5,1	9,2	4,6	8,8	3,3	6,1	14,1	25,2
2014	9,2	9,3	8,6	9,8	7,5	8,6	22,3	19,1
2015	8,7	9,6	8,6	10,3	6,8	8,6	25,2	23,7
2016	8	8,2	9,6	9,3	7,5	7,7	20,8	19
2017	5,7	6,8	5,9	7,8	4,3	6,3	18,7	17,6
2018	7,9	6,8	9,1	8,3	6,9	6,1	21,3	21,5
2019	7,6	6,3	7,7	7,5	5,2	5,3	26,4	20,1

* Població de 16 anys i més

** Població que no pot pagar sense endarreriments despeses relacionades amb l'habitatge (hipoteca o lloguer, rebuts de gas, comunitat...) o de compres ajornades

Font: Idescat/INE, Enquesta de Condicions de Vida

Gràfica 38. Població amb privacions vinculades a l'habitatge i la pobresa energètica a Catalunya per sexe i nacionalitat, 2019 (%)

* Població de 16 anys i més

** Població que no pot pagar sense endarreriments despeses relacionades amb l'habitatge (hipoteca o lloguer, rebuts de gas, comunitat...) o de compres ajornades

Font: Idescat/INE, Enquesta de Condicions de Vida

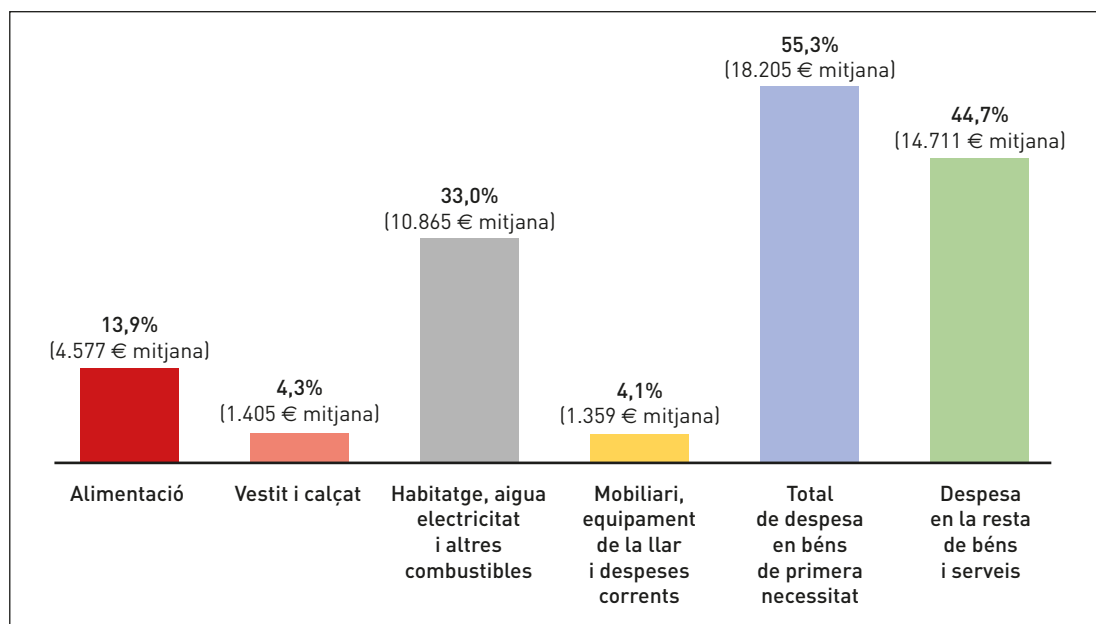
Anàlisi:

- El risc de pobresa entre les persones que viuen de lloguer triplica el d'aquelles que viuen en un habitatge de propietat, 35,5% vs 12,5%, i és més elevat encara en la població que viu en habitatges de cessió gratuïta.
- Creix el volum de població que no es pot permetre mantenir l'habitatge a una temperatura adequada, sobretot entre les persones amb nacionalitat estrangera: **més d'una quarta part (26,4%) de la població d'origen migrat pateix pobresa energètica**, davant el 5,2% de l'autòctona. Es redueixen, en canvi, per a tots els segments (per gènere i per nacionalitat) els retards en els pagaments de l'habitatge principal, que també són molt més elevats en les llars d'origen migrat (20,1% vs 5,3% nacionalitat espanyola).

5.3. Despesa en habitatge i subministraments

Definició | L'Estadística de despesa en consum de les llars (Idescat) té l'objectiu d'oferir informació sobre la magnitud, l'estructura i la distribució de les despeses en consum que fan les llars. Des de l'any 2016 la despesa en consum de les llars s'ordena segons la Classificació europea de les funcions de consum individual (ECOICOP). L'enquesta també classifica, a la vegada, en dos grans agrupacions: els béns de primera necessitat i la resta de béns i serveis. Es consideren béns de primera necessitat: alimentació; vestit i calçat; habitatge, aigua, electricitat i altres combustibles; i mobiliari, equipament de la llar i despeses corrents. La resta de béns i serveis seran els grups restants no inclosos a la llista dels de primera necessitat.

Gràfica 39. Despesa en béns de primera necessitat a Catalunya, 2019.
Despesa percentual (%) i despesa mitjana anual per llar (euros)

Font: Idescat (Estadística de despesa en consum de les llars - EDCL) a partir de l'Enquesta de pressupostos familiars de l'INE

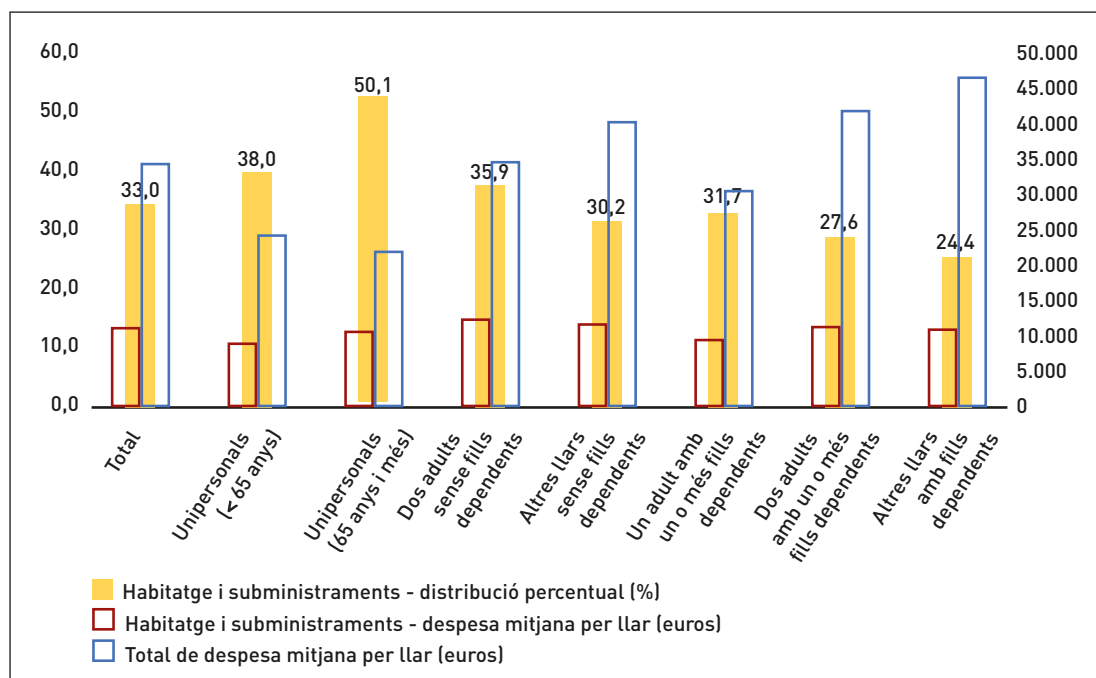
Taula 11. Despesa en habitatge i subministraments* per tipologia de llars a Catalunya, 2019.
Despesa percentual (%) i despesa mitjana anual per llar (euros)

	Total de despesa mitjana per llar (euros)	Habitatge i subministraments - despesa mitjana per llar (euros)	Habitatge i subministraments - distribució percentual (%)
Total	32.916	10.865	33,0
Unipersonals (< 65 anys)	23.227	8.834	38,0
Unipersonals (65 anys i més)	20.941	10.488	50,1
Dos adults sense fills dependents	33.102	11.899	35,9
Altres llars sense fills dependents	38.363	11.590	30,2
Un adult amb un o més fills dependents	29.274	9.289	31,7
Dos adults amb un o més fills dependents	39.865	11.020	27,6
Altres llars amb fills dependents	44.587	10.866	24,4

* Despesa en habitatge, aigua, electricitat i altres combustibles

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Estadística de despesa en consum de les llars)

Gràfica 40. Despesa en habitatge i subministraments* per tipologia de llars a Catalunya, 2019.
Despesa percentual (%) i proporció de la despesa mitjana anual per llar (euros) sobre el total

* Despesa en habitatge, aigua, electricitat i altres combustibles

Font: Idescat (Estadística de despesa en consum de les llars – EDCL) a partir de l'Enquesta de pressupostos familiars de l'INE

Taula 12. Preu del lloguer d'habitatges a Catalunya en poblacions de més de 70.000 habitants, 2013-2019 (renda mitjana mensual en euros i variació en %)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Variació 2013-2019 (euros)*	Variació 2013-2019 (%)*
Badalona	541,2	538,48	549,16	580,08	638,24	688,56	719,33	178,18	32,93
Barcelona	681,6	688,23	734,94	801,28	877,28	929,57	978,81	297,25	43,61
Cornellà de Llobregat	532,6	513,75	537,03	566,36	602,45	664,95	696,35	163,78	30,75
Girona	471,8	466,02	485,63	515,46	561,03	597,75	634,23	162,43	34,43
Hospitalet de Llobregat	515,7	504,44	521,68	554,74	608,25	653,27	697,24	181,59	35,22
Lleida	376,7	375,19	385,73	393,63	407,18	432,32	458,97	82,28	21,84
Manresa	352,6	342,88	344,9	363,85	396,41	432,32	469,93	117,36	33,29
Mataró	496,5	484,05	503,31	539,72	576,51	628,68	652,68	156,23	31,47
Reus	381,2	373,84	380,52	395,05	410,9	442,22	471,26	90,02	23,61
Rubí	493,5	476,11	495,96	537,04	582,26	630,48	666,68	173,20	35,10
Sabadell	492,6	488,97	507,99	542,01	589,2	632,54	673,16	180,59	36,66
Sant Boi de Llobregat	550,9	536,5	551,59	590,69	639,59	673,41	712,79	161,85	29,38
Sant Cugat del Vallès	868,7	858,32	897,54	996,07	1.095,85	1.149,55	1.134,23	265,56	30,57
S. Coloma de Gramenet	481,2	469,89	483,28	505,82	529,14	583,95	614,78	133,60	27,77
Tarragona	436,7	429,77	431,53	447,67	476,75	513,78	533,05	96,32	22,05
Terrassa	440,5	440,86	446,2	481,33	525,74	560,85	615,08	174,55	39,62
Catalunya	542,2	539,54	557,5	595,66	654,83	698,36	735,36	193,18	35,63

*Càlcul propi

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Departament de Governació, Administracions públiques i Habitatge)

Gràfica 41. Poblacions a Catalunya >70.000 habitants amb una renda mitjana mensual de lloguer més elevada el 2019 (euros) i variació del preu 2013-19 (%)

	Preu	Variació 2013-19
 Catalunya	735,36	↑ 35,63 %
 Sant Cugat del Vallès	1.134,23	↑ 30,57 %
Barcelona	978,81	↑ 43,61 %
Sant Boi de Llobregat	712,79	↑ 29,38 %
Badalona	719,33	↑ 32,93 %
Hospitalet de Llobregat	697,24	↑ 35,22 %
Cornellà de Llobregat	696,35	↑ 30,75 %

*Càlcul propi. Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Departament de Governació, Administracions públiques i Habitatge)

Taula 13. Evolució del preu de lloguer, els salaris i les despeses de les llars a Catalunya, 2008-2019 (euros anuals)

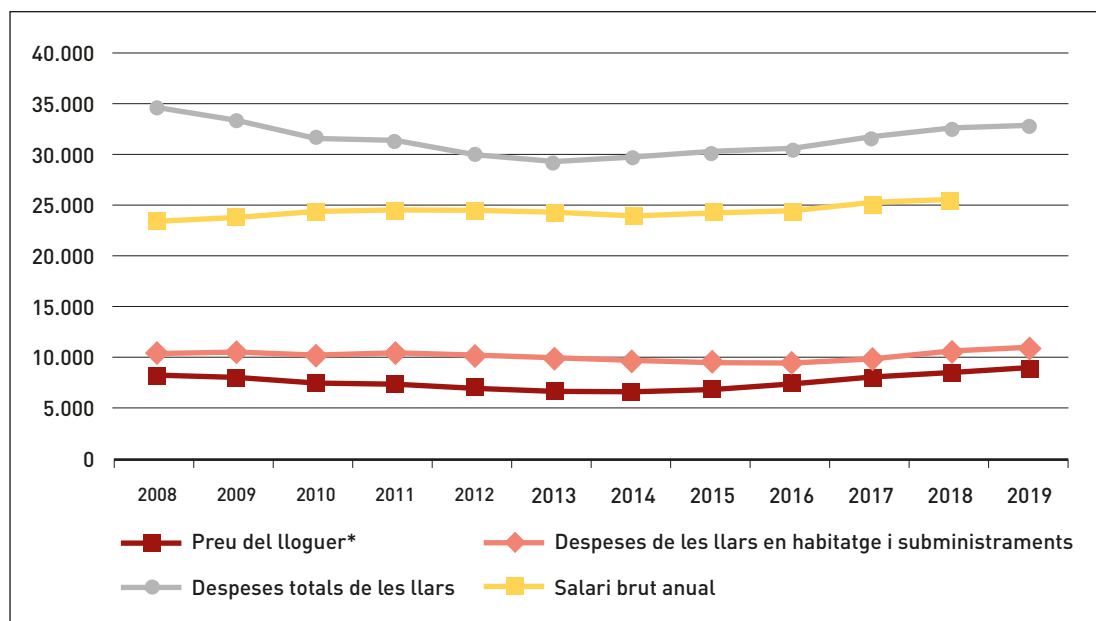
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Preu del lloguer*	8.136	7.804	7.374	7.190	6.855	6.506	6.474	6.690	7.148	7.858	8.380	8.824
Despeses de les llars en habitatge i subministraments	10.392	10.443	10.091	10.307	10.103	9.786	9.574	9.494	9.331	9.650	10.458	10.865
Despeses totals de les llars	34.619	33.336	31.581	31.421	29.962	29.308	29.778	30.175	30.446	31.619	32.586	32.916
Salari brut anual	23.375	23.851	24.449	24.499	24.436	24.253	23.927	24.321	24.454	25.180	25.552	—

* Calculat multiplicant per dotze el preu mensual mitjà que proporciona l'Idescat

-- Dada no disponible

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Departament de Governació, Administracions públiques i Habitatge; Enquesta anual d'estructura salarial de l'INE; i Estadística de despesa en consum de les llars)

Gràfica 42. Evolució del preu de lloguer, els salaris i les despeses de les llars a Catalunya, 2008-2019 (euros anuals)

* Calculat multiplicant per dotze el preu mensual mitjà que proporciona l'Idescat

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Departament de Governació, Administracions públiques i Habitatge; Enquesta anual d'estructura salarial de l'INE; i Estadística de despesa en consum de les llars)

Anàlisi:

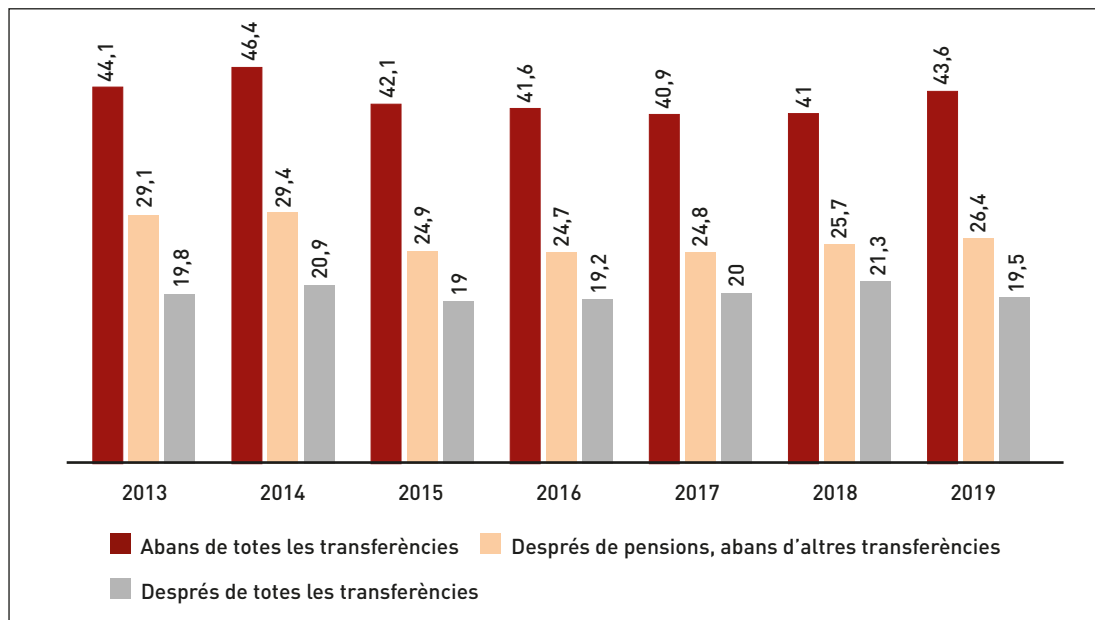
- La despesa en habitatge i subministraments representa més de la meitat del total de despesa de la llar en les d'una sola persona de 65 anys o més, que són les que tenen una despesa total més baixa en números absoluts (20.941 euros/any) i un 38% en les unipersonals persones per sota dels 65 anys. Per a les llars amb fills oscil·la entre els 29.274 i els 44.587 euros anuals i suposa entre un 24,4% i un 31,7%.
- Els lloguers a les ciutats grans (poblacions amb més de 70.000 habitants) de Catalunya s'han incrementat un 35,63% de mitjana i oscil·len entre els 533 euros/mes de Tarragona i els 1.134 euros/mes de Sant Cugat del Vallès, el municipi d'aquestes característiques més car de tot el territori. De les poblacions amb una mitjana de lloguer més elevada, Barcelona és on més ha pujat el preu en els darrers anys: els lloguers a la capital s'han incrementat un 43,6% entre 2013 i 2019. Les altres quatre ciutats més cares (totes dins l'Àrea Metropolitana de Barcelona) són Sant Boi de Llobregat, Badalona, al voltant dels 700 euros/mes.
- Les despeses totals de les llars pugen de manera més marcada que els salaris i que les despeses vinculades a l'habitatge: des de 2015 se superen els 30.000 euros de despesa anual per llar i el 2019 s'acosten als 33.000 euros/any. Les despeses en lloguer i subministraments tornen a superar el llindar dels 10.000 euros/anuals el 2018 (després de cinc anys de no arribar-hi) i el 2019 s'acosten als 11.000, un terç del total.
- Tenint en compte la caiguda del guany mitjà per hora a Catalunya i l'increment del volum de persones amb ingressos laborals per sota del salari mínim interprofessional (vegeu apartat 2.5), l'increment de les despeses i, sobretot, dels preus dels lloguers comporten una pèrdua clara de poder adquisitiu per part de les classes treballadores.

6. INVERSIÓ PÚBLICA I PROTECCIÓ SOCIAL

6.1. Transferències socials

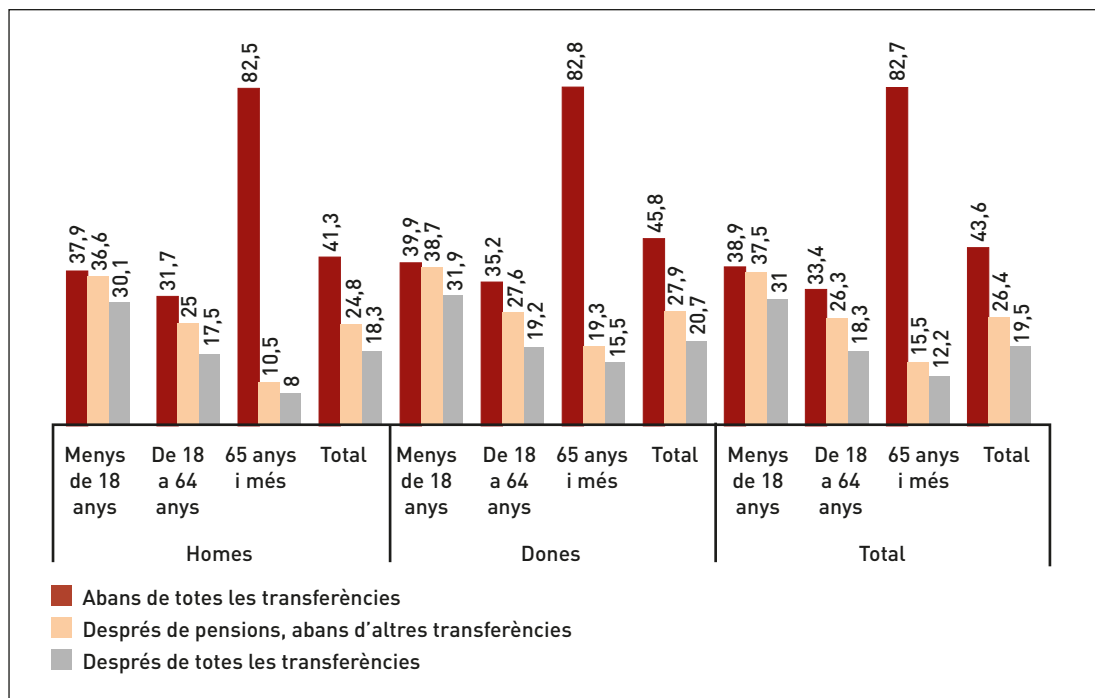
Definició | La comparació entre les taxes de risc de pobresa abans i després de les transferències socials és un indicador de l'efectivitat redistributiva del sistema de protecció social. Amb l'objectiu d'analitzar en quina mesura les prestacions socials permeten reduir les situacions de risc de pobresa, s'analitzen tres tipus de taxes, segons els diferents ingressos comptabilitzats: ingressos previs a totes les transferències socials, ingressos posteriors a les pensions per vellesa, supervivència i ingressos posteriors a totes les transferències socials. L'anàlisi de la taxa de risc de pobresa abans i després de les transferències socials permet veure l'impacte del sistema de protecció social en la reducció del risc de pobresa. És clau entendre quin efecte tenen les transferències públiques sobre les situacions de pobresa que viu la població i quines d'elles tenen un major impacte.

Gràfica 43. Taxa de risc de pobresa abans i després de transferències socials a Catalunya, 2013-2019 (%)

Font: Idescat/INE, Enquesta de condicions de vida

Gràfica 44. Taxa de risc de pobresa abans i després de transferències socials a Catalunya, per sexe i edat, 2019 (%)

Font: Idescat/INE, Enquesta de condicions de vida

Anàlisi:

- **L'impacte de les transferències socials en la reducció de la pobresa s'incrementa: redueix el risc del 43,6% al 19,5%** (41% vs 21,3% el 2018), set punts addicionals sobre la reducció que comporten les pensions, que deixen la taxa de risc de pobresa en el 26,4%. **Les persones de 65 anys i més són les que experimenten una major diferència entre abans i després de les transferències: un 82,7% serien pobres sense la intervenció del sector públic**, que baixa el percentatge fins el 12,2% (fins el 15,5% només amb pensions). Entre els joves, en canvi, la taxa de risc només baixa del 38,9 al 31%. **L'impacte de les transferències és menor per a les dones, que són més pobres tant abans com després** i especialment en la franja de més edat: el percentatge de dones de 65 anys i més pobres un cop rebudes les prestacions públiques duplica el d'homes (15,5% vs 8%).
- La reducció del risc gràcies a les transferències socials segurament s'incrementarà encara més quan disposem de dades de 2020: tot i que la inversió pública no ha estat capaç de respondre l'increment de la demanda, les administracions han adoptat tota una bateria de mesures excepcionals per pal·liar els efectes de la pandèmia. Un estudi realitzat els primers mesos sobre **l'evolució de la desigualtat i l'efectivitat de l'Estat de Benestar per esmorteir l'impacte de la crisi** mostra l'important paper del sector públic en aquest sentit²¹. A Catalunya, la variació de l'índex de Gini entre els mesos d'abril i maig es conté en més de vuit punts (més de 10 abans de transferències, menys de 2 després de les transferències del sector públic).

6.2. Inversió pública en polítiques socials

Definició | Els pressupostos públics són el pla econòmic i financer associat a l'estratègia del Govern de la Generalitat de Catalunya, en aquest cas. Són una eina de caràcter anual per a la planificació, programació, control, seguiment i avaluació de les actuacions del sector públic. L'Idescat ofereix dades de les despeses de la Generalitat de Catalunya per àrees i polítiques de despesa. En aquest apartat recollim com a inversió pública en polítiques socials la despesa en les àrees de protecció i promoció social, salut, educació i habitatge i altres actuacions urbanes.

21. [Real-Time Inequality and the Welfare State in Motion: Evidence from COVID-19 in Spain](#) (Barcelona Graduate School of Economics, setembre de 2020)

Taula 14. Despeses de la Generalitat de Catalunya per àrees i polítiques de despesa, a partir dels pressupostos, 2007-2020* (milions d'euros)

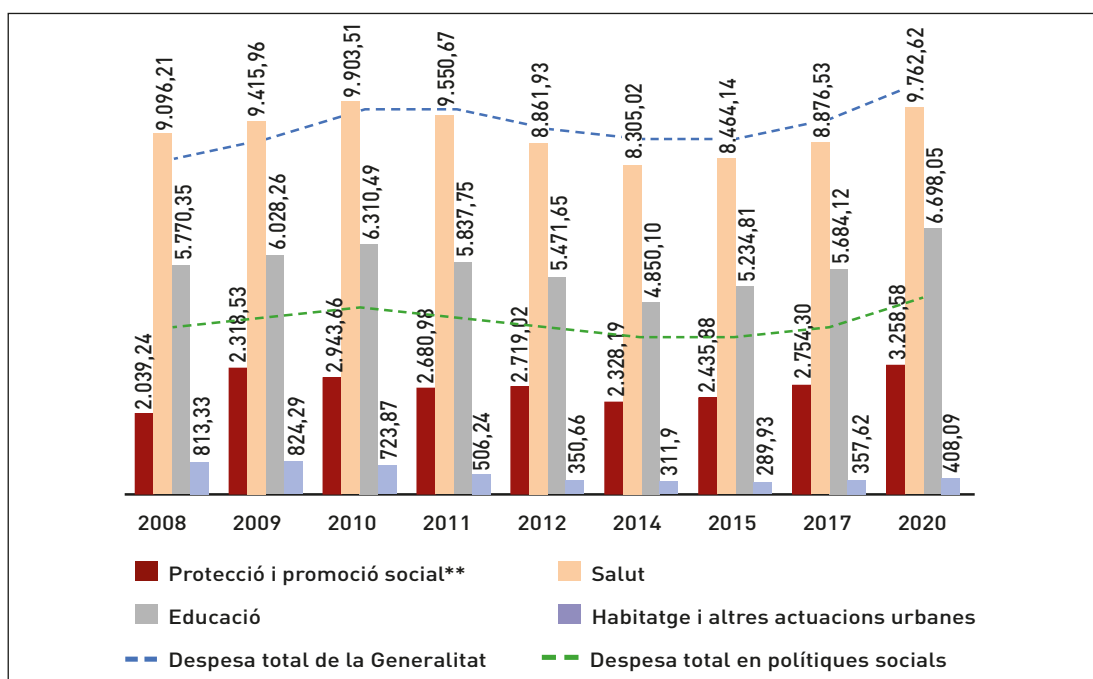
	2008	2009	2010	2011	2012	2014	2015	2017	2020
Despesa total Generalitat	34.750,04	36.985,13	39.699,27	39.354,00	37.024,46	36.132,73	36.942,92	38.061,51	46.057,49
Despesa total polítiques socials	17.719,13	18.587,04	19.881,53	18.575,64	17.403,26	15.795,21	16.424,76	17.672,57	20.127,34
Protecció i promoció social**	2.039,24	2.318,53	2.943,66	2.680,98	2.719,02	2.328,19	2.435,88	2.754,30	3.258,58
Salut	9.096,21	9.415,96	9.903,51	9.550,67	8.861,93	8.305,02	8.464,14	8.876,53	9.762,62
Educació	5.770,35	6.028,26	6.310,49	5.837,75	5.471,65	4.850,10	5.234,81	5.684,12	6.698,05
Habitatge, actuacions urbanes	813,33	824,29	723,87	506,24	350,66	311,9	289,93	357,62	408,09

* Llei de pressupostos no aprovada els anys 2013, 2016, 2018 i 2019.

** Inclou protecció social, promoció social i foment de l'ocupació

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda)

Gràfica 45. Despeses de la Generalitat de Catalunya per àrees i polítiques de despesa, a partir dels pressupostos, 2008-2020* (milions d'euros)

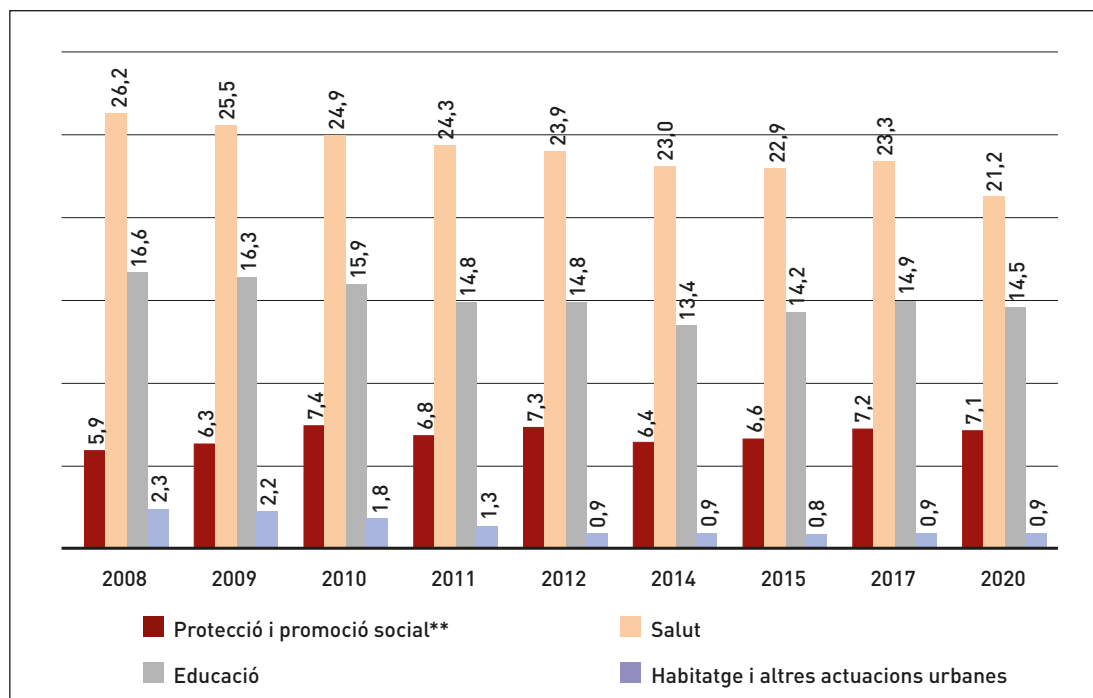

* Llei de pressupostos no aprovada els anys 2013, 2016, 2018 i 2019

** Inclou protecció social, promoció social i foment de l'ocupació

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda)

Gràfica 46. Despeses de la Generalitat de Catalunya per àrees i polítiques de despesa, a partir dels pressupostos, 2008-2020* (% sobre la despesa total)

* Llei de pressupostos no aprovada els anys 2013, 2016, 2018 i 2019

** Inclou protecció social, promoció social i foment de l'ocupació

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda)

Anàlisi:

- La inversió de la Generalitat en les partides més vinculades a l'Estat del Benestar s'incrementa en xifres absolutes segons els pressupostos de 2020 perquè la despesa global augmenta, però respecte als pressupostos 2017 **proporcionalment es redueix sobretot en salut** (més de dos punts, del 23,3% al 21,2% del total) i cinc dècimes en educació (del 14,9% al 14,5%). Protecció i promoció social i habitatge i altres actuacions urbanes es mantenen. Un recent informe²² d'experts en salut demana una **inversió de 5.000 milions d'euros en cinc anys i augmentar progressivament el percentatge de la despesa sanitària total fins arribar al nivell de països europeus amb sistemes de salut similars**, i en educació estem molt lluny encara d'assolir el 6% del PIB que preveu la Llei d'Educació de Catalunya. A dia d'avui, segueix sense superar-se el nivell d'inversió previ a la crisi de 2008.
- En números absoluts les despeses recuperen nivells similars als de 2010 (al voltant de tres mil milions d'euros en protecció social, prop de deu mil en salut, més de sis mil en educació; bastant menys encara el 2020 en habitatge: 408 milions d'euros vs 724 el 2020), però en percentatges les partides socials i de benestar respecte al total baixen (la diferència més important són els -3,7 punts en salut, del 24,9 al 21,2%). El 2010 les quatre àrees sumaven 19.881 milions d'euros i el 2020 sumen 20.127M€, però en percentatge sobre el total el 2010 representaven la meitat del pressupost i actualment no arriben al 44%.

22. 30 mesures per enfortir el sistema de salut (Comitè d'Experts per a la Transformació del Sistema Públic de Salut, setembre de 2020)

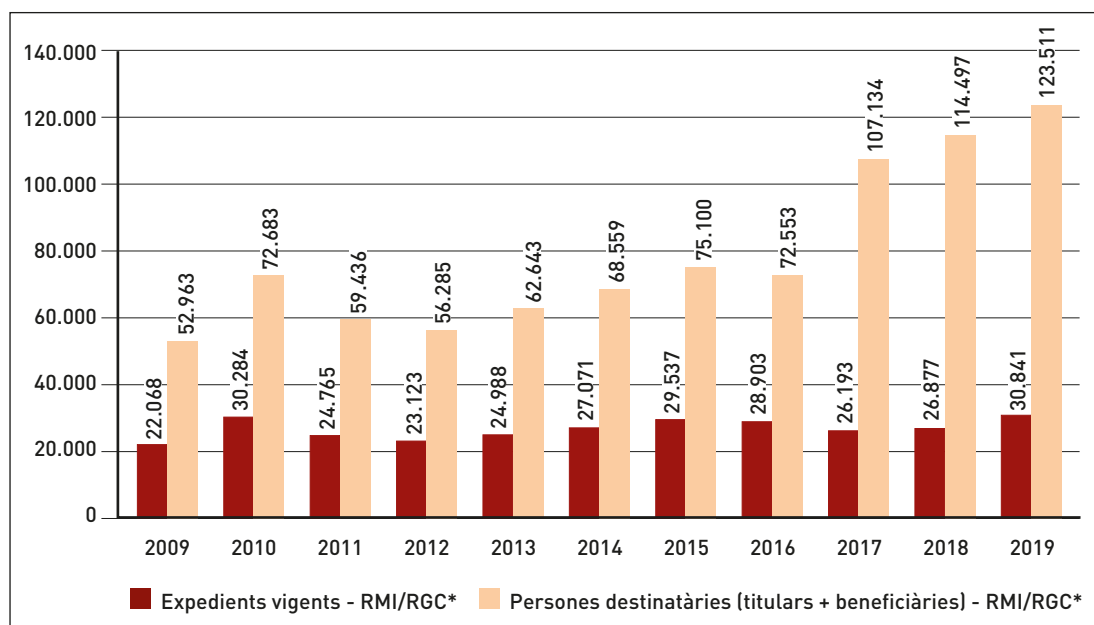
6.3. Prestacions de garantia d'ingressos

Definicions

Renda Garantida de Ciutadania | Prestació social econòmica i de percepció periòdica atorgada per la Generalitat de Catalunya que té l'objectiu d'assegurar "els mínims d'una vida digna a les persones i unitats familiars que es troben en situació de pobresa, per tal de promoure la seva autonomia i participació activa en la societat". La Renda Garantida de Ciutadania (RGC) és un dret subjectiu que va entrar en funcionament el setembre de 2017 en substitució de la Renda Mínima d'Inserció (RMI) i que poden rebre les llars que no superin un determinat llindar d'ingressos (664€/mes si tenen un únic membre, fins a 1.208€/mes si en són cinc o més). La RGC està regulada per la Llei 14/2017, de 20 de juliol, i modificada per la Llei 3/2018 (octubre), la Llei 1/2020 (febrer) i el Decret Llei 28/2020 (juliol); aquest últim introdueix mesures per harmonitzar-la amb l'ingrés mínim vital (IMV). El 2020 s'ha aprovat, a més, el Reglament pel qual s'ha de regir l'aplicació de la RGC, el Decret 55/2020, de 28 d'abril.

Ingrés Mínim Vital | Prestació creada pel Govern espanyol, a càrrec de la Seguretat Social, coincidint amb la pandèmia de covid-19 per garantir uns ingressos a les persones o famílies en situació de major vulnerabilitat (pobresa severa), que no poden cobrir les seves necessitats bàsiques. Entra en vigor el juny de 2020 com a dret subjectiu, si bé amb nombrosos requisits i limitacions i amb unes quanties que van dels 461,53€/mes per a llars d'un adult fins als 1.015,37 per a les llars més nombroses.

Gràfica 47. Evolució del nombre de prestacions de RMI/ RGC a Catalunya, 2009-2019

* RMI de 2009 a 2016, RMI/RGC 2017 i RGC a partir de 2018 (dades en mitjanes: nombre prestacions, persones beneficiàries/destinatàries a partir de 2017 dades OTMP, titulars + beneficiàries)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat i del Departament de Treball Afers Socials i Famílies (Observatori del Treball i Model Productiu per a les dades 2009-2017 i 'Principals dades sobre la implementació de l'RMI' per a les dades 2018)

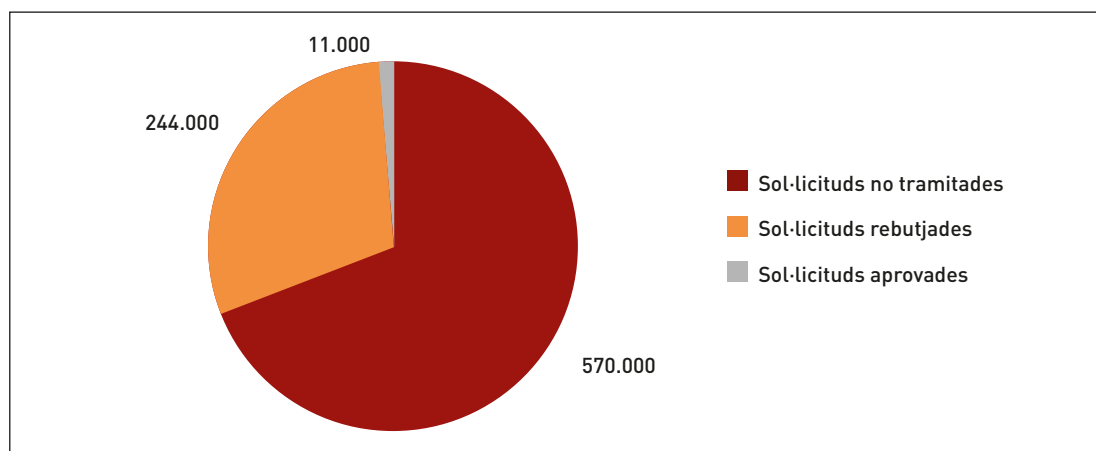
Nota: Les dades corresponents a 2017 facilitades per l'Idescat discrepen de les que ofereix l'OTMP/TASiF, font que s'ha pres com a referència per la seva major exhaustivitat (a Idescat no estan disponibles les dades de mitjana de persones beneficiàries i prestació mitjana)

Taula 15. Evolució de la prestació econòmica de la RMI/RGC a Catalunya, 2008-2019

	Expedients vigents / nombre mitjà*	Variació anual (absoluta)	Variació anual (%)	Import executat	Variació anual (absoluta)	Variació anual (%)
2008	13.708	1.083,00	8,58	76.322.337	4.566.524	6,36
2009	22.068	8.360,00	60,99	109.463.419	33.141.082	43,42
2010	30.284	8.216,00	37,23	159.795.965	50.332.546	45,98
2011	24.765	-5.519,00	-18,22	170.468.717	10.672.752	6,68
2012	23.123	-1.642,00	-6,63	129.979.299	-40.489.418	-23,75
2013	24.988	1.865,00	8,07	132.762.615	2.783.316	2,14
2014	27.071	2.083,00	8,34	162.011.253	29.248.637	22,03
2015	29.537	2.466,00	9,11	171.387.268	9.376.016	5,79
2016	28.903	-634,00	-2,15	173.680.687	2.293.419	1,34
2017	27.338	-1.565,44	-5,42	116.583.963	-57.096.724	-32,87
2018	26.878	-459,56	-1,68	240.506.407	123.922.444	106,29
2019	30.778	3.900,00	14,51	267.530.528	27.024.121	11

* RMI fins 15/09/2017 (expedients vigents), RGC a partir de 16/09/2017 (nombre mitjà de prestacions)
 Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (Observatori del Treball i Model Productiu)

Gràfica 48. Resposta a les sol·licituds d'Ingrés Mínim Vital a Espanya, 2020*

* Fins el 9 de setembre de 2020. No es comptabilitzen les prestacions assignades d'ofici
 Elaboració pròpia a partir de les dades difoses pel Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions

Anàlisi:

- El nombre de prestacions de RGC s'incrementa força el darrer any (de 26.877 a 30.841 expedients vigents, un 14,5% més) i recupera el nivell de 2010, abans de la retallada efectuada pel Govern mitjançant l'enduriment de l'accés a la RMI. Des de 2017 les xifres de persones destinatàries són molt superiors (passen dels volts de 70.000 més de 123.500 el 2019) a causa de l'entrada en vigor al mes de setembre de la Llei 14/2017, del 20 de juliol, de la Renda Garantida de Ciutadania. L'Observatori del Treball i Model Productiu del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies suma com a beneficiaris els titulars de la RGC i complements per a persones activables, els beneficiaris de la RGC o dels complements

per a persones activables i els titulars dels complements per a persones no activables. Segons dades del mateix Departament publicades el juliol de 2020, es mantenen actius 86.014 expedients que cobreixen 136.598 beneficiaris.

- **L'import executat el 2019 és l'històric més alt:** 267 milions d'euros, un 11% més que l'any anterior. Tot i així, **la RGC continua sense donar cobertura a totes les persones que la necessiten** (no ha arribat al 10% de les sol·licituds) i no ha assolit en cap moment el seu objectiu, marcat per l'Estatut de Catalunya, d'assegurar uns ingressos mínims a tota la població. Els criteris d'accés són massa rígids i restrictius i la gestió, que ha estat deficient des dels inicis, **ha empitjorat en els darrers mesos arran de la pandèmia, el col·lapse dels serveis socials i la manca de coordinació per a l'harmonització amb l'ingrés mínim vital (IMV).**
- Les expectatives despertades per l'IMV en el moment de la seva aprovació van donar pas ràpidament a una gran decepció i frustració en constatar **les restriccions en l'accés, les dificultats de tramitació, la lentitud en la resposta i el baix índex de concessió** de l'ajut, que en la situació d'emergència social que vivim està deixant milers de persones en situació de desampar. Segons dades del mateix Govern espanyol facilitades als mitjans de comunicació, fins a principis de setembre s'havien concedit **86.000 prestacions d'IMV, de les quals 75.000 eren d'ofici** (famílies d'escassos recursos que cobraven fins el moment la prestació per fill a càrrec), i s'havien rebut 825.000 sol·licituds addicionals. **Del total de peticions 'afegides', se n'havien tramitat 255.000 i només se n'havien aprovat 11.000, un 4,3%.** Si en la valoració de les 570.000 sol·licituds pendents de resolució es manté la taxa de concessió, se n'aprovarien 24.500, que afegides a les 86.000 ja aprovades sumarien **110.000 d'un total de 900.000 possibles** (comptant, aquí sí, les concedides d'ofici). Una xifra que representa el **13% de l'objectiu inicial anunciat pel Govern d'ajudar 850.000 famílies en situació de pobresa severa.**

6.4. Pensions

Definicions

Pensió contributiva | És una transferència de l'Estat derivada del dret originat per la persona en la seva participació en el mercat de treball. El beneficiari pot ser la mateixa persona (jubilació i invalidesa) o algun familiar (viudetat, orfenesa i a favor de familiars). La pensió SOVI també es considera una pensió contributiva però deriva d'un règim anterior a la constitució de la Seguretat Social. L'Estat garanteix un import mínim de les pensions fent que a aquelles que no arriben al mínim establert se'ls complementi ("complement de mínims").

Pensió no contributiva | És una prestació en favor d'aquelles persones que no tenen dret a rebre una prestació contributiva i estan en situació de necessitat. Inclou la prestació per vellesa i per incapacitat. Les pensions tenen un efecte molt important com esmorteïdor de la pobresa tal com ha quedat palès en la recent crisi econòmica.

Règims de cotització | La Seguretat Social estableix diversos règims de cotització que es caracteritzen per tenir diferents formes de cotització. Els imports de pensió que se'n deriven també són diferents. Els règims amb més contribuents i més pensionistes són el règim general i el règim d'autònoms.

Taula 16. Nombre de pensions contributives en règim general i règim autònoms a Catalunya, 2016-2019

	Règim general				Règim autònoms			
	Incapacitat permanent	Jubilació	Viduïtat	Total	Incapacitat permanent	Jubilació	Viduïtat	Total
2016	132.146	843.695	300.387	1.313.921	18.277	209.105	74.617	310.208
2017	132.277	856.866	300.099	1.327.072	17.952	212.301	74.297	312.760
2018	132.265	871.967	300.309	1.342.567	17.599	215.890	74.267	316.040
2019	129.712	886.821	301.452	1.357.114	16.783	220.194	74.454	319.849

Font: Idescat, a partir de dades de l'Institut Nacional de la Seguretat Social

Taula 17. Evolució de les pensions per jubilació (mitjana mensual en euros/mes) i bretxa de gènere a Catalunya, 2016-2019

	Règim general			Règim autònoms		
	Homes	Dones	Bretxa gènere	Homes	Dones	Bretxa gènere
2016	1.444,01	804,85	-44,26%	835,97	607,72	-27,30%
2017	1.469,56	832,00	-43,38%	848,44	619,37	-27,00%
2018	1.515,54	874,39	-42,31%	878,97	645,76	-26,53%
2019	1.560,30	912,55	-41,51%	905,56	670,79	-25,93%

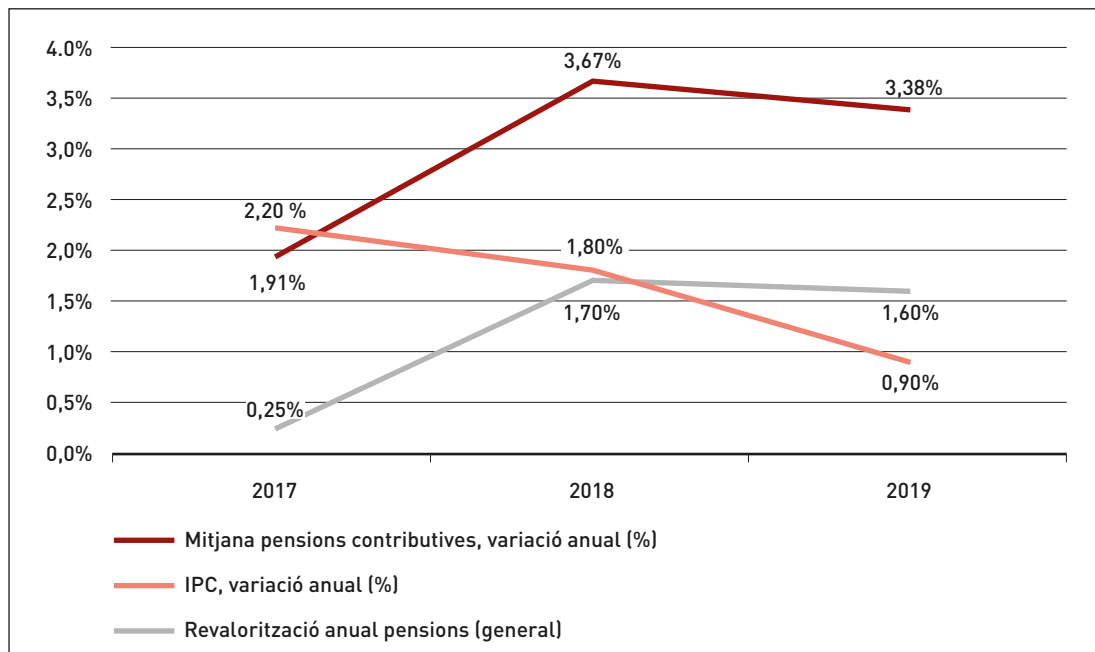
Font: Idescat, a partir de dades de l'Institut Nacional de la Seguretat Social

Taula 18. Índex de revalorització de les pensions i índex de preus al consum a Catalunya, 2016-2019 (%)

	Mitjana pensions contributives, tots els règims (euros / mes)	Mitjana pensions contributives, variació anual (%)	IPC, variació anual (%)	Revalorització anual pensions
2016	953,98	*	0,10%	0,25% general
2017	972,17	1,91%	2,20%	0,25% general
2018	1.007,89	3,67%	1,80%	1,7% general i 3,1 % pensions mínimes i SOVI
2019	1.041,97	3,38%	0,90%	1,6% general i 3% pensions mínimes i SOVI

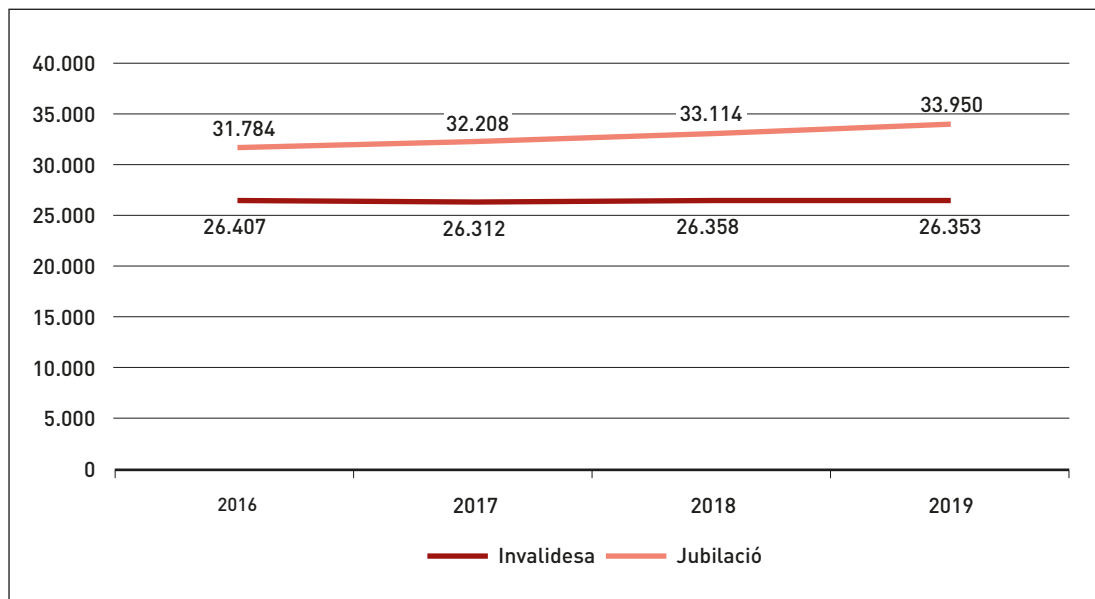
Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat i Seguretat Social
 (*) Dades 2015 no disponibles a Idescat

Gràfica 49. Comparativa entre l'índex de revalorització de les pensions i l'índex de preus al consum a Catalunya, 2017-2019 (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfica 50. Nombre de pensions no contributives de la Seguretat Social (PNC) per tipus, a Catalunya, 2016-2019

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Taula 19. Evolució de les pensions no contributives a Catalunya, per sexe, 2016-2019 (euros/mes)

	Mitjana	Homes	Dones	Bretxa gènere	Evolució pensió mitjana (%)	Revalorització anual PNC
2016	356	368	349	-5,16%		0,25%
2017	358	370	351	-5,14%	0,56%	0,25%
2018	369	381	362	-4,99%	3,07%	3,10%
2019	381	392	375	-4,34%	3,25%	3%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Taula 20. Mitjana mensual de pensions, per règim i tipus, a Catalunya 2016-2019

	Règim general (euros / mes)			Règim autònoms (euros / mes)			Règim autònoms / Règim general (%)		
	Incapacitat permanent	Jubilació	Viduïtat	Incapacitat permanent	Jubilació	Viduïtat	Incapacitat permanent	Jubilació	Viduïtat
2016	1.035,13	1.162,15	698,69	761,74	733,62	448,95	73,59%	63,13%	64,26%
2017	1.042,27	1.185,16	709,72	771,43	746,65	455,30	74,01%	63,00%	64,15%
2018	1.063,36	1.225,54	744,80	785,05	776,09	472,57	73,83%	63,33%	63,45%
2019	1.084,60	1.263,97	781,94	802,75	802,7	489,46	74,01%	63,51%	62,60%

Font: Idescat, a partir de dades de l'Institut Nacional de la Seguretat Social

Nota: S'han seleccionat les pensions més rellevants; s'han descartat les pensions d'orfenesa i les pensions a favor de familiars

Taula 21. Persones majors de 65 anys amb pensió per jubilació, per gènere, a Catalunya, 2016-2019 (%)

	Homes	Dones
2016	100,23%	58,41%
2017	99,40%	58,90%
2018	98,67%	59,69%
2019	97,43%	60,19%

Font: Idescat, a partir de dades de l'Institut Nacional de la Seguretat Social

Anàlisi:

- El nombre de pensions de jubilació és el més nombrós i representa al voltant de dues terceres parts del total; tal com es desprèn de les dades de la taula 17, de les pensions en règim general un 65,3% són per jubilació, i de les pensions en règim d'autònoms, ho són un 68,8%. Les pensions del règim d'autònoms representen una proporció petita respecte del total de pensions contributives, al voltant del 16% en les pensions de jubilació i de viduïtat i d'un 9% en les d'incapacitat permanent.
- Les pensions s'han incrementat en els dos darrers anys per sobre de l'IPC pels imports més elevats dels nous pensionistes, superiors als de les pensions que surten del sistema (generalment per defunció).

Els dos darrers anys, 2018 i 2019, l'índex de revalorització anual de les pensions contributives segueix l'evolució de l'IPC a Espanya d'acord amb la decisió del Govern fruit de la moció de censura a Mariano Rajoy el 2018 de modificar el que establia la llei de pensions (reformes de 2011 i 2013), segons la qual aquest índex el fixava el Govern a partir d'un conjunt de paràmetres que, a la pràctica, havien portat a aplicar sempre el valor mínim (0,25%, com es pot veure als anys 2016 i 2017).

- **A Catalunya, l'índex de revalorització anual de les pensions contributives l'any 2019 ha estat per sobre de l'IPC de la Comunitat.** El 2018 s'hi va ajustar: malgrat que a la taula apareix un índex general inferior a l'IPC de Catalunya (1,7% de revalorització vs 1,8% IPC), el 3% de revalorització de les pensions mínimes (que constitueixen una part important del total) fa que s'equilibri. La mitjana de les pensions creix perquè les noves que entren al sistema són superiors a les de les pensions que surten.
- **Hi ha una major proporció de pensions no contributives de jubilació que d'invalidesa.** El 2,3% de la població de 65 anys i més en té, un percentatge ascendent malgrat que entre 2018 i 2019 disminueix lleugerament. La revalorització anual de les pensions no contributives ha estat per sobre de les contributives.
- **Les pensions per jubilació van dels 670,79 euros/mes de mitjana per a les dones en règim d'autònoms (les més baixes) fins als 1.560 euros/mes dels homes en règim general (les més altes). Les pensions dels individus en el règim d'autònoms són entre un 62% i un 74% més baixes que les del règim general** (la major diferència es troba en les pensions per incapacitat permanent i la menor, en les de viduïtat).
- **La mitjana de les pensions per jubilació és superior a les d'incapacitat permanent i viduïtat**, tant en el règim general com en el d'autònoms. En el règim general, la pensió de jubilació és un 16,5% superior a la d'incapacitat permanent i un 61,6% superior a la pensió de viduïtat.
- **La bretxa de gènere en les pensions es redueix** en els darrers anys i el 2019 queda en el 41,5% per al règim general (vs 44,2% el 2016) i el 25,9% per al règim d'autònoms (vs 27,3% fa quatre anys). Entre les causes de la bretxa de gènere cal destacar el **menor número d'anys d'activitat de les dones al mercat laboral i desenvolupar feines en llocs de treball menys retribuïts**. Des de 2016 les dones amb pensió de jubilació que han tingut dos o més fills tenen dret a cobrar un **'complement de maternitat'** que pot ser del 5% (dos fills), el 10% (tres fills) o el 15% (quatre o més fills). A Catalunya el cobren entre 40.000 i 50.000 dones pensionistes.
- Si ens fixem en les persones majors de 65 anys amb pensió per jubilació, les dones en gaudeixen en menor proporció que els homes: mentre que gairebé tots els homes (97,43%) en tenen, **només el 60% de les dones perceben pensió per jubilació**. Aquest és un factor que incideix en la major taxa de pobresa de les dones i que deriva en bona part del fet de no haver participat al mercat laboral o no haver cotitzat a la Seguretat Social durant els quinze anys que calen com a mínim per generar una pensió contributiva.
- **El nombre de pensions no contributives (PNC) de la Seguretat Social creix en els darrers anys i el 2019 supera les 60.000 a Catalunya:** gairebé 34.000 per jubilació i 26.353 per invalidesa. **L'import de la PNC mitjana s'incrementa notablement (per sobre del 3%) els dos darrers anys i a partir de 2018 el seu índex de revalorització s'equipara amb el de les pensions mínimes incloses en el sistema contributiu.**

6.5. Equipaments residencials i prestacions per dependència

Definicions

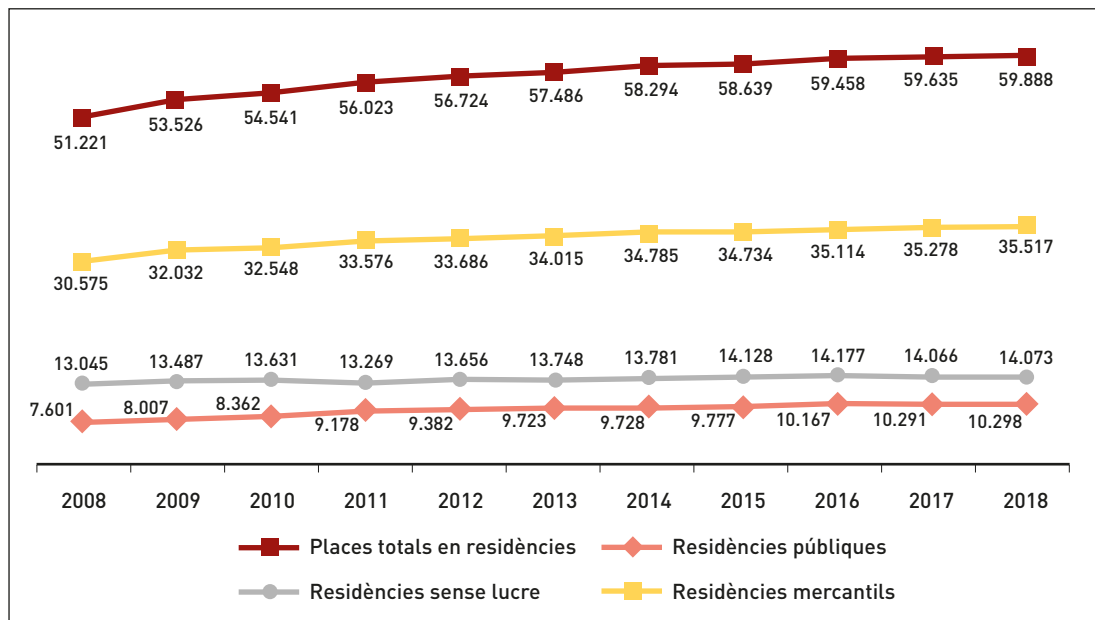
Equipaments residencials per a gent gran | Nombre de places dels centres que ofereixen els serveis d'acolliment residencial de caràcter permanent o temporal per a persones grans. Aquests serveis adopten dues modalitats: llar residència (per a persones grans amb un grau d'autonomia suficient per a les activitats de la vida diària) o residència assistida (per a persones grans que necessiten atenció i supervisió constants).

Equipaments residencials per infants i adolescents | La Generalitat de Catalunya disposa de tres tipologies d'equipaments residencials per a infants i adolescents: centre d'acolliment, centre residencial d'acció educativa (CRAE) i centre residencial d'educació intensiva (CREI). Els centres d'acolliment són els centres residencials per a l'atenció immediata i transitòria de l'infant i adolescent de zero a divuit anys que ha de ser separat del seu nucli familiar mentre es realitza el diagnòstic de la situació i es determina la mesura que cal aplicar. Els CRAE són la institució per a la guarda i educació dels menors als quals s'aplica la mesura d'acolliment simple en institució, d'acord amb la mesura que consti en l'informe previ dels equips tècnics competents. Ofereixen a l'infant o adolescent de zero a divuit anys un recurs alternatiu a un medi familiar inexistent, deteriorat o amb greus dificultats per cobrir les seves necessitats bàsiques. Els CRAE poden ser de titularitat pròpia de la Generalitat de Catalunya o pertànyer a una entitat d'iniciativa social concertada. Finalment, els CREI són un servei d'estada limitada que tenen com a objectiu donar resposta educativa i assistencial a adolescents i joves (de dotze a divuit anys i en situació de tutela per l'Administració de la Generalitat de Catalunya) que presenten alteracions conductuals que requereixen d'uns sistemes d'educació intensiva.

Equipaments residencials per a persones amb discapacitat | Nombre de places en centres residencials o llars residencials per a persones amb discapacitat. Els centres residencials ofereixen acolliment temporal o permanent i tenen una funció substitutòria de la llar, adequats per acollir persones amb un alt grau d'afectació que necessiten atenció i suport per a les activitats de la vida diària i que, per raons familiars, socials o de localització geogràfica, no poden viure a casa seva. Les llars residencials ofereixen acolliment temporal o permanent per a persones amb discapacitat amb autonomia per a les activitats de la vida diària, quan la seva permanència en la llar familiar ha esdevingut impossible o desaconsellable com a conseqüència de problemes derivats de la mateixa discapacitat, per manca de família o pel fet de no disposar de condicions sociofamiliars i assistència adequades.

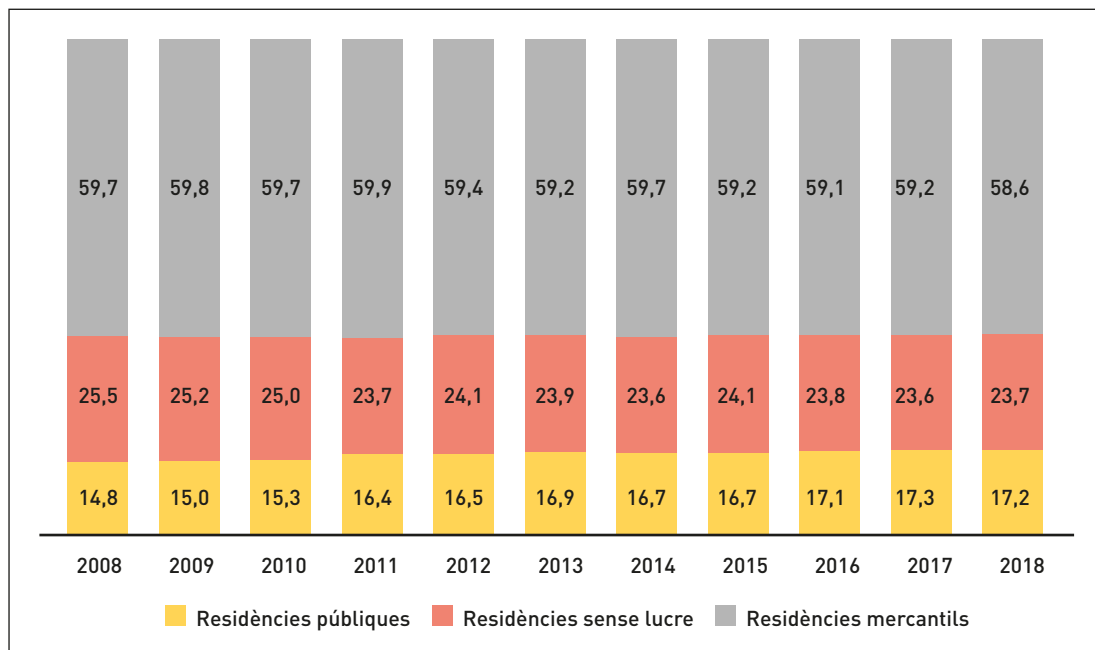
Prestacions per dependència | El 2007 entra en vigor la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de Promoció de l'Autonomia Personal i Atenció a les persones en situació de dependència, d'àmbit estatal i coneguda popularment com a Llei de la dependència. Preveu tant prestacions econòmiques com serveis, si bé s'estableix que aquests últims tindran caràcter prioritari i es prestaran a través dels serveis socials de les Comunitats Autònomes. La llei va generar grans expectatives com a 'quart pilar de l'Estat de Benestar' que no s'han vist complertes a causa, principalment, d'un finançament insuficient.

Gràfica 51. Places en residències per a la gent gran a Catalunya, segons tipus de residències, 2008-2018

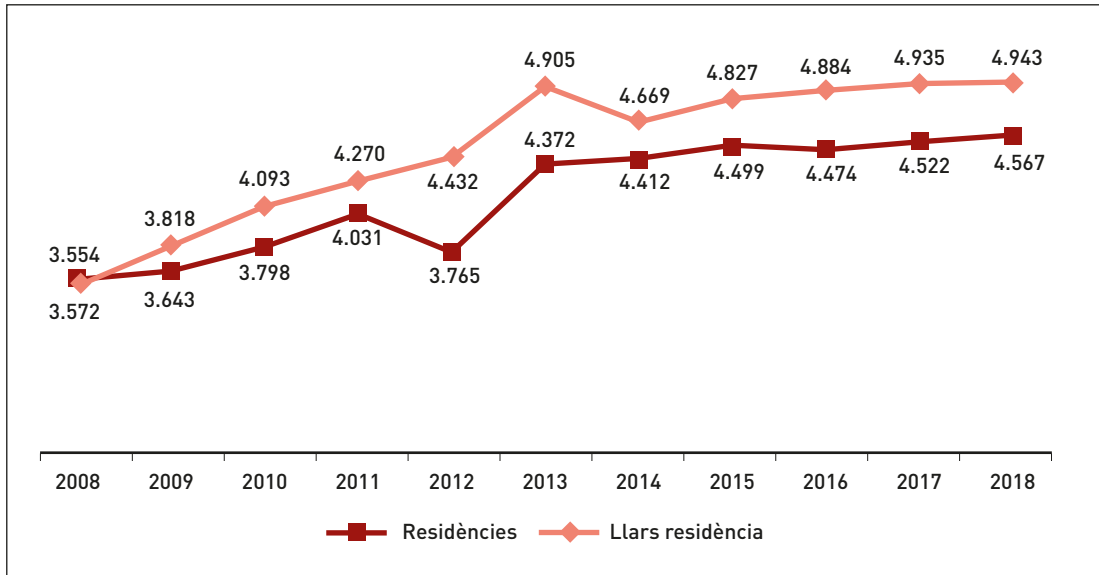
Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Registre d'Establiments Socials)

Gràfica 52. Places en residències per a la gent gran a Catalunya, segons tipus de residències, 2008-2018 (%)

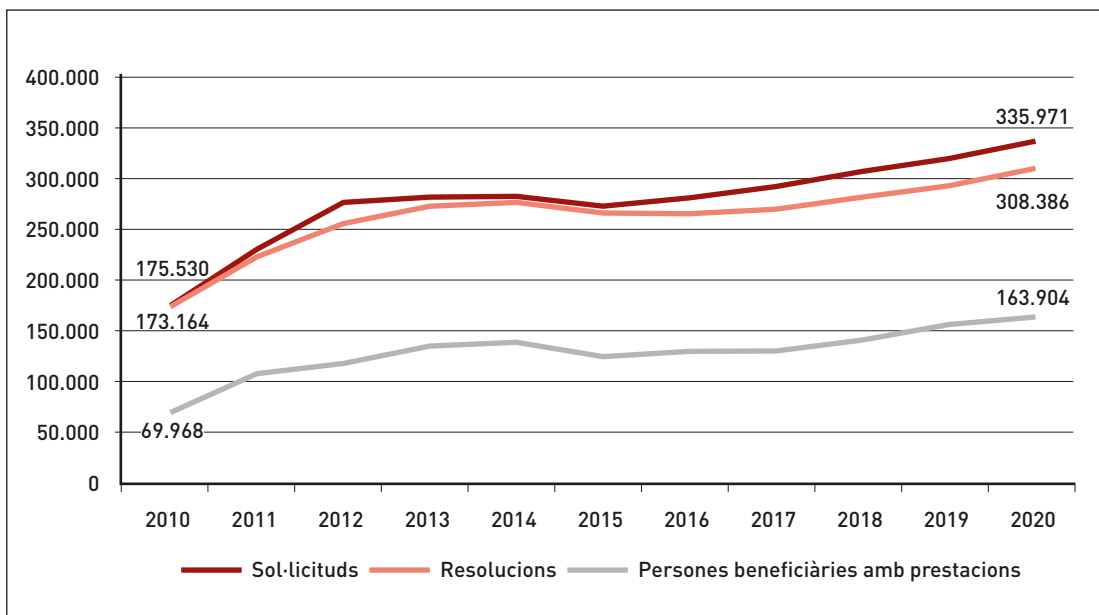
Font: Càlcul i elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Registre d'Establiments Socials)

Gràfica 53. Places en equipaments residencials per a persones amb discapacitat a Catalunya, 2008-2018

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat (Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Registre d'Establiments Socials)

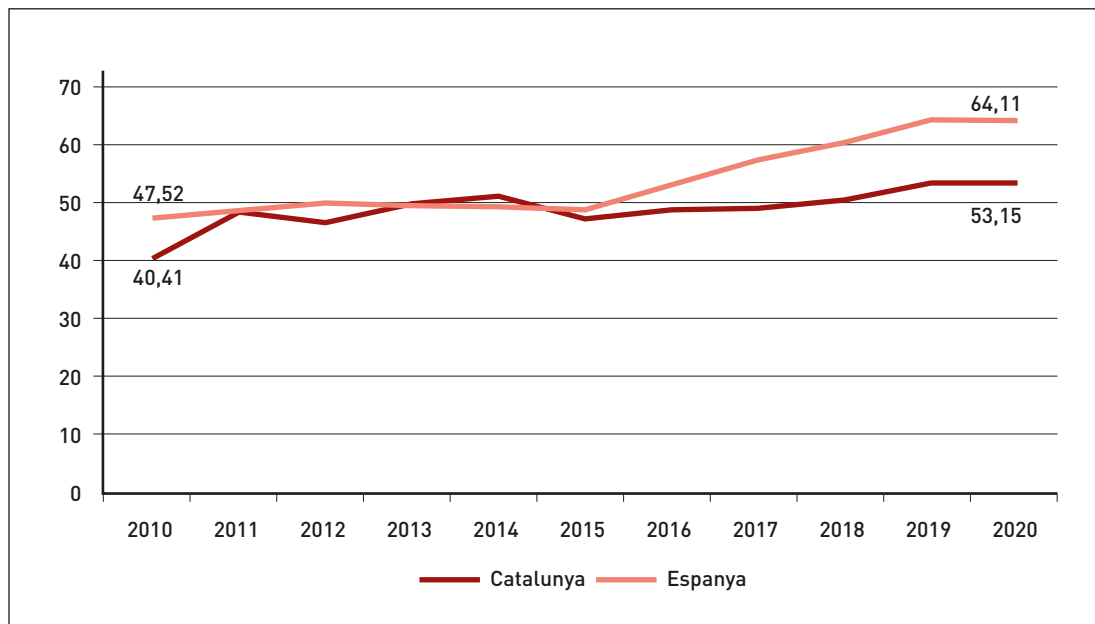
Gràfica 54. Prestacions per dependència: sol·licituds, resolucions i persones beneficiàries a Catalunya, 2010-2020*

* Dades a mes de gener 2020

Font: IMSERSO

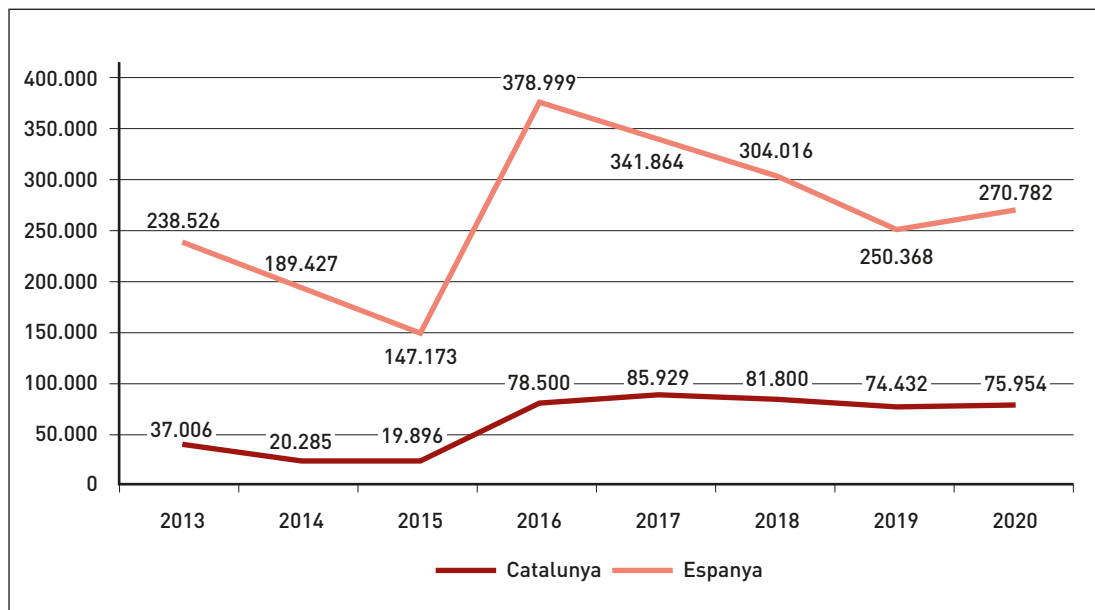
Gràfica 55. Percentatge de persones beneficiàries amb prestacions per dependència respecte el total de resolucions a Catalunya i Espanya, 2010-2020*

* Dades a mes de gener 2020

Font: IMSERSO

Gràfica 56. Persones en situació de dependència que estan en llista d'espera i no reben cap prestació a Catalunya i Espanya, 2013-2020*

* Dades a mes de gener 2020

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat

Anàlisi:

- Es mantenen les proporcions en la distribució de places en residències per a la gent gran a Catalunya: **58,6% són mercantils davant només un 17,2% públiques** i un 23,7% en centres gestionats per entitats sense afany de lucre. El nombre total de places creix mínimament fins acostar-se a les 60.000, mentre **la llista d'espera per a les residències públiques va créixer en 1.200 persones entre 2016 i 2019** (19.236 en total)²³. La precarietat del sector s'ha posat cruament de relleu amb la pandèmia i és urgent replantejar el model d'atenció a la gent gran per garantir-los una atenció digna.
- **El nombre de places en equipaments residencials per a persones amb discapacitat pràcticament no ha variat**, sumen vora de 10.000 (4.943 en llars residència i 4.567 en residències el 2018, últim any amb dades disponibles), i són insuficients (el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies reconeixia el 2019 que, només a Barcelona, 858 persones amb discapacitat esperaven un recurs residencial), però la gran feblesa del sector es troba en el seu finançament. **Les retallades de 2012 van reduir a mínims l'aportació de la Generalitat i van carregar el pes en el copagament**, que tal com ha denunciat el Comitè Català de Representants de Persones amb Discapacitat (COCARMI) emparant-se en un informe de les Nacions Unides, s'hauria de suprimir per garantir el ple accés a aquests serveis bàsics.
- El nombre de **persones amb prestacions per dependència** a Catalunya manté una **lleugera tendència a l'alça des de 2015** i el gener de 2020 s'acosta a les 164.000 beneficiàries, però els retards i les llistes d'espera han estat una constant des de l'inici del desplegament de la llei. El 2019 es xifraven en **més de 73.000²⁴ els beneficiaris que encara no havien rebut la seva prestació** (un terç del total) i el Departament d'Afers Socials calculava que a Barcelona hi havia 3.164 ancians i 858 persones amb discapacitat a l'espera d'un recurs residencial.
- El *Pla de xoc per a l'impuls del sistema per a l'autonomia i l'atenció a la dependència* del Govern central –un document amb mesures per millorar la situació— reconeix que **més de 270.000 persones tenen reconeguda a Espanya la condició de dependent, però encara no reben les prestacions a què tenen dret²⁵**. Segons aquest pla, actualment hi ha 1,1 milions de beneficiaris de la Llei de Dependència i el 2019 l'aportació de l'Estat va ser **més baixa que el 2010, malgrat que el nombre de beneficiaris havia augmentat en 457.000 persones**. Segons l'Observatorio Estatal para la Dependencia, sobre el total de despesa en el sistema de la dependència, **l'Estat va aportar el 16,1%** (el més baix des de l'inici de la llei) i les Comunitats Autònomes, la resta. En el cas de Catalunya, el percentatge aportat per la Generalitat va ser del 84,7%.

23. [Observatori ACRA](#)

24. [Més de 850 discapacitats esperen una placa per a una residència a Barcelona](#) (El País, 1 de maig de 2019)

25. [Més de 270.000 dependents reconeguts no reben prestacions](#) (La Vanguardia, 25 de setembre de 2020)